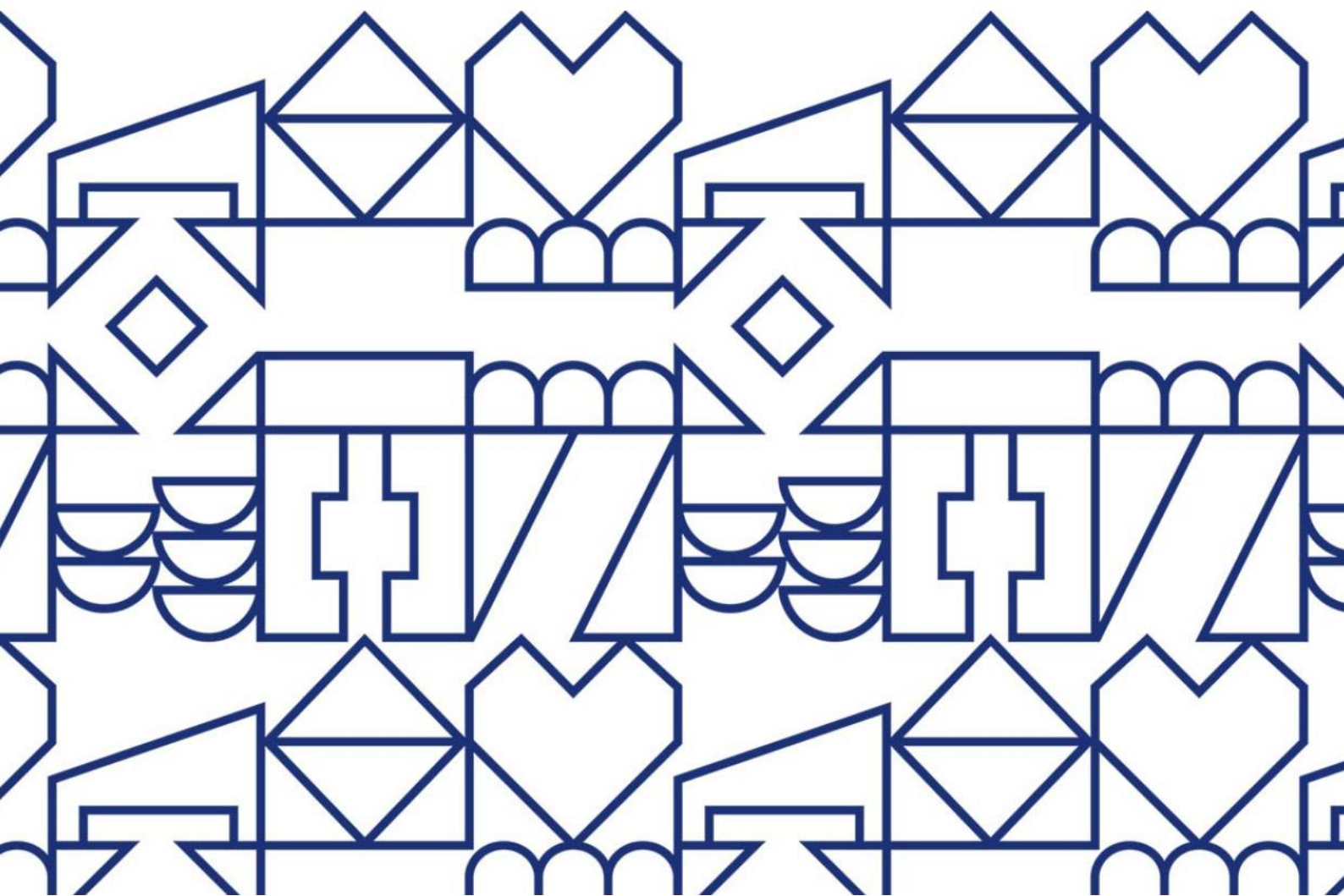

Hyvinvointiraportti 2018

SEINÄJOEN KAUPUNKI

FRANTTI-MALINEN, ULLA
SILLANPÄÄ, JULIA
KAIHLAMÄKI, MISHA

SISÄLLYSLUETTELO:

1. JOHDANTO	3
2. VALMISTELUPROSESSI	4
3. HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMISEN RAKENTEET	5
4. HYVINVOINNIN EDISTÄMISEN ERILLISOHJELMAT JA SUUNNITELMAT	7
5. TERVEYDENEDISTÄMISAKTIIVISUUS SEINÄJOELLA	8
6. TALOUS JA ELINVOIMA.....	10
7. LAPSET JA NUORET	20
8. TYÖIKÄISET 25-64-VUOTIAAT	37
9. IKÄIHMISET	54
10. OSALLISUUS.....	57
11. TURVALLISUUS	59
12. HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMISEN TAVOITTEET 2017-2020	64
12.1. Osallisuuden, yhteisöllisyyden ja kulttuurihyvinvoinnin edistäminen.....	64
12.2. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen.....	65
12.3. Työn ja toimeentulon varmistaminen	67
12.4. Ikäihmisten hyvinvoinnin edistäminen.....	67
12.5. Hyvinvointia tukeva kaupunkiympäristö ja -kulttuuri	68
LÄHTEET	70

1. JOHDANTO

Asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja sitä tukevan elinympäristön rakentaminen on kunnan perustehtävä. Terveystieteiden laissa 12 §:n mukaisesti kunnan on seurattava asukkaidensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä seurattava kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan hyvinvointitarpeisiin.

Kunnan on kerran valtuustokaudessa valmistettava laajempi hyvinvointikertomus ja vuosittain raportti, joka pohjautuu laajaan hyvinvointikertomukseen. Seinäjoen kaupungin laaja hyvinvointikertomus sisältää hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painotukset valtuustokaudelle 2017-2020 (kuntalaki 365/1995, terveydenhuoltolaki 1326/2010) sekä kuvauksen väestön terveydentilan keskeisistä muutoksista ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet. Hyvinvointikertomuksen vertailukunnat ovat Vaasa, Pori ja Hämeenlinna.

Hyvinvointiraportti 2018 pitää sisällään päivitettyä indikaattoritietoa saatavilla olleiden tilastojen osalta. Lisäksi raportissa kuvataan, millä toimenpiteillä kaupungin eri toimialat ovat vastanneet hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteisiin vuosina 2018-2019.

Seinäjoen kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet ovat:

1. Osallisuuden, yhteisöllisyyden ja kulttuurihyvinvoinnin edistäminen
2. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen
3. Työn ja toimeentulon varmistaminen
4. Ikäihmisten hyvinvoinnin edistäminen
5. Hyvinvointia tukeva kaupunkiympäristö ja -kulttuuri

Työllisyysaste on Seinäjoella vahvassa nousussa. Lisääntyvät kansansairaudet ja päihteiden käyttö kuitenkin heikentävät työikäisen väestön terveyttä ja hyvinvointia. Ikäihmisten kotona asumista ja aktiivista arkea tuetaan sosiaali- ja terveystieteiden sekä kulttuuri-, liikunta- ja osallisuuspalvelujen avulla.

Valtaosa Seinäjoen asukkaista on tyytyväisiä elämäänsä, mutta yksinäisyyttä koetaan kaikissa ikäryhmissä. Yksinäisyys koetaan eniten hyvinvointia ja terveyttä heikentäväksi tekijäksi. Kaupunki pyrkii edistämään kaupunkilaisten osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja asukkaiden vaikuttamisen mahdollisuuksia päätöksentekoon kansalaistoiminnan, järjestöjen sekä valmisteilla olevan osallisuusmallin avulla. Lisäksi psykososiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen on tartuttu erilaisten moniammatillisten toimintamallien kautta. Lasten ja nuorten osalta erityistä huomiota tulisi kiinnittää lisäksi myös terveellisen ravitsemuksen ja hammasterveyden edistämiseen sekä ylipainon ehkäisyyn.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on arvovalinta, mikä näkyy toiminnan painottamisessa Seinäjoella poikkihallinnollisesti. Seinäjoki on myös lapsiystävällinen kunta. Laadukas varhaiskasvatus ja opetus, liikunta- ja kulttuuripalvelut, moniammatillinen yhteistyö ja vuorovaikutus perheiden kanssa tukevat asukkaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia. Kaupunki varmistaa myös hyvinvointi- ja kulttuuripalvelujen saatavuuden kaikille kaupunkilaisille. Seinäjoen kaupungin hyvinvointikertomuksen avulla vaikutetaan myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen maakunnallisiin painotuksiin sekä laadukkaiden sosiaali- ja terveystieteiden saatavuuteen ja suuntaamiseen alueelle.

2. VALMISTELUPROSESSI

Hyvinvointikertomuksen vuosiraportti 2018 pohjautuu laajaan hyvinvointikertomukseen (2017-2020), jonka valmistelu käynnistyi asukkaita kuulemalla. Kansalaisraadın tavoitteena oli pohtia, millainen hyvinvointikaupunki Seinäjoki on tulevaisuudessa ja mitkä ovat seuraavan hyvinvointikauden 2017-2020 tavoitteet ja keskeiset sisällöt asukkaiden mielestä. Kansalaisraati laati julkilausuman Yhdessä tekemällä kaikille yhteinen ja elävä Seinäjoki. Raati piti tärkeänä, että julkilausumassa mainitut tavoitteet ja keskeiset asiasisällöt konkretisoituvat päätöksiksi ja teoiksi suunnitelmakauden aikana 2017-2020.

Valmisteluprosessi jatkui raadin työskentelyn jälkeen virkamiestyöskentelynä ja hyvinvointitiedon keruuna syksyllä 2017 ja keväällä 2018. Helmikuussa 2018 hyvinvointikertomuksen tavoitteita työsti monialainen virkamiestyöryhmä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtoryhmä käsitteli hyvinvointikertomusta 5.3.2018, jonka jälkeen kertomus eteni elinvoimalautakuntaan 24.4.2018 ja johtoryhmiin kommentoitavaksi 23.5.2018 mennessä. Tämän jälkeen Hyvinvointikertomus 2017-2020 eteni kaupunginvaltuuston hyväksyttäväksi. Tavoitteena oli, että hyvinvointikertomus valmistuu yhdessä uuden kaupunkistrategian kanssa ja että uudet kaupunginvaltuutetut voivat osallistua valmisteluun. Lopputuloksena kaupungin päättäjillä tulisi olla tietoa siitä, millainen kaupungin asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden tila on ja mitkä ovat kuluvan valtuustokauden hyvinvointitavoitteet ja painopistealueet. Hyvinvointikertomus 2017-2020 hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 18.6.2019.

Hyvinvointiraportti 2018 on toteutettu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yksikössä kesällä 2019. Vuosiraportista näkyy päivitetty indikaattoritieto sekä hyvinvointitavoitteita koskeva kooste eri toimialoilta kerätyistä toimenpiteistä (liite 1).

Hyvinvointikertomuksen vuosiraportti 2018 liitetään sähköiseksi asiakirjaksi osoitteeseen www.hyvinvointikertomus.fi sen jälkeen, kun se on hyväksytty Seinäjoen kaupunginvaltuuston käsittelyssä syksyllä 2019.

3. HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMISEN RAKENTEET

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtoryhmä

Vuonna 2009 perustettu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtoryhmä (HYTE-johtoryhmä) kokoontuu kaupunginjohtajan johdolla 5-6 kertaa vuodessa. HYTE-johtoryhmä seuraa ja arvioi jatkuvasti väestön hyvinvoinnin tilaa ja tehtyjä toimenpiteitä. Se jalkauttaa kansallisia hyvinvointiohjelmia, seuraa ja arvioi hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen työtä ja tuloksia Seinäjoen kaupungissa sekä seuraa ja arvioi Seinäjoen kaupungin Lihavuus laskuun -ohjelmaa. Johtoryhmä valmistelee esityksen hyvinvointikertomuksesta kaupunginhallitukselle ja raportoi valtuustolle vuosittain hyvinvoinnin tilasta. HYTE-johtoryhmä arvioi säännöllisesti terveydenedistämisaktiivisuutta Seinäjoella.

Elinvoimalautakunta

1.6.2017 perustetun elinvoimalautakunnan tehtävä on edistää Seinäjoen kaupungin elinvoimaa, vetovoimaisuutta ja kilpailukykyä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lakisääteiset tehtävät määriteltiin ensimmäisen kerran Seinäjoen kaupungin elinvoiman ja kilpailukyvyn toimialan toimintasäännössä. Tehtäviä ovat toimintasäännön mukaan muun muassa:

- edistää kuntalaisdemokratiaa ja asukkaiden sekä yhteisöjen osallistumis- ja vuorovaikutuskeinoja osana poikkihallinnollista asukasvaikuttavuuden ydinprosessia sekä tukea asukkaiden ja yhteisöjen omaehtoista ja tavoitteellista toimintaa
- vastaa kaupungin lakisääteisestä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöstä, seuraa asukkaittensa elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niiden kehittymistä hyvinvointikertomuksessa ja tekee laaja-alaista yhteistyötä julkisten, yhteisöllisten ja yritystoimijoiden kanssa sekä edistää hyvien käytäntöjen hyödyntämistä.
- vastaa kaupunkistrategian valmistelusta, toteuttaa strategian arviointia ja seurantaa sekä ohjaa tilasto- ja tutkimusaineiston tuottamista kaupungista ja toimintaympäristöstä
- edistää hyvinvointisuunnittelua kaupungin toimialoilla ja päättävissä elimissä.

Elinvoiman ja kilpailukyvyn tulosalue jakaantuu seuraaviin tulosityksiköihin: kaupunkikehittäminen, aluekehitys ja osallisuus, markkinointi, viestintä, tapahtumat, kansainväliset asiat, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä työllisyyspalvelut.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tulosityksikkö

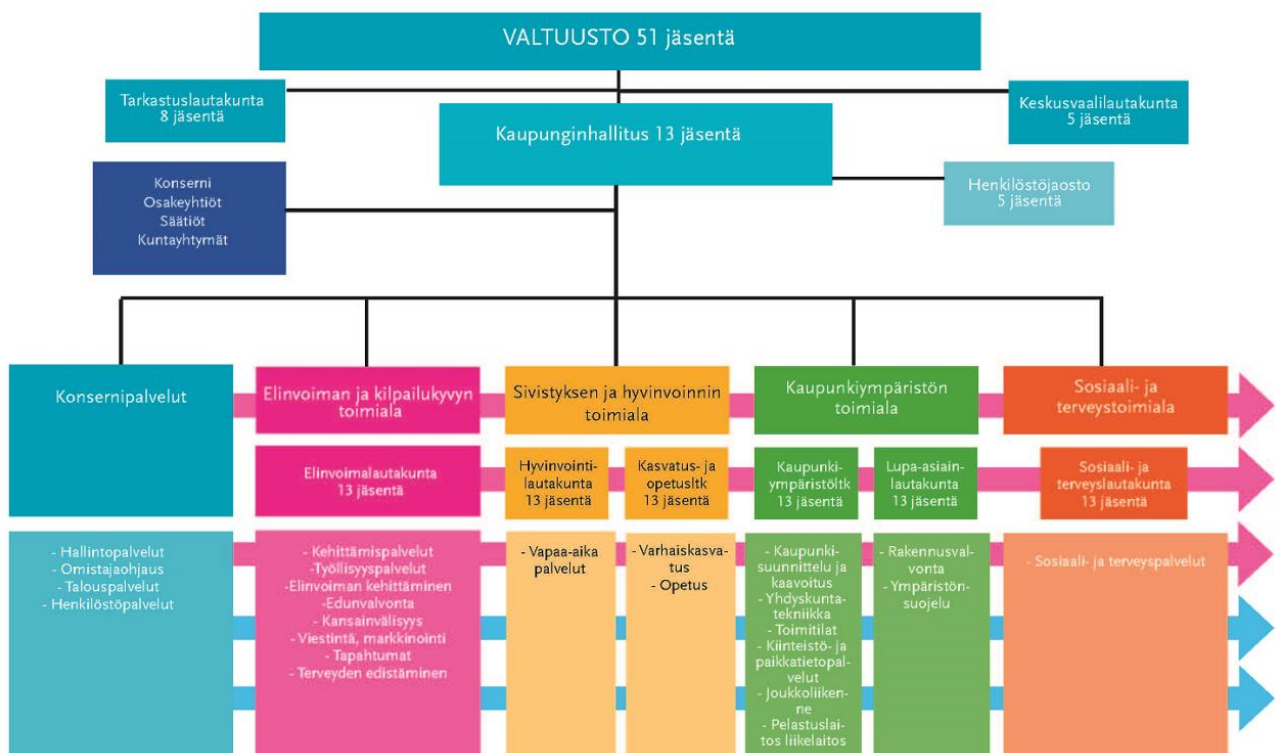
Seinäjoen kaupungin organisaatiouudistuksessa 1.6.2017 hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yksikkö siirrettiin sosiaali- ja terveystoimialalta elinvoiman ja kilpailukyvyn toimialalle. Samalla muodostettiin Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tulosityksikkö, jonka avulla haluttiin turvata hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävä kaupungin organisaatiossa. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kaikkia toimialoja yhdistävä toimintaprosessi uudessa organisaatiossa (myös sosiaali- ja terveystoimialat). Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tulosityksikön päällik-

könä toimii hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaattori ja varahenkilönä elinvoimajohdaja. Seinäjoen kaupungin hyvinvointikoordinaattori työskentelee 100 %:n työajalla.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tulosityksikön tehtäviin kuuluu:

- asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin sekä niihin vaikuttavien tekijöiden seuraaminen väestöryhmittäin
- kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä raportointi valtuustolle vuosittain
- hyvinvointikertomuksen valmistelu valtuustolle kerran valtuustokaudessa
- kansallisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen ohjelmien toimeenpano
- hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnittelusta, kehittämisestä ja koordinoinnista vastaaminen kunnan toimialojen välillä sekä laajemmin kunnassa toimivien julkisten toimijoiden, maakunnan, yksityisten yritysten sekä yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa
- kansallisten ja kansainvälisen terveyden edistämisen ohjelmien ja hankkeiden kanssa yhteistyön tekeminen
- sote-tuotantoalueen, maakuntahallinnon ja yksityisten palvelutuottajien sekä kunnan, järjestöjen ja muiden kunnassa toimivien tahojen kanssa alueellisen yhteistyön tekeminen.

Organisaatio ja toimielinten keskeiset tehtävät 1.6.2017 alkaen

Kuva 1. Seinäjoen kaupungin organisaatio. Seinäjoen kaupunki.

4. HYVINVOINNIN EDISTÄMISEN ERILLISOHJELMAT JA SUUNNITELMAT

- [Seinäjoen kaupunkistrategia 2018-2025](#)
- [Kansalaisraadin julkilausuma 2017: Yhdessä tekemällä yhteinen ja elävä Seinäjoki](#)
- [Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2016-2020](#)
- [Tyytyväisten ihmisten kylä, Seinäjoen kaupungin ehkäisevä mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2018-2022](#)
- [Etelä-Pohjanmaan ikäihmisten yhteensovitettu palvelukokonaisuussuunnitelma](#)
- [Seinäjoen kaupungin Lihavuus laskuun -ohjelma 2013-2020](#)
- [Seinäjoen asuntopoliittinen ohjelma 2025](#)
- [Seinäjoen maapoliittinen ohjelma 2025](#)
- [Seinäjoen kaupungin turvallisuussuunnitelma 2013-2016](#)
- [Talousarvio 2018, Taloussuunnitelma 2019-2021](#), sisältää hallinnonalojen toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet
- [Tietoturvapoliitiikka](#)
- [Kansainvälisyysstrategia](#)
- [Seinäjoen liikuntastrategia](#)
- [Uuden Seinäjoen kaupungin liikenneturvallisuussuunnitelma 2008 \(Seinäjoki, Nurmo ja Ylistaro\)](#)
- [Neuvolatoiminnan, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä ehkäisevän suun terveydenhuollon toimintaohjelma 2017-2018](#)
- [Pieniä kosketuksia, pysyviä vaikutuksia: kulttuuripalvelujen strategia 2020](#)
- [Pyöräilyn edistämishjelma 2018-2021](#)

5. TERVEYDENEDISTÄMISAKTIIVISUUS SEINÄJOELLA

Seinäjoen kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtoryhmä seuraa kaupungin ja sen toimialojen terveydenedistämisasiivisuutta säännöllisesti. Terveystenedistämisasiivisuus (TEA) kertoo organisaation kyvystä edistää terveyttä ja hyvinvointia. TEA-viisarin pistemäärä 100 tarkoittaa, että toiminta on kaikilta osin hyvän käytännön ja laadun mukaista. Seinäjoen kaupungin terveydenedistämisasiivisuuden pistemäärä on säilynyt vuosina 2015-2018 melko lailla samalla tasolla, vaihdellen välillä 71-75. Vuonna 2018 TEA-pistemäärä oli 73 (koko maa 70). TEA-viisari on jaettu kuuteen eri toimialaan, joista Seinäjoki sai hyvän tuloksen kahden toimialan kohdalla: kuntajohdossa (85) ja perusterveydenhuollossa (80).

Seinäjoki sai erityisen hyvän tuloksen kuntajohdon toimialan osiossa *seuranta ja tarveanalyysi* (Seinäjoki 100, koko maa 85). Osio kuvaa vastuuväestön terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden seuranta ja tarveanalyysiä väestöryhmittäin sekä raportointia johtoryhmälle ja luottamushenkilöille. Liikunnan toimialan osiossa *muut ydintoiminnat* Seinäjoen pistemäärä oli 95 (koko maa 79). Osio kuvaa toimialakohtaisesti määritettäviä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen ydintoimintoja, jotka jokaisessa organisaatiossa tulisi toteuttaa. Lisäksi perusterveydenhuollon toimialan osiossa *osallisuus* Seinäjoen pistemäärä oli 95 (koko maa 81). Osio kuvaa asukkaiden mahdollisuutta osallistua toiminnan kehittämiseen ja arviointiin.

Kehitettävää Seinäjoelta löytyy liikunnan toimialan osiossa *seuranta ja tarveanalyysi* (Seinäjoki 34, koko maa 58) sekä liikunnan toimialan osiossa *sitoutuminen* (Seinäjoki 42, koko maa 61). Seuranta ja tarveanalyysi -osio kuvaa vastuuväestön terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden seuranta ja tarveanalyysiä väestöryhmittäin sekä raportointia johtoryhmälle ja luottamushenkilöille. Sitoutuminen-osio tuo esiin strategiatasolla organisaation sitoutumista terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen, esim. näkyvyys erilaisissa asiakirjoissa, sekä kansallisten ohjelmien hyödyntämistä. Myös perusopetuksen voimavarat (Seinäjoki 41, koko maa 54) ja lukiokoulutuksen voimavarat (Seinäjoki 46, koko maa 57) ovat koko maan tasoa heikkommat. Voimavaroilla tarkoitetaan terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen resurssointia esim. henkilöstön mitoitus ja osallistamista.

Päätös ennakkoarvioinnin (EVA) käytöstä kuntalaisten hyvinvointiin ja terveyteen vaikuttavien päätösten valmistelussa oli tehty (pisteet 50). Suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa, lautakuntapäätöksissä sekä kuntastrategioiden valmistelussa voidaan arvioida päätösten erilaisia vaikutuksia, esim. sukupuolivaikutuksia, lapsivaikutuksia tai sosiaalisia vaikutuksia.

TEA-viisarin mukaan Seinäjoella kuntajohdon toimialan osiossa osallisuus pistemäärä oli 75 (koko maa 78). Toiminnan suunnittelussa osallisuuden toimenpiteitä ei oltu määritelty, mutta tavoitteet oli. Kaupunkistrategian mukaan Seinäjoen kaupunki haluaa olla kaupunkilaisten yhteinen kaupunki, joka on turvallinen, yhteisöllinen, avoin ja suvaitsevainen sekä myös hauska ja yllättävä. Asukkaiden mielipiteillä on merkitystä. Seinäjoelle luodaan osallisuus- ja vuorovaikutusmalli, jonka periaatteet ohjaavat osallisuuden rakentamista. Osallisuusmallin valmistelu tehdään yhdessä asukkaiden ja yhteisöjen kanssa. Myös osallisuuden arvioinnin mittaristoa kehitetään kaudella 2017-2020 osaksi hyvinvointisuunnittelua.

Pisteet	Seinäjoki	Vaasa	Pori	Hämeenlinna	Koko maa
Terveydenedistämisaktiivisuus	73	73	70	66	70
Kuntajohto	85	90	77	68	79
Perusopetus	69	69	66	66	67
Lukiokoulutus	63	79	79	69	69
Ammatillinen koulutus	..	..	..	..	66
Liikunta	65	74	79	61	73
Perusterveydenhuolto	80	62	46	63	67

Kuva 2. Terveydenedistämisaktiivisuus Seinäjoella, vertailukunnissa ja koko maassa 2018. TEA-viisari.

6. TALOUS JA ELINVOIMA

TALOUS

Kaupungin vuoden 2018 tilinpäätös on alkuperäistä talousarviota selvästi huonompi, mutta talousarviovuoden aikana muutettua talousarviota hiukan parempi. Tilinpäätös on alijäämäinen. Alijäämäisyyttä selittävät eräät kertaluonteiset tekijät kuten verojen tilitysjärjestelmään liittyvät ongelmat, henkilöstömenoja kasvattanut kikyyn liittyvä kertaerä, kasvaneet poistot ja kirjatut omaisuuden arvonalentumiset. Tilinpäätöksen mukainen vuosikate on 14,5 milj. € ja tilikauden alijäämä 7,5 milj. €. Vuotta aikaisemmin ylijäämä oli 9,9 milj. €. Kaupungin tavoitteena on talouden tasapaino, joka saavutetaan tulopohjaa vahvistamalla, toimintamenojen kasvua hallitsemalla ja palvelujen tuottavuutta parantamalla.

Valtionosuudet

Valtionosuudet kasvoivat leikkauksista huolimatta asukasmäärän kasvun myötä 1,0 % eli 936 000 €.

Verotulot

Kunnallisverotulot kasvoivat vaatimattomasti 0,2 %. Yhteisöverotulojen määrä vähentyi -6,6 %. Kiinteistöverotulot kasvoivat 3,1 %. Kokonaisuudessaan verotulot eivät kasvaneet lainkaan. Eri-tyisesti kunnallisverokertymän heikko kasvu juontuu kaupunkiseudun elinkeinorakenteesta. Verotulokertymän kasvattamiseksi tulisi hakea keinoja työpaikkarakenteen uudistamiseksi siten, että alueelle saadaan enemmän yritystyöpaikkoja korkeakoulutetuille osaajille.

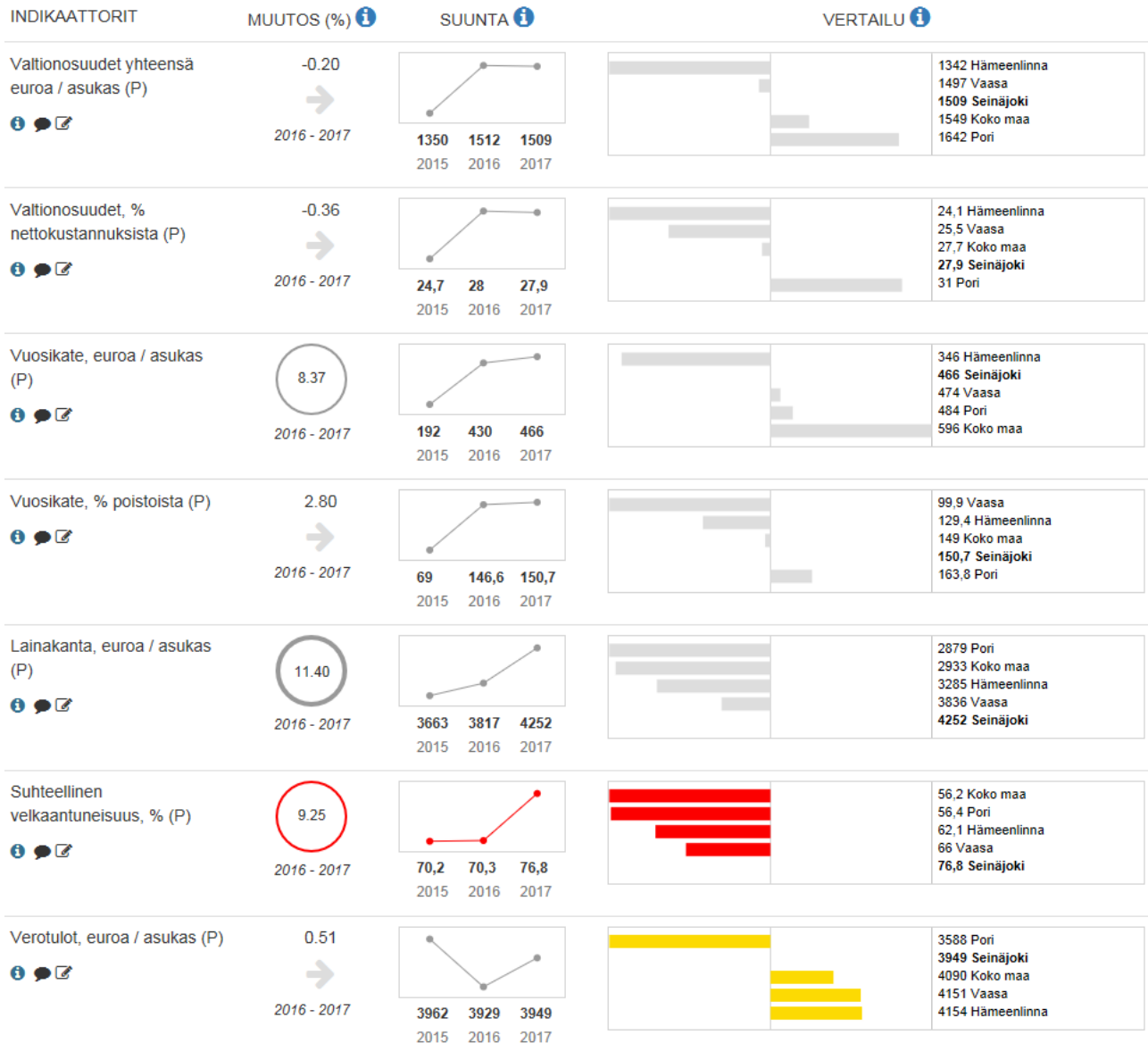
Vuosikate

Vuosikate osoittaa tulo-rahoituksen määrän, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Seinäjoen kaupungin taloudessa on pitkään ollut rakenteellisena perusongelmana se, että vuosikate ei ole riittänyt investointien rahoittamiseen. Tämä on luonnollisesti tyypillistäkin kasvavalle kaupungille, joka joutuu investoimaan merkittävästi uusiin palveluihin.

Vuoden 2018 tilinpäätöksessä kaupungin talous on heikentynyt nopeasti. Vuoden 2018 tilinpäätöksen mukainen vuosikate on 14,5 milj. €. Poistojen ja arvonalentumisien määrä on 22,1 milj. €, joten vuosikate kattaa näistä 65,6 %.

Lainakanta

Vuosikate ei riittänyt investointien rahoittamiseen, mikä merkitsi velkaantumiskehityksen jatkumista. Kaupungin lainamäärä on 293,3 milj. € ja asukasta kohti laskettuna 4 635 €. Vuotta aikaisemmin asukasta kohti laskettu lainamäärä oli 4 251 €. Lainamäärä ylittää selvästi kuntien keskiarvon, joka on ennakkotietojen mukaan 3 052 €/asukas. Kaupungin investointitaso on huomattava ja lainakannan kasvu on ollut viime vuosina voimakasta. On kuitenkin tiedostettava, että korkea investointitaso kiihdyttää velkaantumista, joka on noussut kaupungin talouden keskeisimmäksi riskitekijäksi.

Kuva 3. Talous Seinäjoella, vertailukunnissa ja koko maassa. Sähköinen hyvinvointikertomus.

VÄESTÖRAKENNE

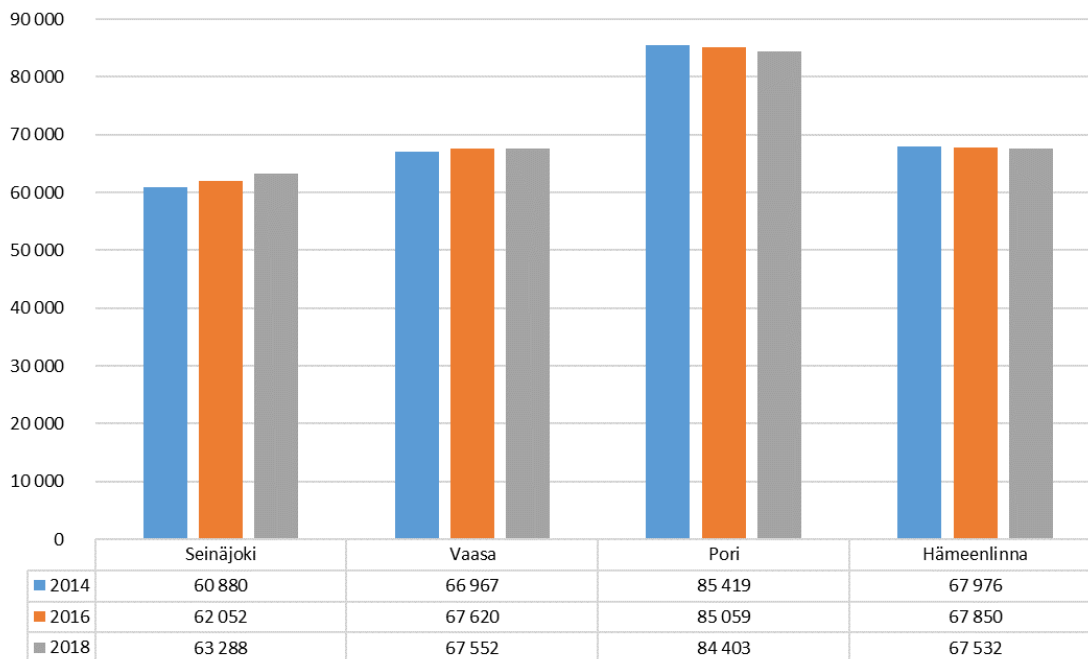
Seinäjoki on säilyttänyt asemansa eräänä maan vetovoimaisimpana kaupunkina. Kasvukehitys on viime vuosina keskittynyt yhä harvempiin ja suurempiin kaupunkeihin, ja vastaavasti jotkin aiemmin kasvussa olleet maakuntakeskusaupungit ovat kokeneet taantumista. Tästä näkökulmasta Seinäjoen saavuttamaa kasvutasoa voidaan pitää hyvänä. On silti huomioitava, että erityisesti Seinäjoen saavuttama muuttovoitto on pienentynyt 2010-luvun parhaista vuosista. Kasvukaupungin on huolehdittava kasvun edellyttämästä palvelutasosta.

Väestöennusteen mukaan päivähoito-, esikoulu- ja peruskouluikäisten sekä 25-44-vuotiaiden määrät kasvavat Seinäjoella seuraavien vuosien aikana. Tämä tarkoittaa, että lasten ja lapsiperheiden palvelutarpeessa tapahtuu hienoista kasvua. Samaan aikaan lasten pienituloisuusaste saattaa hieman nousta, joka saattaa korreloida esimerkiksi lisääntyvää lastensuojelun palvelutarvetta. Samaan aikaan väestö myös vanhenee, työllisten osuus väestöstä vähenee ja ikäihmisten palvelutarve lisääntyy.

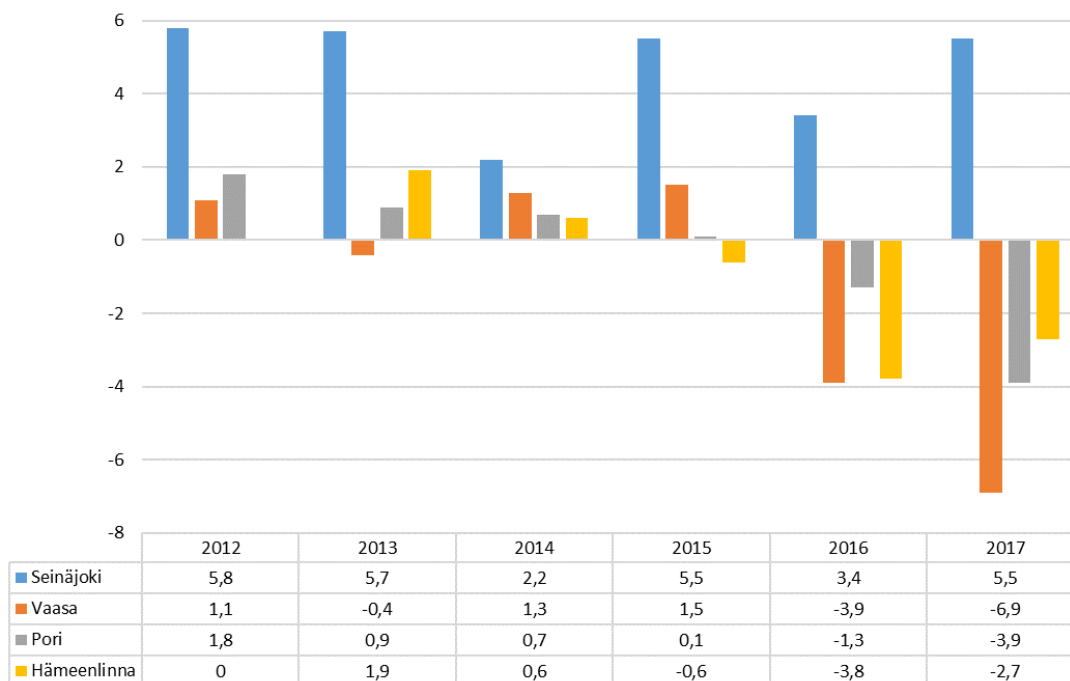
Väestö on kasvanut kaiken kaikkiaan 4,0 % vuosina 2014-2018 Seinäjoella. Asukasmäärä oli vuoden 2018 lopussa 63 288 asukasta. Väestömäärän kasvu perustuu tulomuuttoon ja syntyvyyteen. Kuntien välinen nettomuutto tuhatta asukasta kohti on Seinäjoella suurempi kuin muualla maassa tai vertailukunnissa. Nettomuutto on positiivinen, jos alueelle on muuttanut enemmän kuin alueelta on muuttanut pois.

Ikäryhmän suuruus koko väestöstä (%)				
Ikäryhmä	2014	2016	2018	muutos % (2014-2018)
0-6 -vuotiaat	8,8	8,6	8,0	-9,0
7-15 -vuotiaat	10,4	10,5	10,6	1,9
16-24 -vuotiaat	12,4	12,2	12,1	-2,4
25-64 -vuotiaat	50,8	50,3	49,9	-1,8
65-74 -vuotiaat	10	10,4	11,2	12,0
75-84 -vuotiaat	5,4	5,6	5,8	7,4
85 vuotta täyttäneet	2,2	2,3	2,4	9,0

Kuva 4. Seinäjoella ikäryhmien suuruus koko väestöstä (%). Sähköinen hyvinvointikertomus.

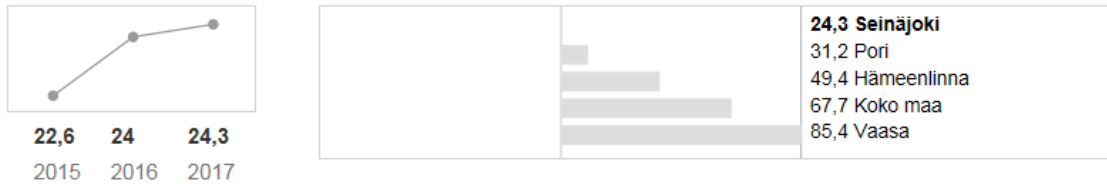

Kuva 5. Asukasmäärän kehitys Seinäjoella ja vertailukunnissa. Sähköinen hyvinvointikertomus.

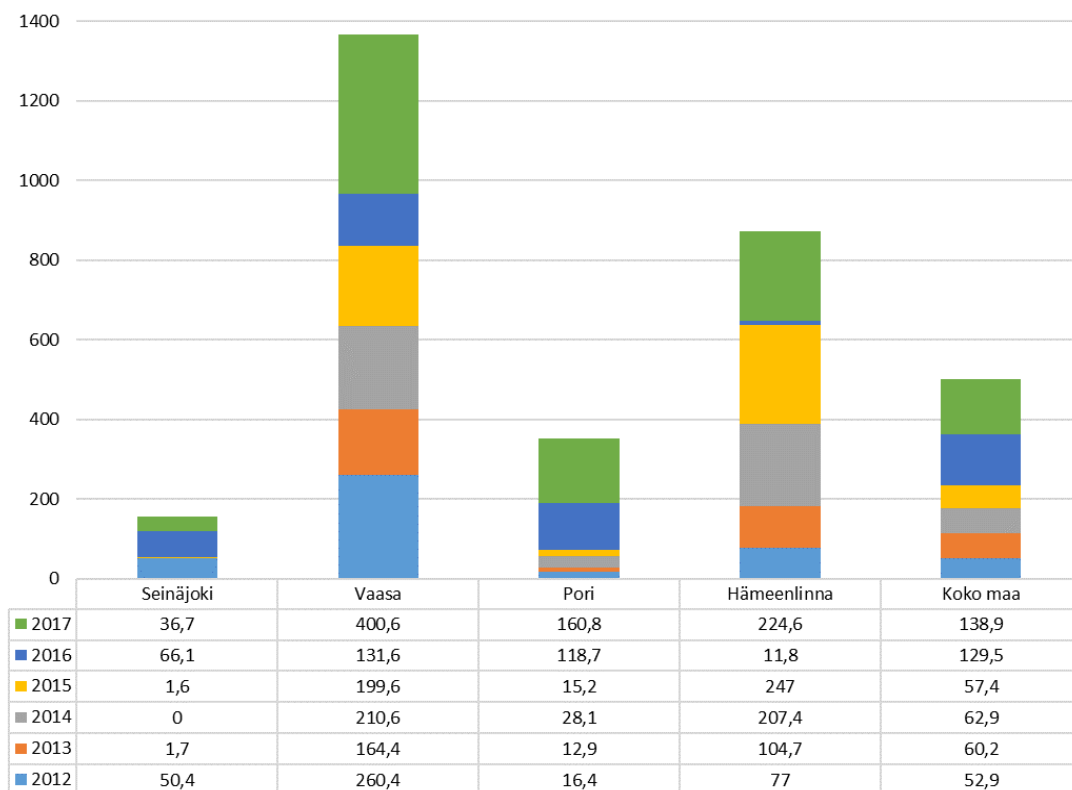
Kuva 6. Kuntien nettomuutto / 1000 asukasta. Sähköinen hyvinvointikertomus.

Ulkomaan kansalaisia on 1,7 % Seinäjoen asukkaista. Kunnassa vakinaisesti asuvan ruotsinkielisen väestön osuus on 0,2 %. Muita kuin Suomen virallisia kieliä (suomi, ruotsi tai saame) äidinkielenään puhuvien määrä jatkaa kasvuaan Seinäjoella. Muunkielisen väestöryhmän suhteellinen koko Seinäjoella (24,3 / 1000 asukasta) on kuitenkin huomattavasti pienempi verrattuna vertailukuntiin tai koko maan tilanteeseen (64,3 / 1000 asukasta).

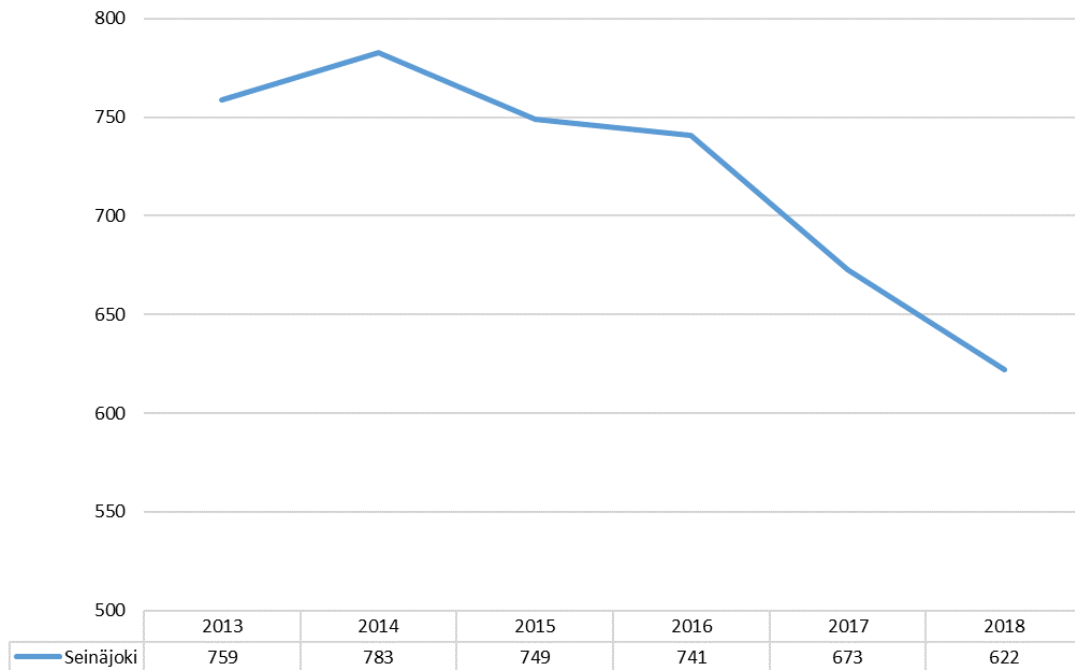
Kuva 7. Muu kuin suomi, ruotsi tai saame äidinkielenä / 1 000 asukasta. Sähköinen hyvinvointikertomus.

Vuonna 2017 Seinäjoen vastaanottamien pakolaisten määrä väheni selkeästi vuoden 2016 ennätysmäärästä, jolloin pakolaisia vastaanotettiin Seinäjoelle enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Kuitenkin vastaanotettujen pakolaisten määrä on Seinäjoella pieni verrattuna muihin vertailukuntiin ja koko maahan.

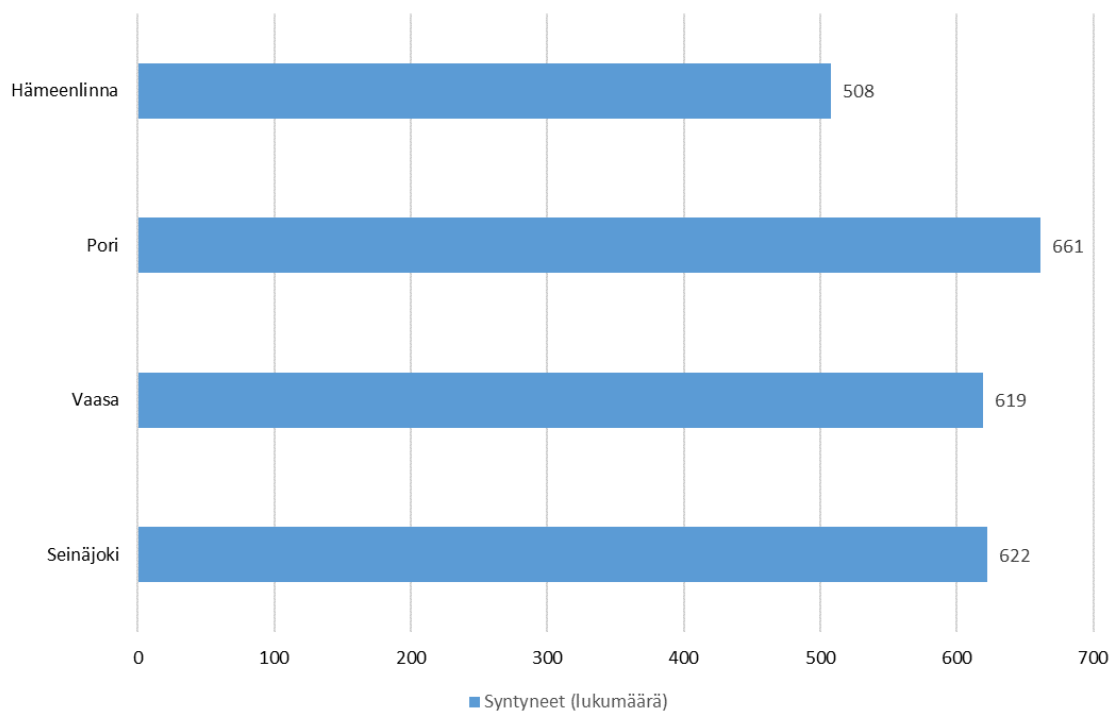

Kuva 8. Vastaanotetut pakolaiset / 100 000 asukasta. Sähköinen hyvinvointikertomus.

Seinäjoella syntyi 622 lasta vuonna 2018. Vertailukunnista eniten lapsia syntyi Seinäjoella ja Porissa. Vähintään 50 000 asukkaan kunnista korkein syntyvyys oli Seinäjoella, jossa kokonaishedelmällisyysluku oli 1,70 viisivuotisjaksolla 2014-2018. Seuraavaksi korkein se oli Porvoossa (1,70) ja Espoossa (1,66). Koko maan luku oli viisivuotisjaksolla 1,56.

Kuva 9. Elävänä syntyneet Seinäjoella. Sähköinen hyvinvointikertomus.

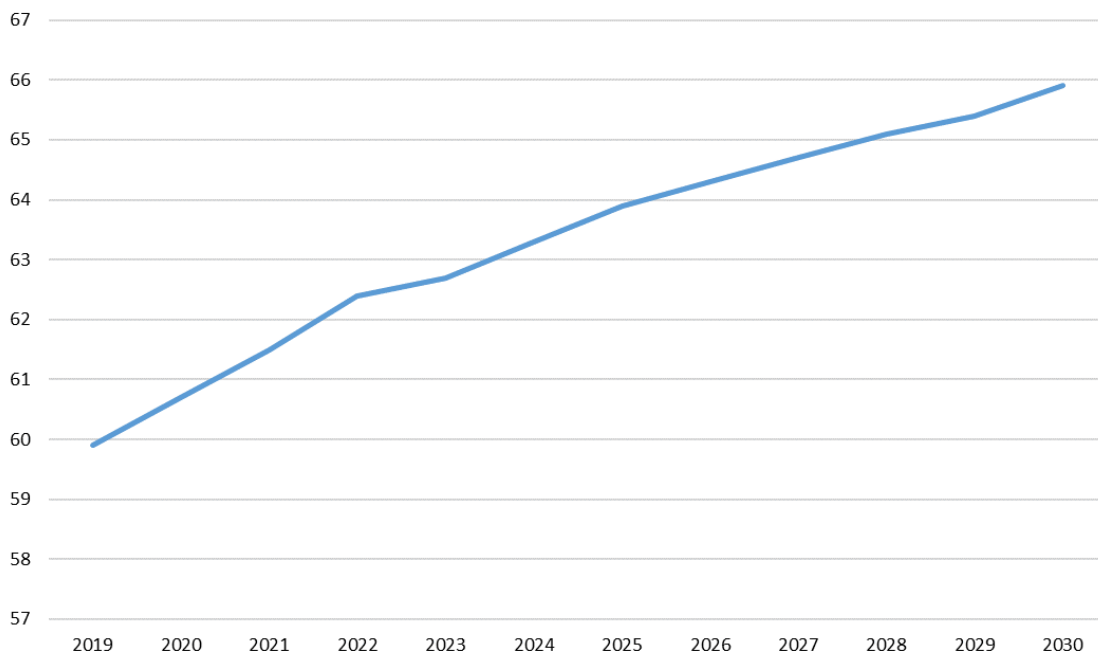

Kuva 10. Syntyneiden lukumäärä vuonna 2018. Sähköinen hyvinvointikertomus.

Seinäjoella demografinen huoltosuhde eli lasten ja vanhuseläkeläisten määrän suhde työikäiseen väestöön on noussut ja on nyt 58,5. Demografinen huoltosuhde ilmaisee, kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65 vuotta täyttänyttä on sataa 15-64-vuotiasta työikäistä kohti. Mitä enemmän lapsia ja eläkeikäisiä on, sitä korkeampi huoltosuhteen arvo on.

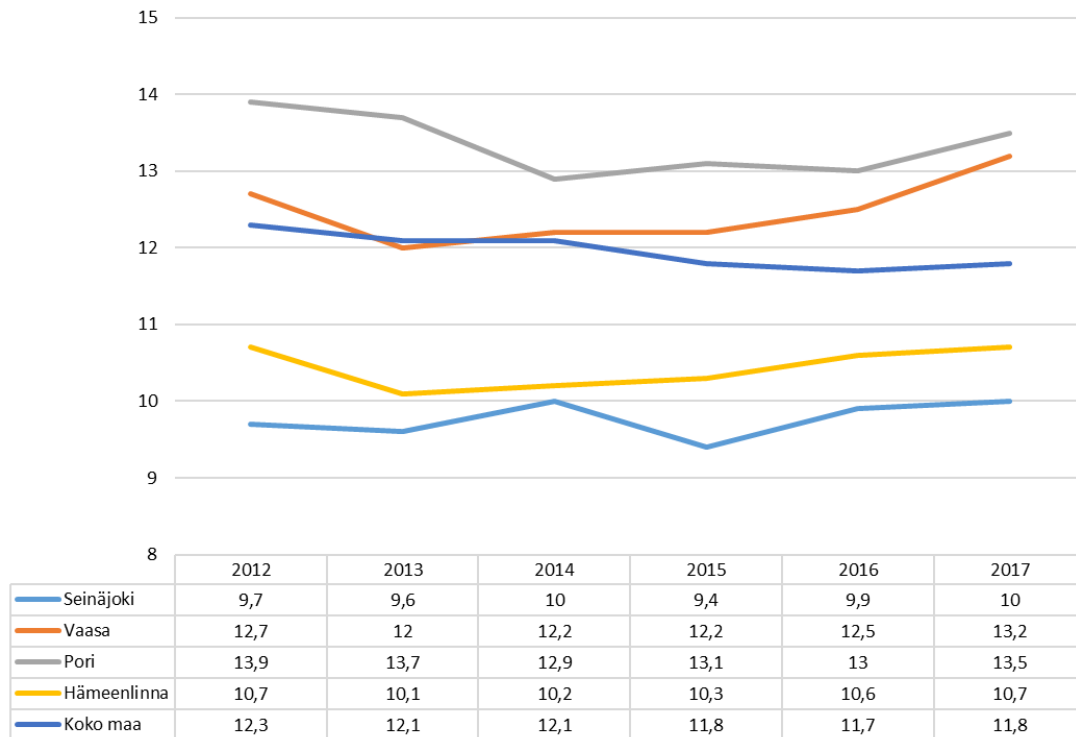

Kuva 11. Demografinen huoltosuhde Seinäjoella ja vertailukunnissa. Sähköinen hyvinvointikertomus.

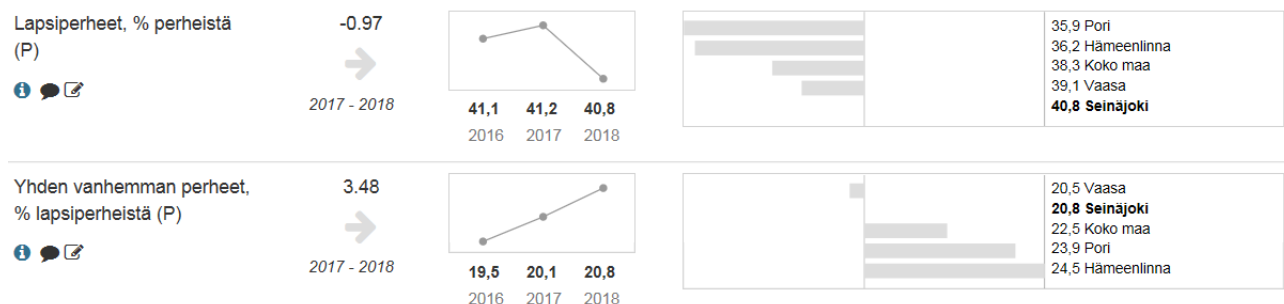
Kuva 12. Väestöennuste 2015: Väestöllisen huoltosuhteen muutos Seinäjoella, lapsia ja 65 vuotta täyttäneitä 100 työikäistä kohti 2017-2025. Sähköinen hyvinvointikertomus.

Lasten pienituloisuusaste kuvaa, kuinka suuri osa alueen alle 18-vuotiaista kuuluu kotitalouksiin, joiden tulot jäävät suhteellisen pienituloisuusrajan alapuolelle. Seinäjoella lasten pienituloisuusaste on alempi kuin vertailukunnissa tai koko maassa.

Kuva 13. Lasten pienituloisuusaste (%). Sähköinen hyvinvointikertomus.

Seinäjoella perheistä 40,8 % on lapsiperheitä. Lapsiperheiden osuus perheistä on Seinäjoella suurempi kuin vertailukunnissa tai koko maassa (38,3 %). Ysihuoltajaperheiden määrä on hieman lisääntynyt Seinäjoella (20,8 % vuonna 2018), mutta osuus on Vaasan ohella matalin

vertailukunnista.

Kuva 14. Lapsiperheet ja ysihuoltajaperheet. Sähköinen hyvinvointikertomus.

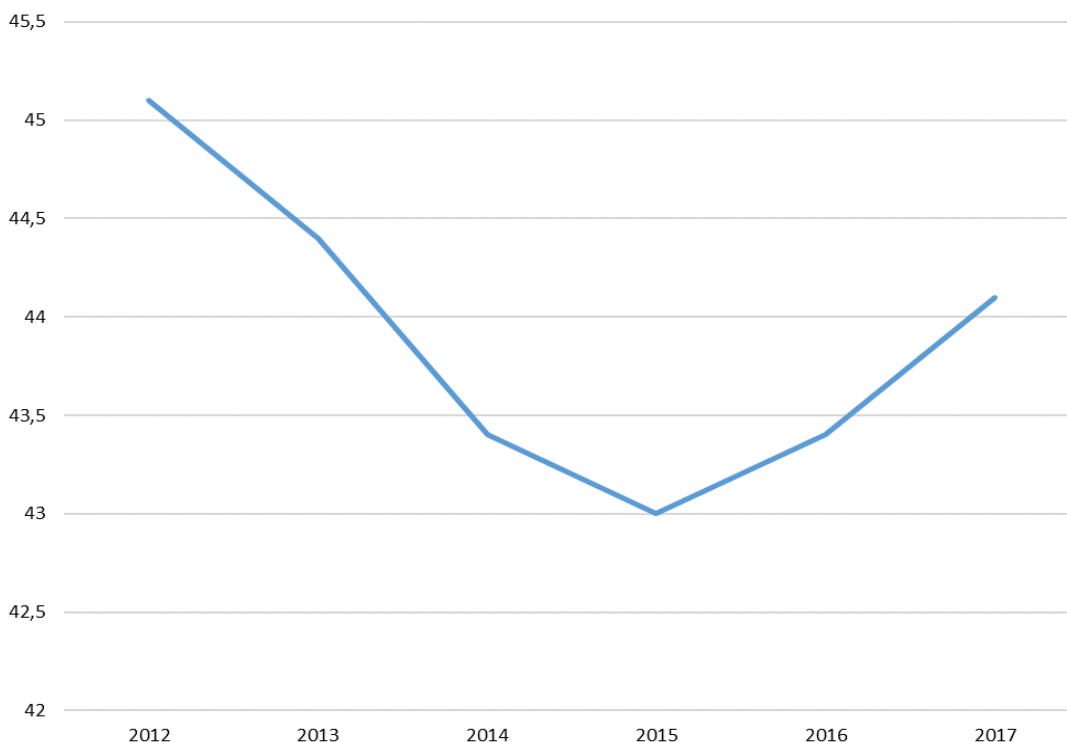
Työttömyys ja asunnottomuus

Seinäjoella asunnottomien määrä on ollut viime vuosina 22-35 henkilöä. Sekä asunnottomien että pitkäaikaisasunnottomien määrä on ollut vuosittain laskeva niin, että vuonna 2018 asunnottomia henkilöitä oli 22, joista pitkäaikaisasunnottomia 7. Asunnottomat ovat yleensä yksittäisiä henkilöitä, jotka oleskelevat tuttavien ja sukulaisten luona tai kuntouttavissa yksiköissä. Hyvin harvoin asunnottomissa on pariskuntia tai perheitä. Suurin yksittäinen asunnottomien ryhmä on rikoksentekijät. Asunnottomuutta on korjannut Seinäjoella kohtuullisen hyvä vuokra-asuntotuotanto, pitkäaikaiseen asunnottomuuteen kohdistuva asumisneuvonta ja moniammatillinen asuttamistyöryhmä vankilasta vapautuville kuntalaisille. Ongelmia asumisessa tuottavat vuokranmaksuvaikeudet, maksuhäiriömerkinnät, päihde- ja mielenterveysongelmat sekä muu häirintä.

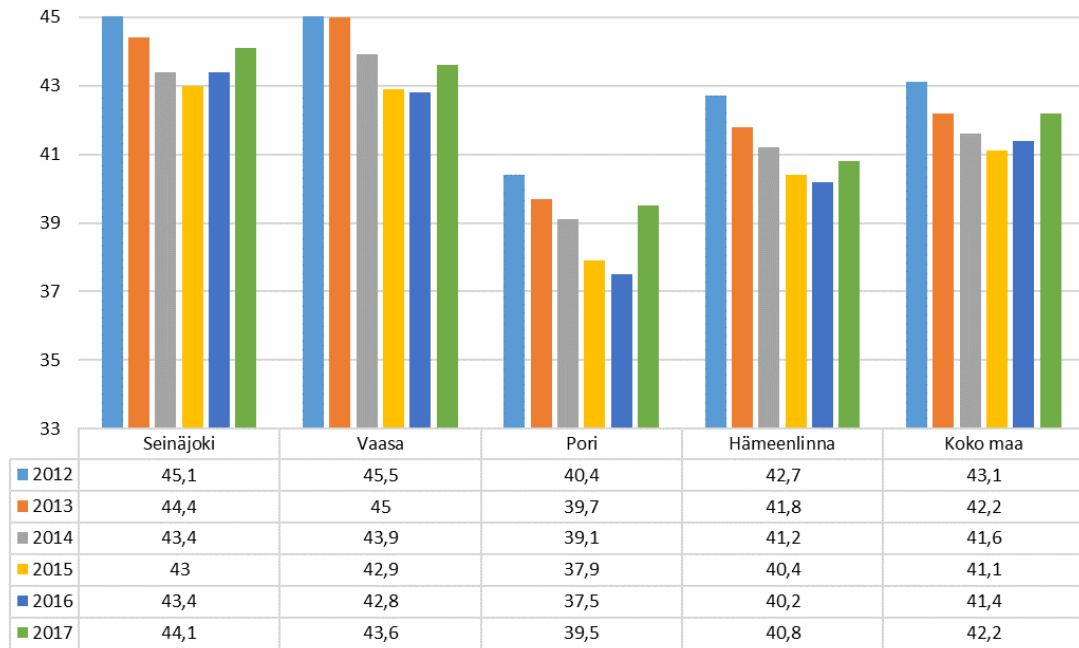
Työ on tärkeä osa hyvinvointia ja työttömyys on suurin hyvinvointia uhkaava yksittäinen tekijä. Seinäjoella työllisten määrä on lähtenyt kasvuun ja työllisten määrä (% väestöstä) on korkeampi kuin vertailukunnissa tai koko maassa keskimäärin.

Seinäjoen kaupungin työllisyyspalvelujen kautta yhä useampi pitkään työtä vailla ollut henkilö on löytänyt väyliä työelämään, koulutukseen ja kuntoutukseen. Jokainen asiakas on saanut henkilökohtaista tukea ja työhönvalmennusta työllistymiseensä esimerkiksi työelämäjaksoissa kaupungin eri yksiköissä ja avoimilla työmarkkinoilla. Työelämään osallistuminen ja tarpeellisten palvelujen saaminen mahdollistavat hyvän elämän.

Työllisten määrä oli Seinäjoella 44,1 % väestöstä vuonna 2017, mikä on hieman enemmän kuin muissa vertailukunnissa ja koko maassa (42,2 %).

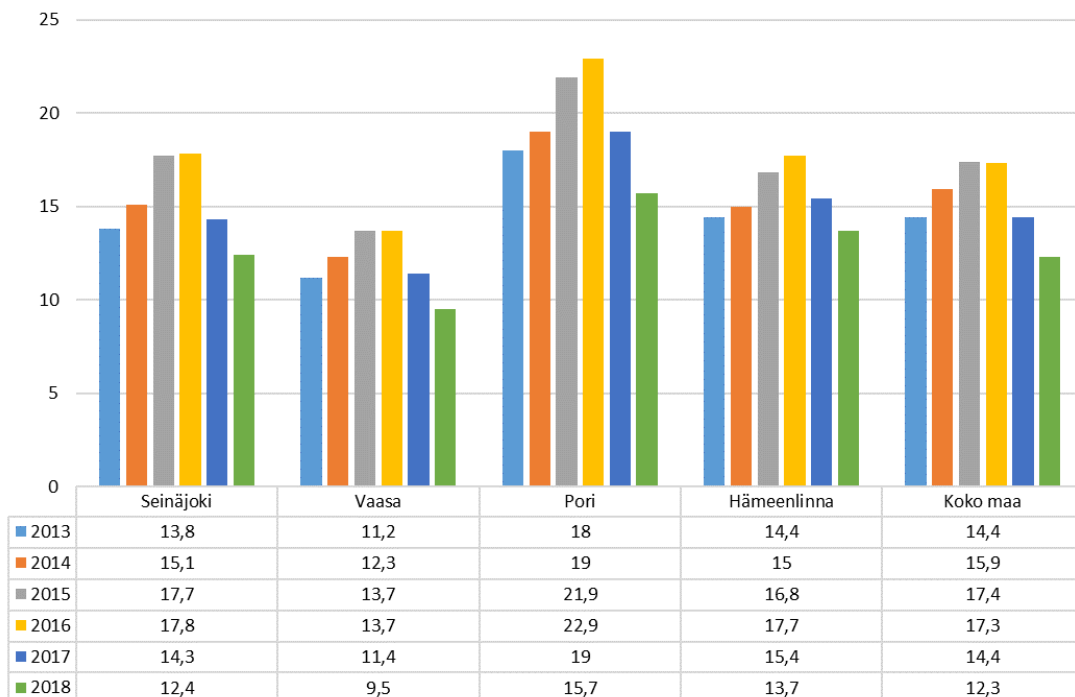

Kuva 15. Työllisten määrä Seinäjoella, % väestöstä. Sähköinen hyvinvointikertomus.

Kuva 16. Työllisten määrä, % väestöstä. Sähköinen hyvinvointikertomus.

Nuorisotyöttömyys kertoo 15-24-vuotiaiden työttömien osuuden prosentteina 18-24-vuotiaasta työvoimasta. Nuorisotyötön on siis 15-24-vuotias työtön. Nuorisotyöttömiä oli Seinäjoella 12,4 % vuonna 2018. Nuorisotyöttömyys onkin vähentynyt Seinäjoella vuosien 2015-2016 määristä (17,7-17,8 %) selkeästi. Seinäjoella on nuorisotyöttömiä suunnilleen yhtä paljon kuin koko maassa.

Kuva 17. Nuorisotyöttömät, % 18-24-vuotiaasta työvoimasta. Sähköinen hyvinvointikertomus.

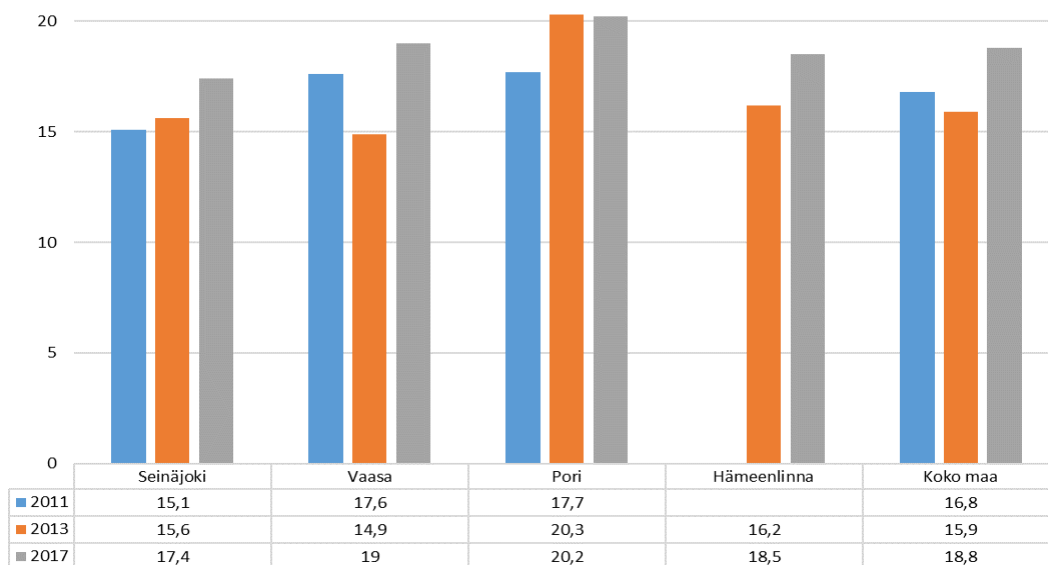
7. LAPSET JA NUORET

Seinäjoella on pidetty tärkeänä panostaa laadukkaaseen varhaiskasvatukseen yhtenä lasten hyvinvoinnin osatekijänä. Varhaiskasvatus nähdään yhtenä merkittävänä osana pienten lasten hyvinvoinnin edistämistä. 0-6-vuotiaista lapsista noin 75 % osallistuu varhaiskasvatuksen eri toimintamuotoihin. Varhaiskasvatus järjestää myös lasten esiopetuksen.

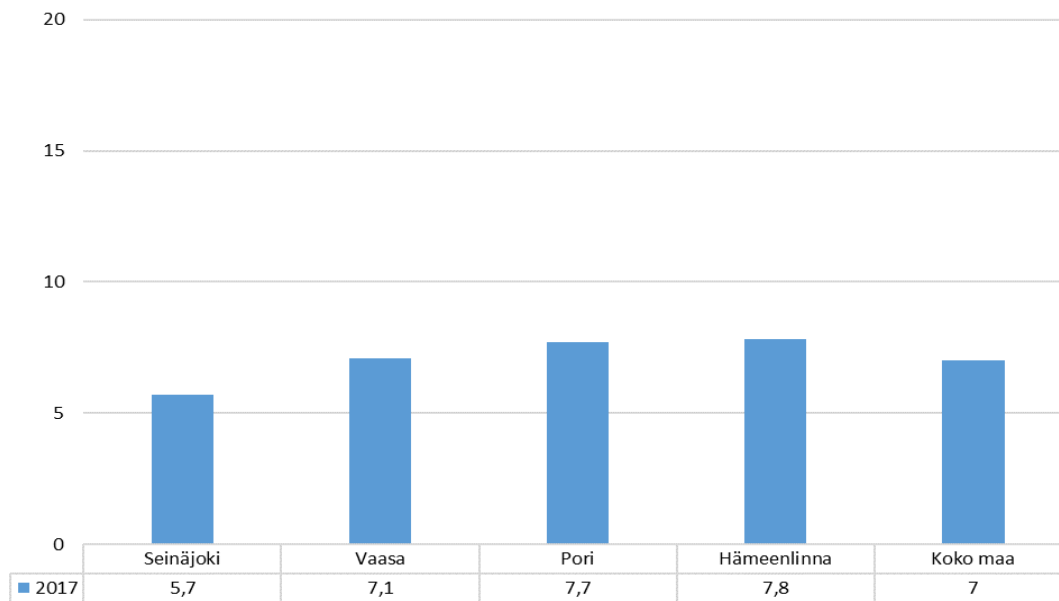
Varhaiskasvatus toimii yhdessä lapsen ja hänen vanhempiensa kanssa lapsen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja oppimisen parhaaksi sekä tukee lapsen vanhempia heidän kasvatustyössään. Lapsia kohdellaan varhaiskasvatuksessa yksilöinä tunnistaen heidän henkilökohtaiset ominaispiirteensä ja mahdollinen tuen tarve.

Seinäjoella on erityisesti panostettu varhaiskasvatuksen uusien oppimisympäristöjen ja monipuolisen, osin poikkihallinnollisen, pedagogisen ohjauksen kautta siihen, että lasten mahdollisuudet leikkiin, liikkumiseen, taiteeseen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen olisivat mahdollisimman hyvät joka puolella kaupunkia. Laadukas pedagogiikka on turvattu noudattamalla henkilöstömitoituksia ja panostamalla ammatilliseen henkilöstöön. Painopistealueina ovat viime vuosina erityisesti olleet lasten liikunnan lisääminen, terveellinen ravinto, yrittäjäyyskasvatus ja ympäristökasvatus sekä monialainen taidepedagogiikka.

Kouluterveyskyselyn 2017 mukaan terveydentilansa keskikertaiseksi tai huonoksi kokevien seinäjokisten 8. ja 9. luokan oppilaiden osuus on hieman suurempi (17,4 %) kuin edellisessä vertailussa vuonna 2013 (15,6 %). Terveydentilansa keskikertaiseksi tai huonoksi kokevien seinäjokisten 8. ja 9. luokan oppilaiden osuus on pienempi kuin vertailukunnissa ja koko maassa keskimäärin (18,8 %). Seinäjoella sellaisten 4. ja 5. luokan oppilaiden, jotka kokevat terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, osuus on 5,7 %. Tämä on pienempi määrä kuin vertailukunnissa tai koko maassa (7 %).

Kuva 18. Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista. Kouluterveyskysely 2017.

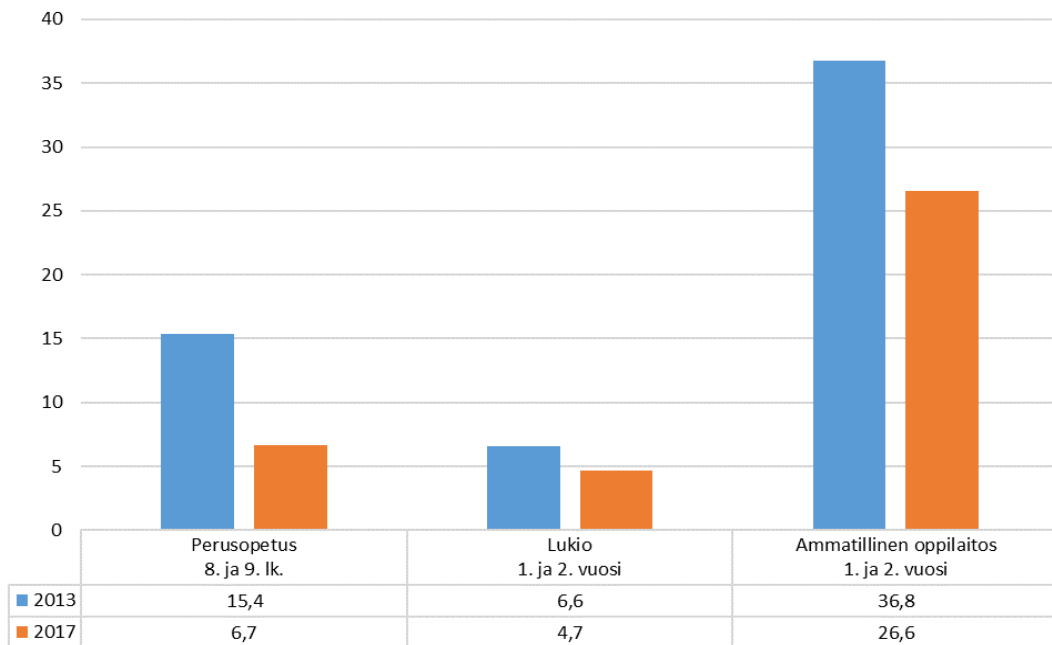
Kuva 19. Kokee terveydentilansa kesinkertaiseksi tai huonoksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista. Kouluterveyskysely 2017.

Seinäjoen peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista 7 % ilmoitti (v. 2017), että heillä ei ollut yhtään läheistä ystävää, ja 8,7 % oppilaista tunsivat itsensä yksinäiseksi. Koulukiusaamista vähintään kerran viikossa esiintyi 6,3 %:lla 8. ja 9. luokan oppilaista. Vuonna 2013 koulukiusaamista esiintyi lähes saman verran eli 6,2 %. Vuonna 2017 kouluterveyskysely ulottui ensimmäistä kertaa myös 4. ja 5. luokan oppilaisiin, joista 5,5 % ilmoitti olleensa koulukiusattuna vähintään kerran viikossa. Koulukiusaamisesta kertomisen jälkeen kiusaaminen oli loppunut tai vähentynyt 64,9 %:lla 8. ja 9. luokan oppilaista. 68,4 % perusopetuksen oppilaista koki, että omassa luokassa tai ryhmässä on hyvä työrauha.

Seinäjoen perusopetuksessa tehtiin vuonna 2014 tutkimus (Leena Koivusilta ja Niina Junttila 2017), joka kohdistui 4.-, 7.- ja 8.-luokkalaisten oppilaiden kokemaan hyvinvointiin sekä hyvinvointia estäviin ja lisääviin tekijöihin. Vaikka oppilaiden hyvinvointi kokonaisuutena oli hyvä, kaikki oppilaat eivät tunteneet kuuluvuutta kouluyhteisöön tai kokivat, että eivät tule omana itsenään hyväksytyiksi muiden oppilaiden joukossa. Myös yksinäisyyttä, kiusatuksi tulemistä ja turvattomuuden tunteita koettiin. Hyvinvointierojen tasoittaminen edellyttää niiden oppilasryhmien löytämistä, joiden hyvinvointi uhkaa jäädä heikoksi. Tähän pyritään kehittämällä kodin ja koulun yhteydenpidon muotoja, kouluyhteisön toimintaa ja kaikille saavutettavissa olevaa harrastustoimintaa.

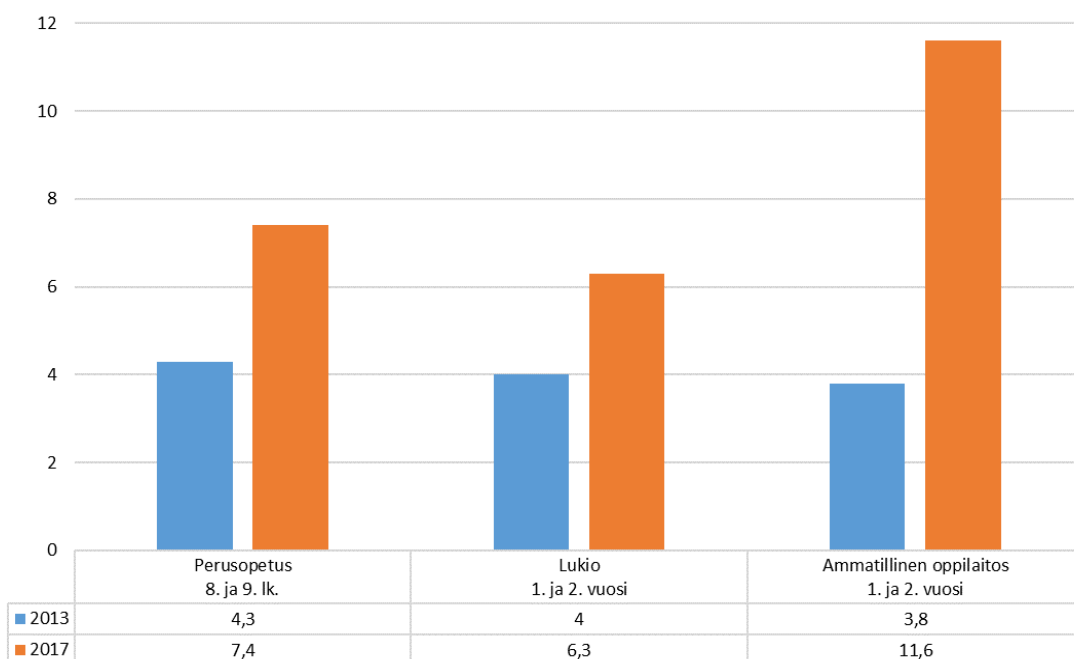
Taloudellisilta ja sosiaalisilta voimavaroiltaan erilaisissa perheoloissa elävien lasten ja nuorten hyvinvointierot voivat myös kertoa sukupolvelta toiselle siirtyvästä hyvä- tai huono-osaisuudesta. Hyvinvointierot tuntuvat säilyvän, vaikka niiden tasaamiseksi tehdään paljon. Hyvinvoinnin tasa-arvon lisäämiseksi tulee palvelu- ja tukijärjestelmiä edelleen kehittää ja vahvistaa hallinnonalojen yhteistyötä.

Tupakointi 8.- ja 9.-luokkalaisilla on puoliintunut viimeisen neljän vuoden aikana. Vuonna 2017 heistä 6,7 % ilmoitti tupakoivansa päivittäin, kun vuonna 2013 määrä oli 15,4 %. Ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden tupakointi oli vähentynyt samassa ajassa 10 prosenttiyksikköä. Koko maassa ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden tupakointi oli vähentynyt 35,9 %:sta 23,2 %:iin.

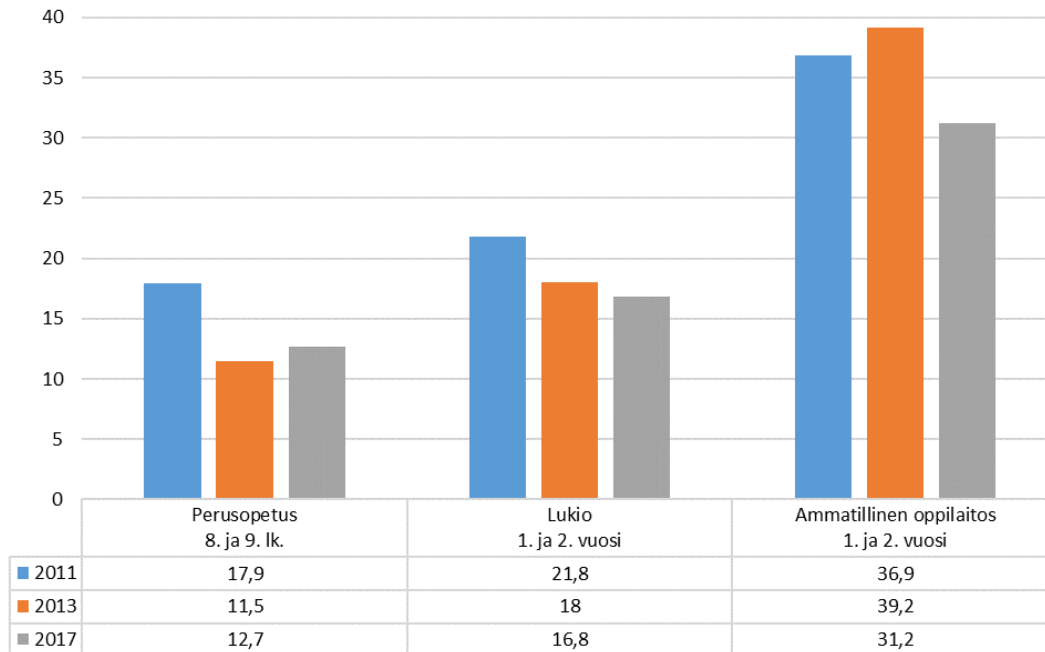
Kuva 20. Tupakoi päivittäin (%), Seinäjoki. Sähköinen hyvinvointikertomus.

Nuuskan käyttö on lähes kaksinkertaistunut kaikilla kouluasteilla Seinäjoella vuonna 2017 verrattuna vuoteen 2013. Vuonna 2017 nuuskaa ilmoitti käyttävänsä 7,4 % peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista, kun vastaava osuus oli 4,3 % vuonna 2013. Ammatillisissa oppilaitoksissa nuuskan käyttö on yli kolminkertaistunut.

Kuva 21. Nuuskaa päivittäin (%), Seinäjoki. Sähköinen hyvinvointikertomus.

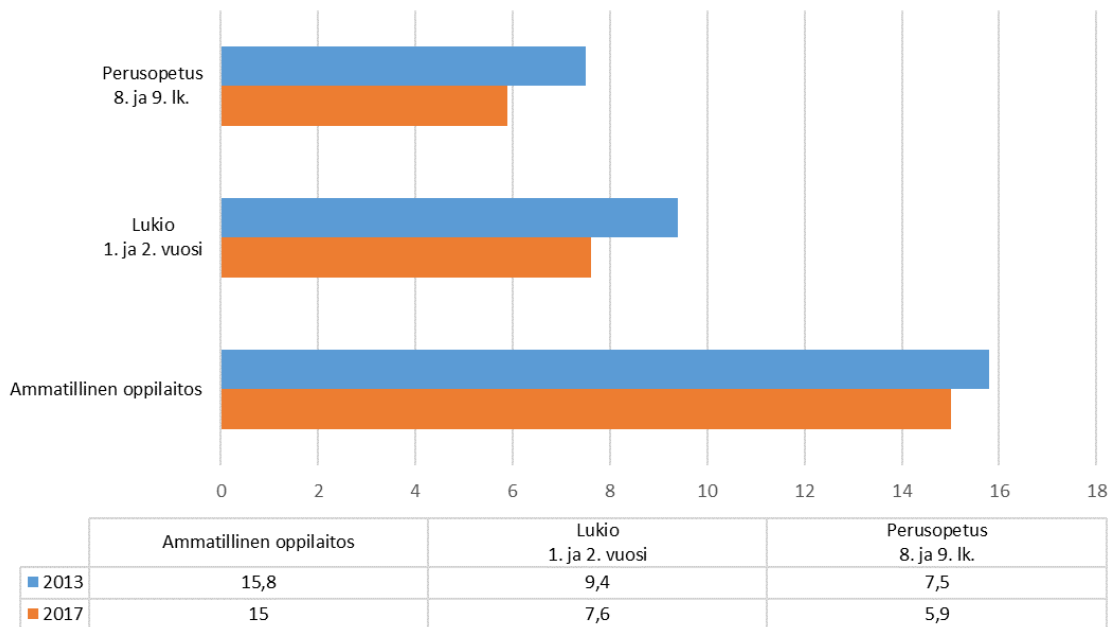
Seinäjoella humalajuominen on vähentynyt lukiossa ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevilla vuonna 2017 verrattuna vuosiin 2011 ja 2013. Peruskoulussa opiskelevien 8.- ja 9.-luokkalaisten keskuudessa humalajuominen oli yleisempää vuonna 2017 (12,7 %) kuin vuonna 2013 (11,5 %). Kuitenkin vuonna 2011 tosi humalassa ilmoitti olleensa 17,9 % 8. ja 9. luokan oppilaista.

Kuva 22. Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa (%), Seinäjoki. Sähköinen hyvinvointikertomus.

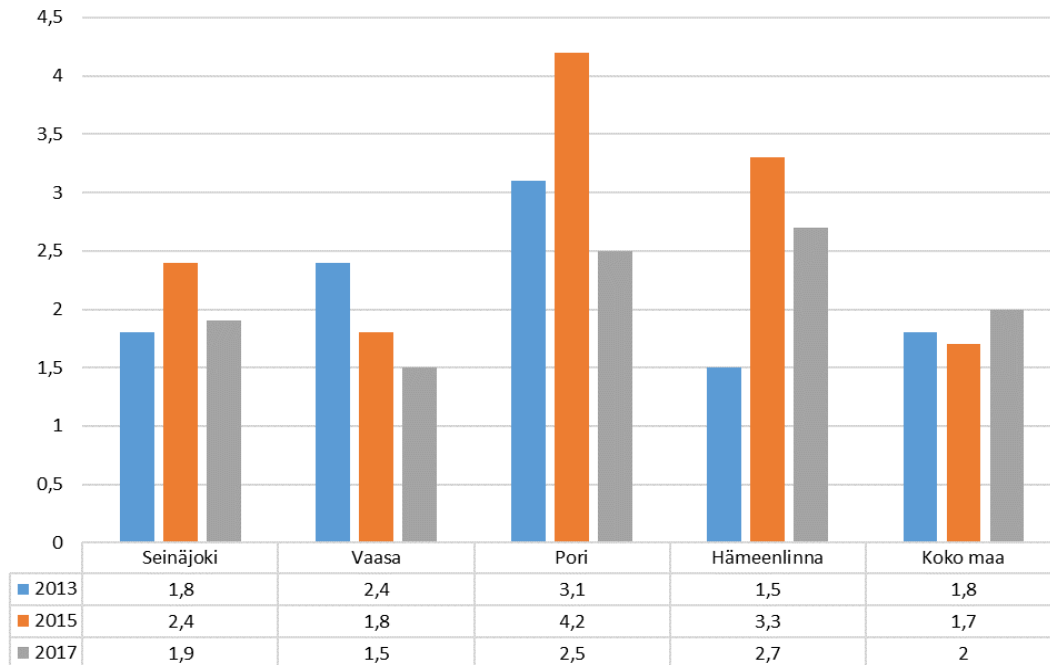
Ostokokeilla 2017 kartoitettiin alkoholin, tupakan tai rahapelaamisen ikärajavaltavien tuotteiden saatavuutta Seinäjoen vähittäismyyntipaikoissa eli vähittäiskaupoissa, huoltamoilla, kioskeilla ja Alkoissa. Tavoite on, että ikärajavaltonta toteutuu myyntipaikoissa 100-prosenttisesti. Seinäjoella 52 %:ssa kaikista koeostoissa kassamyymä ei kysynyt henkilöllisyystodistusta ja myi nuorelle alkoholia, Veikkauksen arvan tai antoi pelata RAY:n pelejä. Kassamyymästä 39 % kieltäytyi myymästä nuorelle alkoholi- ja nikotiinituotteita tai esti pelaamasta rahapelejä. Yhteensä 9 % ostokoetilanteista päätyi muuhun reaktioon, tai myymä henkilöllisyystodistuksen kysymisen jälkeen myi alkoholia, nikotiinituotteita tai antoi nuoren pelata rahapelejä. Lidl ja Alko kieltäytyivät myymästä kaikissa koeostoissa K-18 tuotteita virallisen henkilöllisyystodistuksen puuttuessa.

Huumekokeilut (marihuana tai kannabis) ovat hieman vähentyneet peruskoulussa ja lukiossa. Ammatillisissa oppilaitoksissa huumekekeilujen määrä on pysynyt ennallaan. Laittomia huumeita 8. ja 9. luokan oppilaista oli kokeillut 5,9 % (7,5 % vuonna 2013). Lukion 1. ja 2. luokan oppilaista 7,6 % ja ammatillisten oppilaitosten oppilaista 15 % oli kokeillut laittomia huumeita vuonna 2017.

Kuva 23. Kokeillut marihuanaa tai kannabista ainakin kerran (%), Seinäjoki. Kouluterveyskysely 2017.

Päihteiden vuoksi vuodeosastoilla hoidossa olleiden 15-24-vuotiaiden suhteellinen määrä on noussut Seinäjoella vuodesta 2008 (0,7) vuoteen 2017 (1,9) eli noin 170 %. Päihteiden käytön vuoksi sairaalahoitoa tarvinneiden 15-24-vuotiaiden määrä suhteutettuna kyseiseen ikäluokkaan kuvaa osaltaan päihteiden käytön aiheuttaman sairastavuuden määrää. Sairaalahoidon määrä riippuu myös käytettävissä olevista resursseista (tarjolla oleva sairaalahoito ja/tai avohoito).

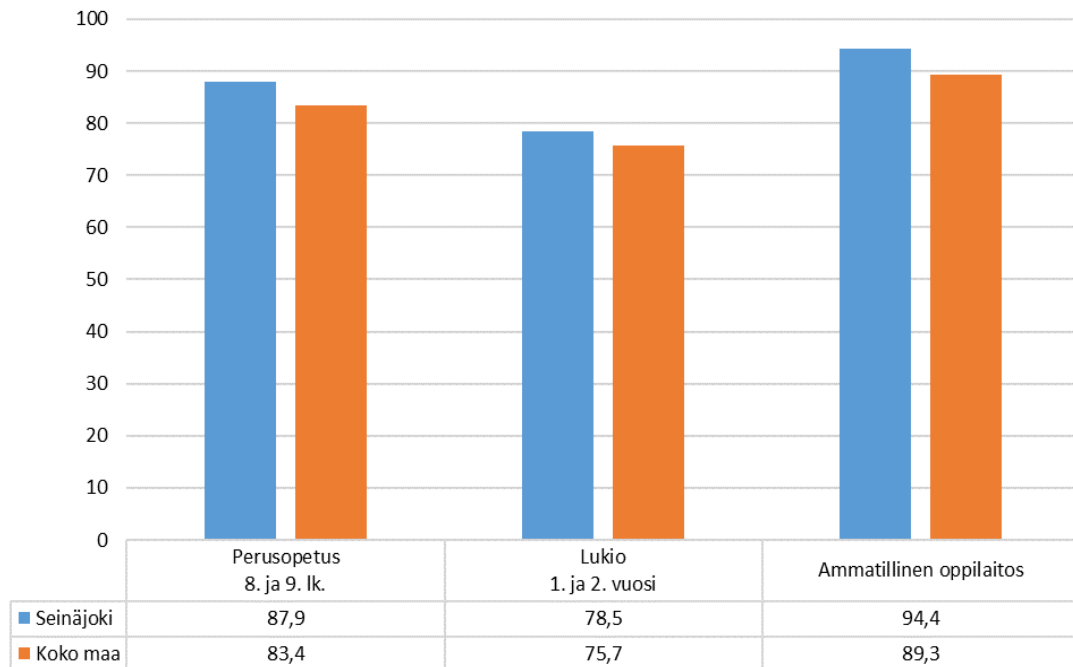
Kuva 24. Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidossa olleet 15-24-vuotiaat. Sähköinen hyvinvointikertomus.

Yhä useampi koululainen jättää koululounaan syömättä. Kouluterveyskyselyn 2017 mukaan Seinäjoella perusopetuksen 8. ja 9. luokkalaisista 40,9 % ei syö koululounasta päivittäin. Vuonna 2013 perusopetuksen 8. ja 9. luokan oppilaista 34,2 % ei syönyt koululounasta. Lukion opiskelijoista 27,3 % ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoista 17,9 % ei syönyt oppilaitoksen tarjoamaa lounasta päivittäin vuonna 2017.

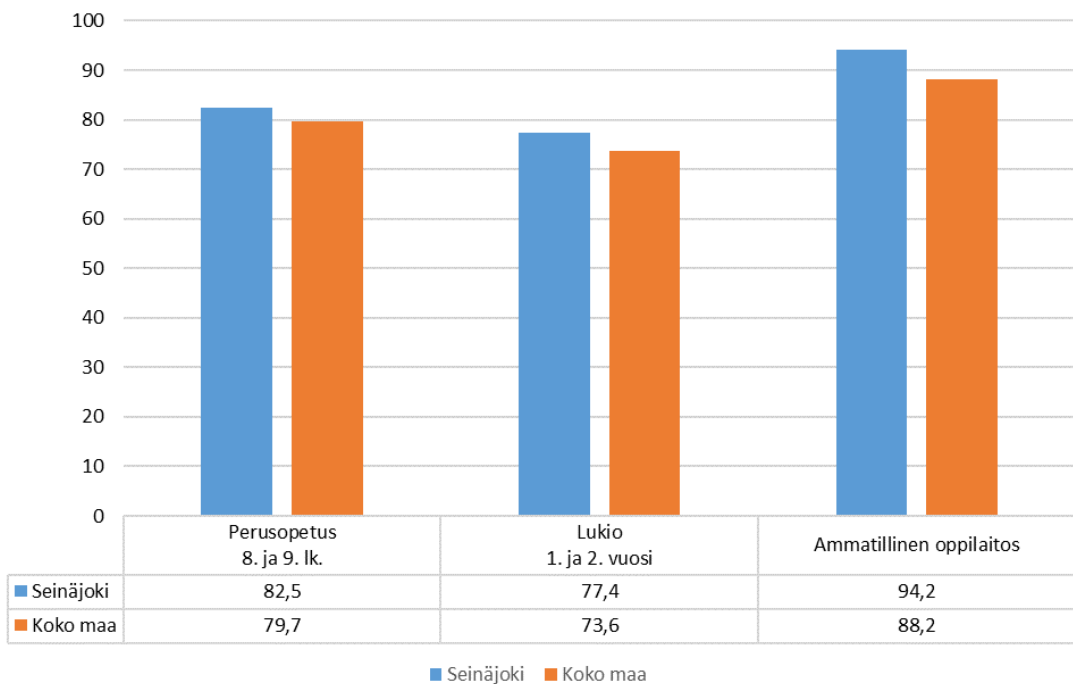
Kaikki kouluruoan aterianosat kaikkina koulupäivinä ilmoitti syövänsä 16,7 % Seinäjoen 4. ja 5. luokan oppilaista. Vastaava luku oli 8. ja 9. luokan oppilailla 11,2 %, lukion 1. ja 2. vuoden oppilailla 15 % sekä ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoilla 18,8 %.

Vuonna 2017 kouluterveyskyselyn mukaan peruskoululaiset ja lukion oppilaat syövät kotona yhteisiä aterioita enemmän kuin vuonna 2013. Vuonna 2013 perusopetuksen 8. ja 9. luokan oppilaista 52,6 % ilmoitti, että perhe ei syö yhteistä ateriaa iltapäivällä tai illalla. Vuonna 2017 8. ja 9. luokan oppilaista 63,8 % ilmoitti, että perhe syö yhteisen ilta-aterian vähintään kolmena arkipäivänä viikossa. Lukion oppilaista 61,1 % ja ammatillisten oppilaitosten oppilaista 47,6 % syö yhteisen ilta-aterian perheen kanssa vähintään kolmena arkipäivänä viikossa.

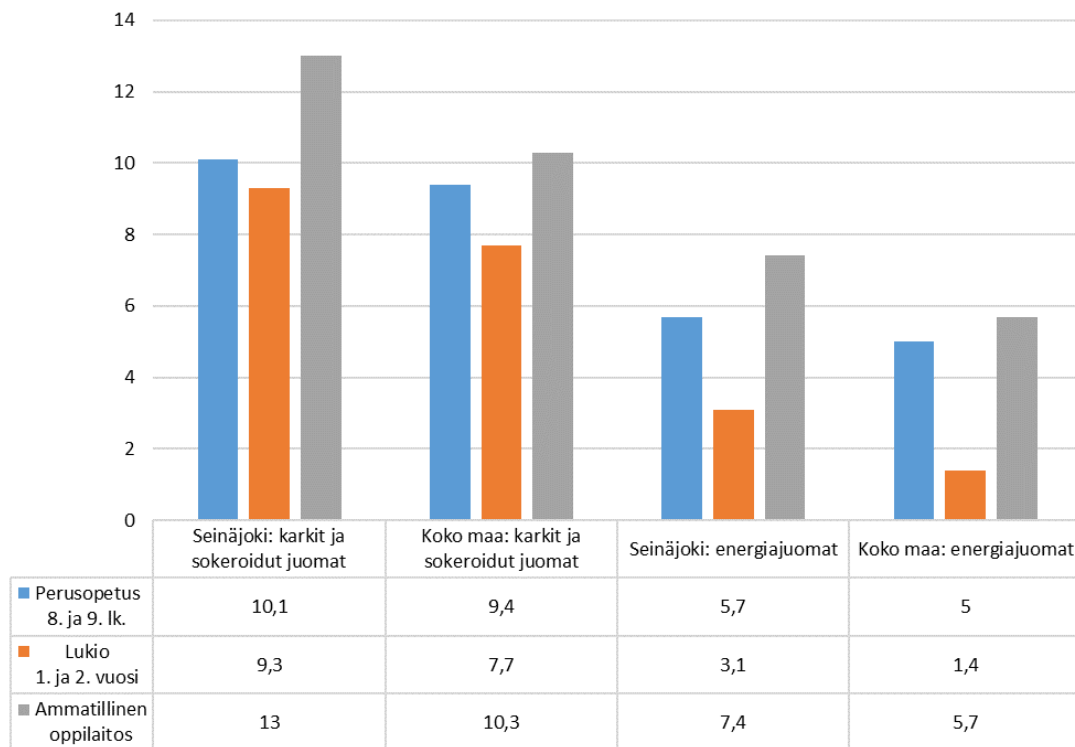
Seinäjoella lapset ja nuoret syövät vähemmän kasviksia, hedelmiä ja marjoja kuin muualla maassa. Perusopetuksen 4. ja 5. luokan oppilaista 36,5 % ei syö kasviksia joka päivä ja 37,2 % ei syö hedelmiä tai marjoja joka päivä. Kouluterveyskyselyn 2017 mukaan myös makeisten ja energijuomien nauttiminen on huomattavasti yleisempää kaikilla kouluasteilla Seinäjoella kuin muualla Suomessa.

Kuva 25. Harvemmin kuin kuusi kertaa viikossa kasviksia syövät nuoret (%). Kouluterveyskysely 2017.

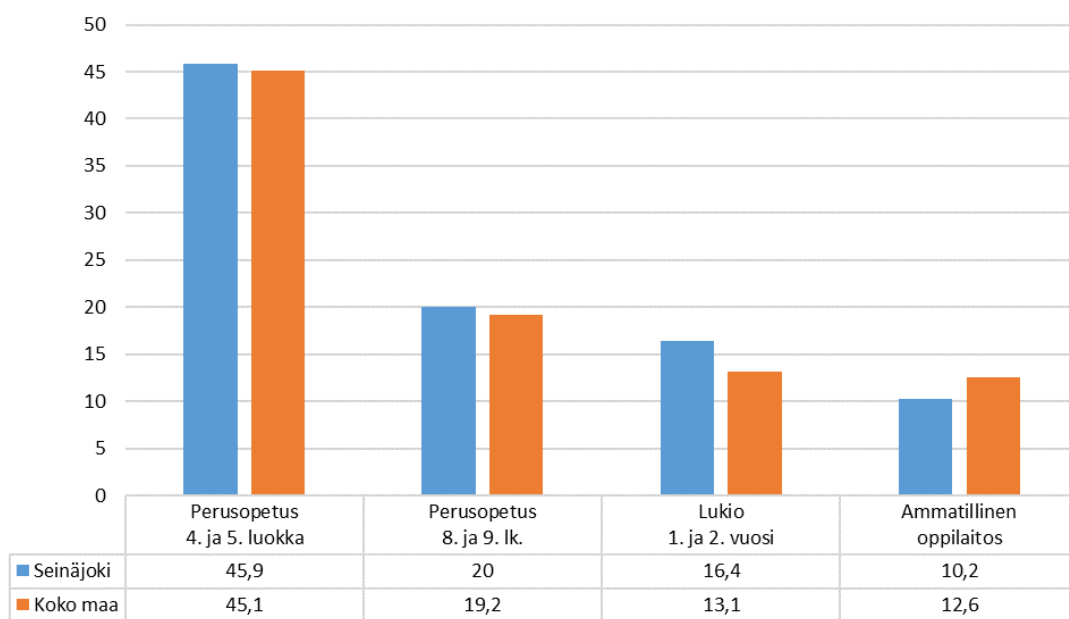
Kuva 26. Harvemmin kuin kuusi kertaa viikossa hedelmiä tai marjoja syövät nuoret (%). Kouluterveyskysely 2017.

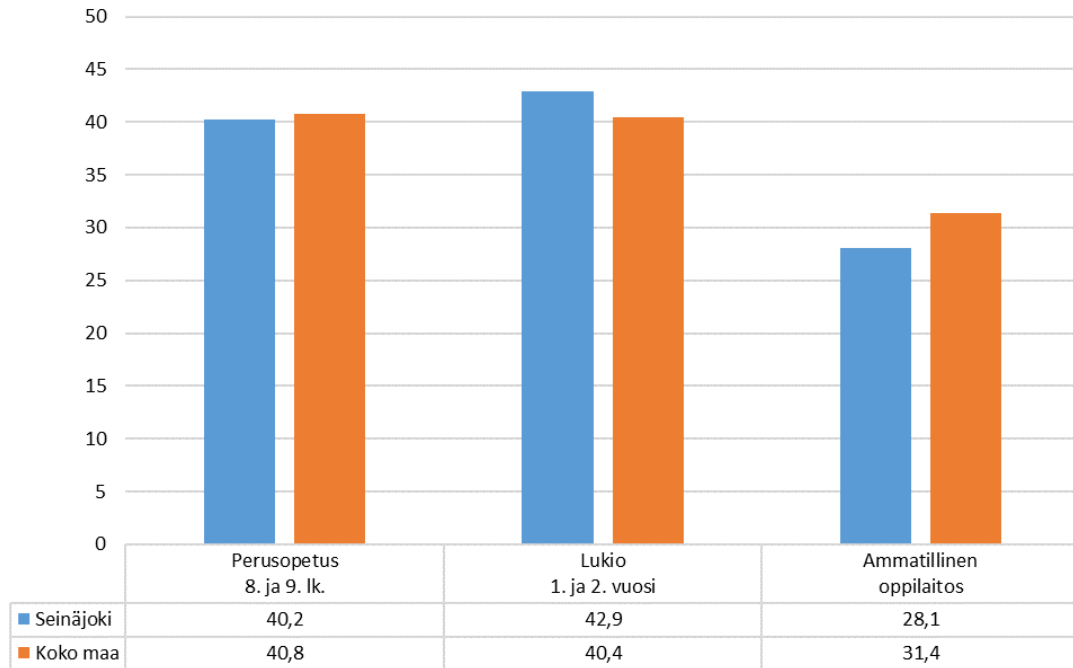
Kuva 27. Karkkia, suklaata, sokeroitua limsaa tai sokeroitua mehua taikka energiajuomia lähes päivittäin käyttävät (%). Kouluterveyskysely 2017.

Seinäjoella niiden perusopetuksessa 4.-5. luokalla ja 8.-9. luokalla sekä lukiossa opiskelevien osuus, jotka liikkuvat päivittäin vähintään tunnin, on jonkin verran suurempi kuin koko maassa. Seinäjoella ammatillisessa oppilaitoksessa päivittäin liikkuvien osuus on sen sijaan pienempi kuin koko maassa. Seinäjoella lukiossa opiskelevat nuoret harrastavat keskimäärin enemmän omatoimista urheilua tai liikuntaa kouluajan ulkopuolella Kouluterveyskyselyn 2017 mukaan. Peruskoulun 8. ja 9. luokan nuoret ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevat nuoret harrastavat omatoimista urheilua tai liikuntaa hieman vähemmän kuin muualla Suomessa.

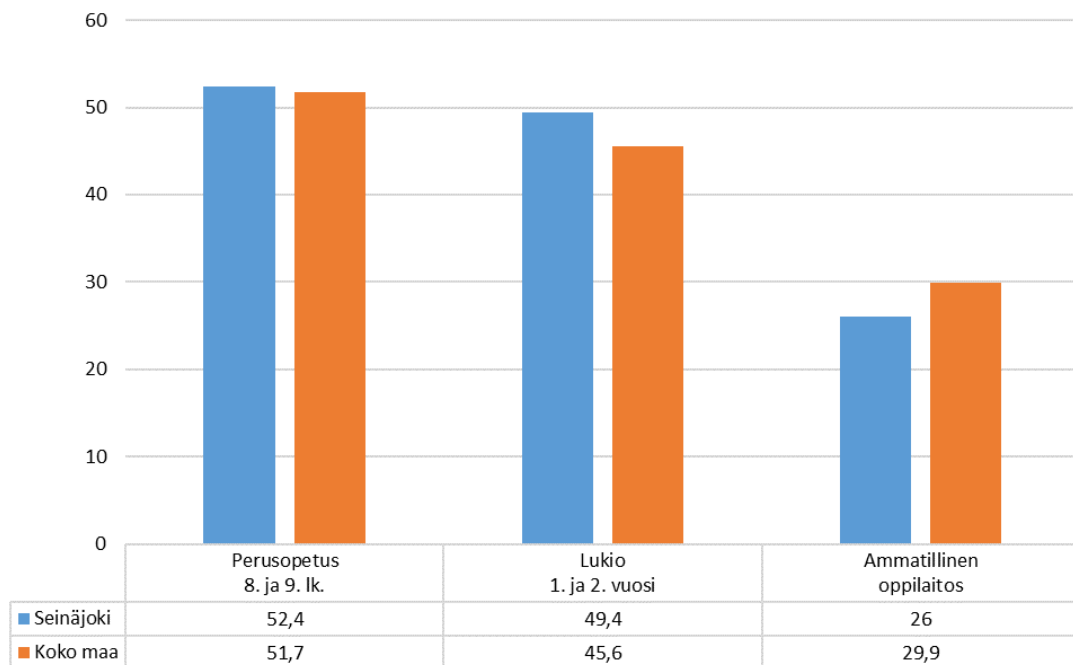
Ohjattua urheilua tai liikuntaa harrastetaan seuran tai järjestön tunneilla, harjoituksissa, kilpailuissa tai otteluissa perusopetuksen 8. ja 9. luokalla sekä lukiossa hieman enemmän kuin muualla Suomessa. Ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevat nuoret harrastavat ohjattua urheilua tai liikuntaa muuta maata vähemmän.

Kuva 28. Vähintään tunnin päivässä liikkuvat (%). Sähköinen hyvinvointikertomus.

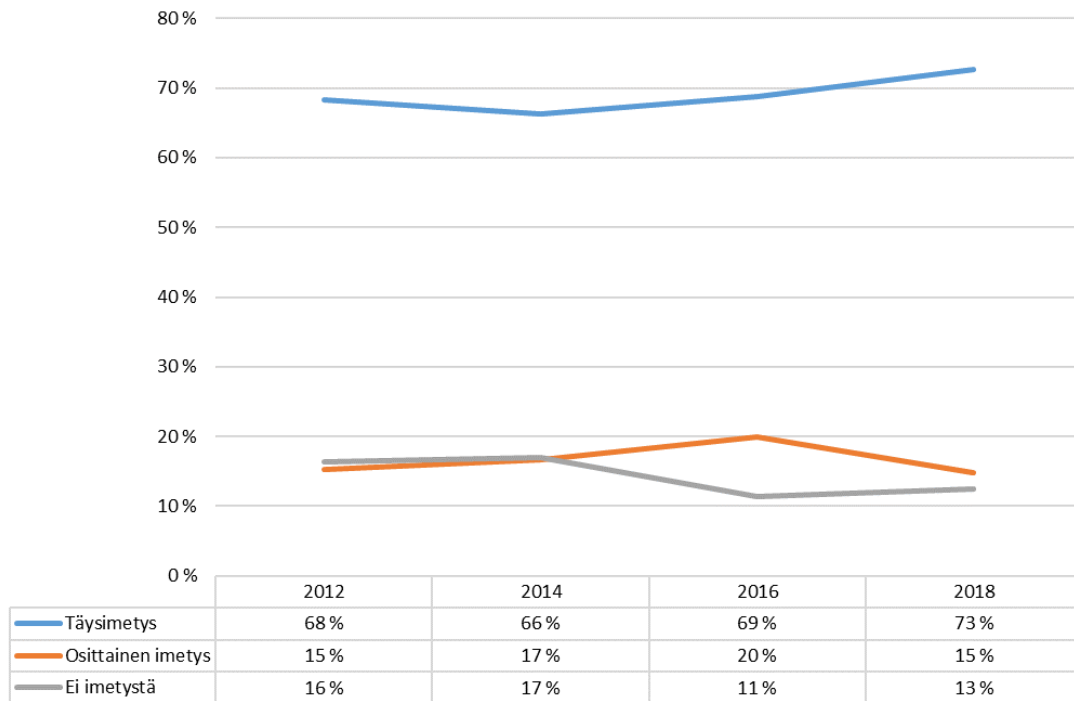

Kuva 28. Harrastaa liikuntaa omatoimisesti lähes päivittäin kouluajan ulkopuolella (%). Kouluterveyskysely 2017.

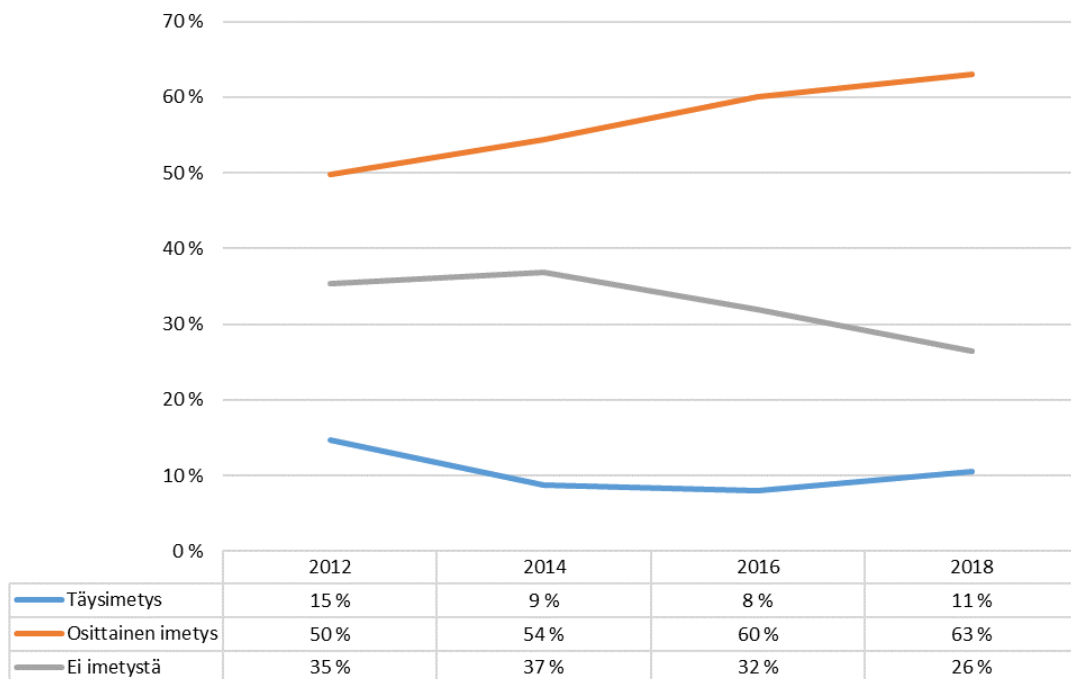

Kuva 29. Harrastaa ohjattua urheilua tai liikuntaa (seuran tai järjestön tunneilla, harjoituksissa, kilpailuissa tai otteluissa) vähintään kuukausittain (%). Kouluterveyskysely 2017.

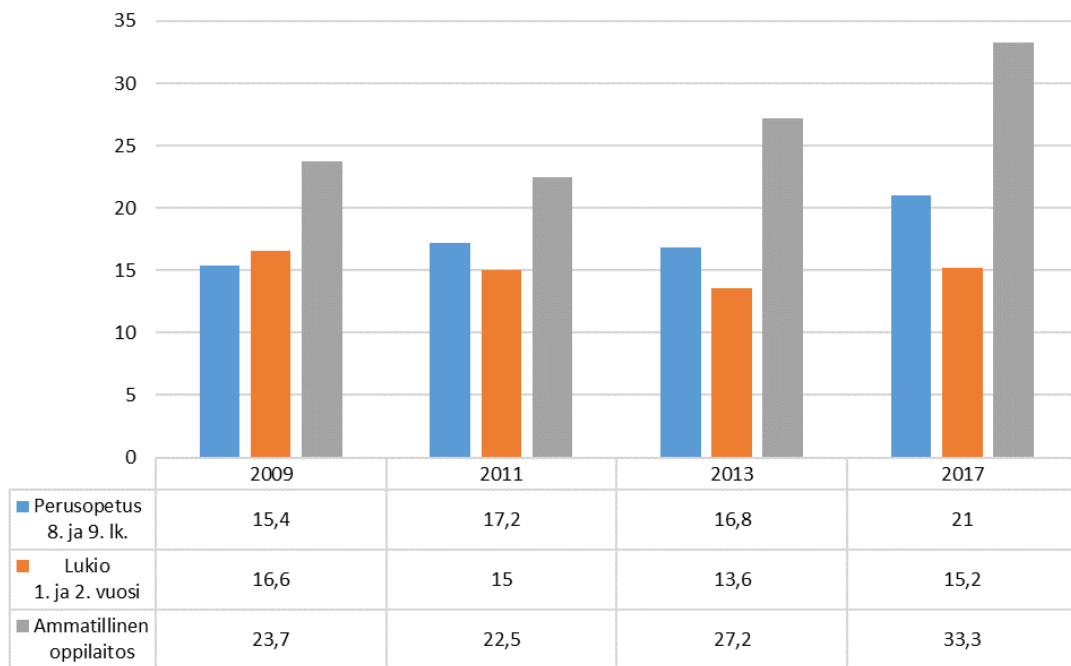
Seinäjoen kaupungin Lihavuus laskuun -ohjelman 2013-2020 tavoitteena on ollut vähentää lasten ja nuorten ylipainoa ja lihavuutta sekä vähentää lihavuuteen liittyvää sairastavuutta myöhemmällä iällä. Ohjelmassa seurataan 1-, 5-, 7- ja 11-vuotiaiden painonkehitystä, hammasterveyttä ja äitien imetysaktiivisuutta.

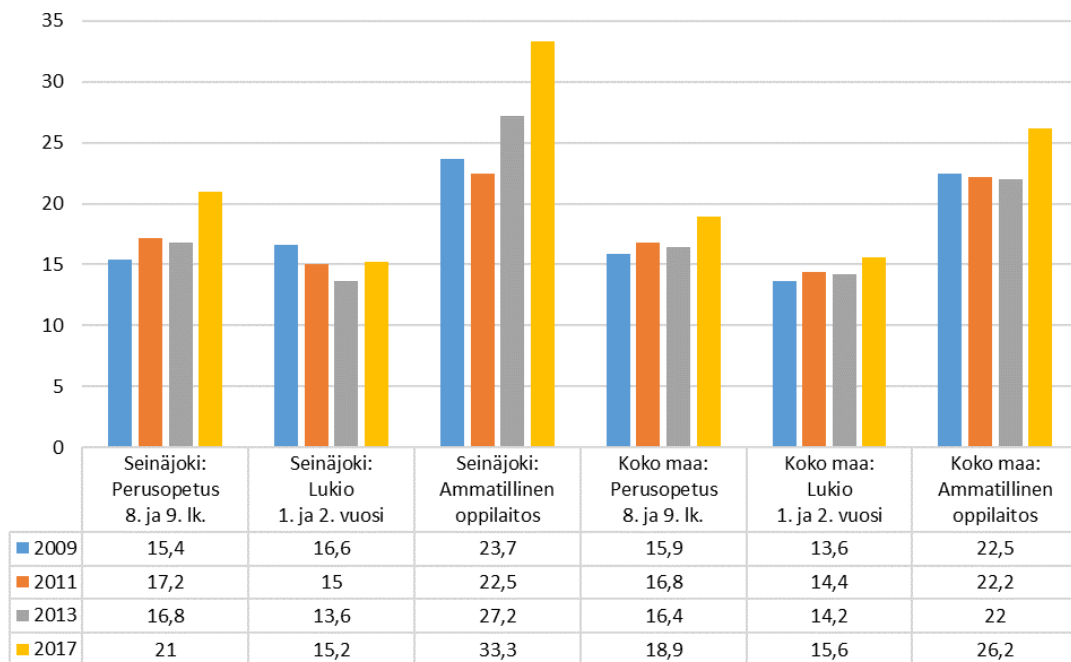
Kuva 30. Imetysaktiivisuus 2 kk:n iässä, % äideistä Seinäjoella. Effica-järjestelmä.

Kuva 31. Imetysaktiivisuus 6 kk:n iässä, % äideistä Seinäjoella. Effica-järjestelmä.

Kuva 32. Ylipaino (%), Seinäjoki. Sähköinen hyvinvointikertomus.

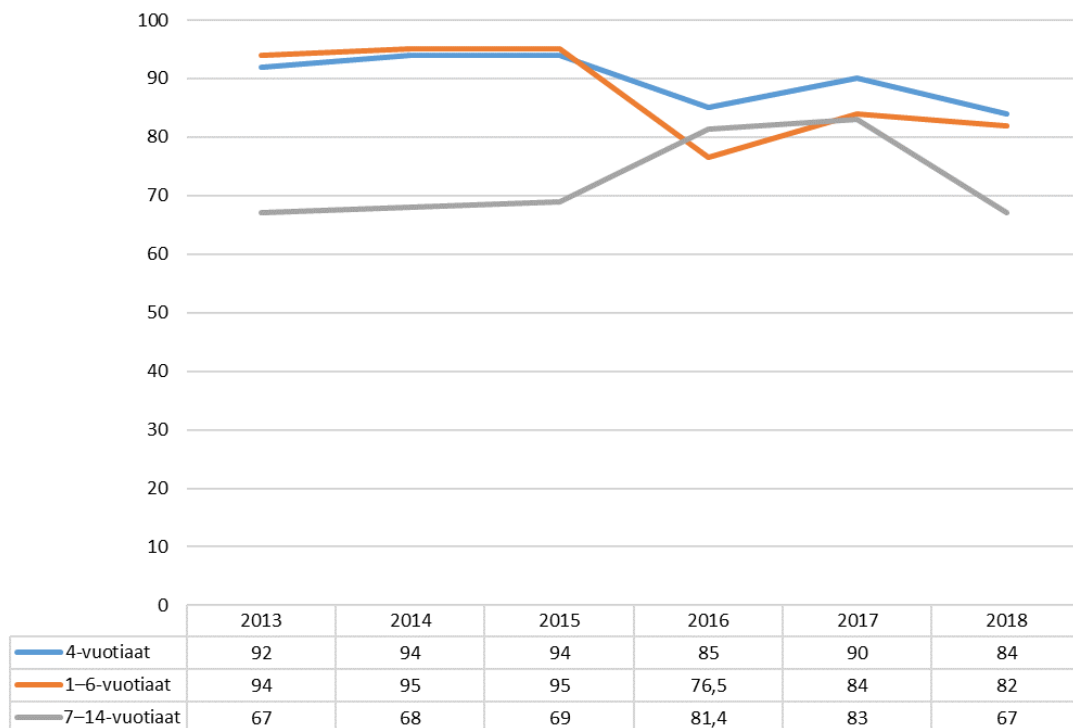
Kuva 33. Ylipaino (%). Sähköinen hyvinvointikertomus.

Pikkulapsiperheiden elintapojen muutokset näkyvät lasten hammasterveydessä, jota seurataan d/D-indeksillä (= paikkausta vaativa reikiintynyt hammas).

Alle kouluikäisten hammasterveys on heikentynyt vuoden 2015 jälkeen. Vuonna 2015 1-6-vuotiaista tarkastetuista lapsista 95 %:lla oli terveet hampaat. Vuonna 2018 1-6-vuotiaista vain 82 %:lla oli terveet hampaat. Vuonna 2015 4-vuotiaista 94 %:lla oli terveet hampaat ja 84 %:lla vuonna 2018. Sen sijaan kouluikäisten 7-14-vuotiaiden lasten hammasterveys parantui vuosina 2016-2017, mutta palasi 67 %:iin vuonna 2018, mikä on lähellä aiempaa tasoa.

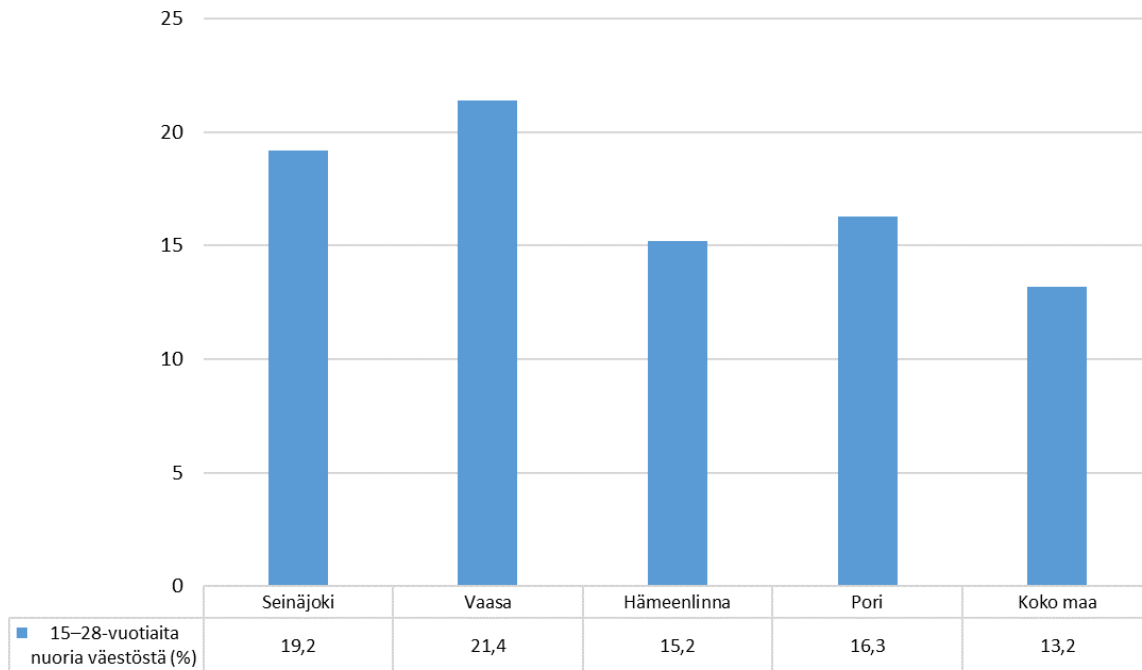
Kaikki kaksi, neljä ja kuusi vuotta täyttävät lapset kutsuttiin suun terveystarkastukseen, jolloin pyrittiin varmistamaan hampaiden omahoidon toteutuminen ja annettiin neuvontaa lapsiperheiden terveellisten ruokatottumusten noudattamiseen. Kaikki kouluikäiset lapset kutsutaan terveystarkastukseen noin joka toinen vuosi ja yksilöllisen tarpeen mukaan useammin. Lapsen omaa suun terveysosaamista vahvistettiin näillä käynneillä ja myös tupakoinnin ja nuuskan käytön haittoista annettiin tietoa. Aikuisväestön käynneillä tavoitteena oli antaa yksilöllisen tarpeen mukaista terveysneuvontaa.

Suun terveydenhuollossa kysyttiin vuonna 2018 hampaiden harjaustiheyttä 3 655 asiakkaalta, jotka olivat alle 18-vuotiaita. Näistä asiakkaista hampaita harjasi kaksi kertaa päivässä 65 %, kerran päivässä 33 % ja harvemmin kuin päivittäin 1,7 %. Ensimmäistä lasta odottavien perheiden terveysneuvontakäynneillä suun terveydenhuollossa kävi 211 asiakasta vuonna 2018 (270 asiakasta v. 2017).

Kuva 34. Tervehampaisten osuus (d/D=0) tarkastetuista 2010-2016 Seinäjoella (%). Seinäjoen kaupunki.

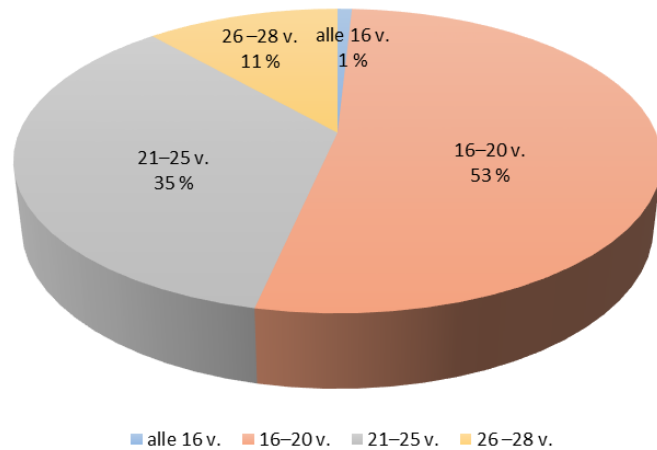
Seinäjoella on 15-28-vuotiaita nuoria väestöstä 19,2 % ja koko maassa 13,2 %. Seinäjoella on koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevia 15-28-vuotiaita nuoria 701 henkilöä eli 5,8 % ikäryhmästä. Etsivän nuorisotyön asiakkaista 1 % oli alle 16-vuotiaita, 53 % oli 16-20-vuotiaita, 35 % 21-25-vuotiaita ja 11 % 26-28-vuotiaita vuonna 2018.

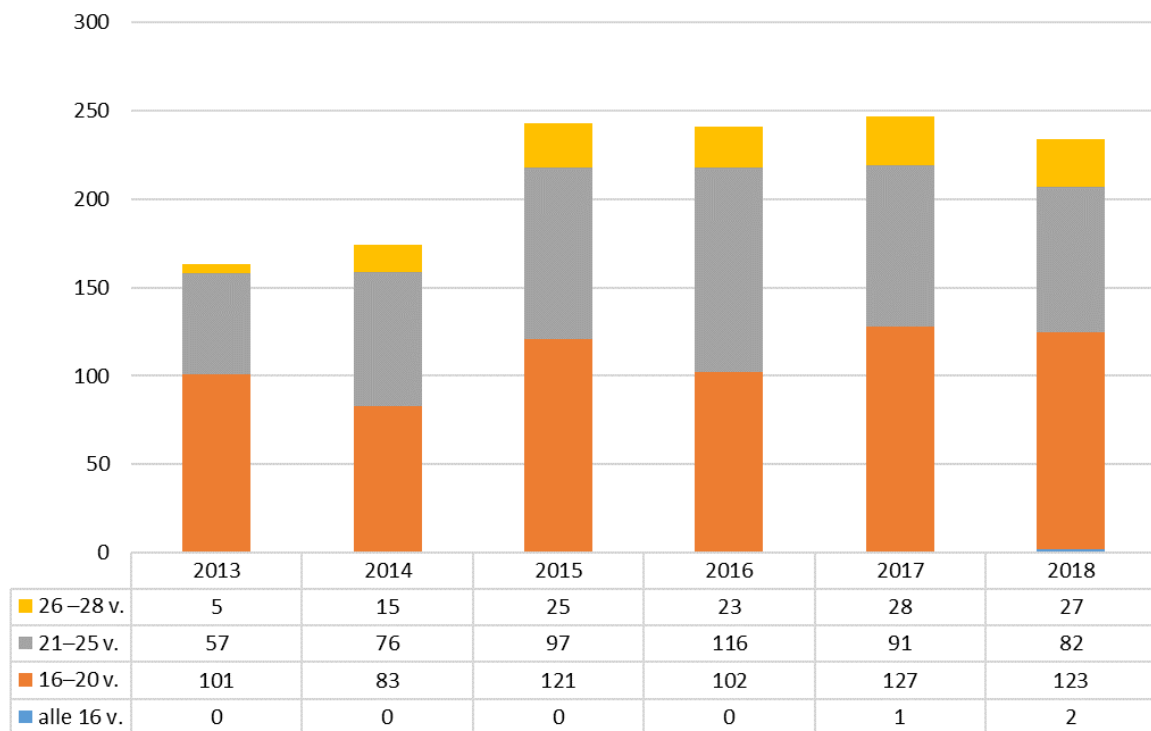
Kuva 35. Väestöstä 15-28-vuotiaita vertailukunnissa ja koko maassa 2018. Suomen nuorisotyön tilastot.

	Lukumäärä	%
Seinäjoki	701	5,8
Vaasa	617	4,3
Hämeenlinna	648	6,3
Pori	1 020	7,4
Koko maa	47 125-78 494	5,4-9

Kuva 36. Arvio koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevista 15-28-vuotiaista. Seinäjoen kaupunki.

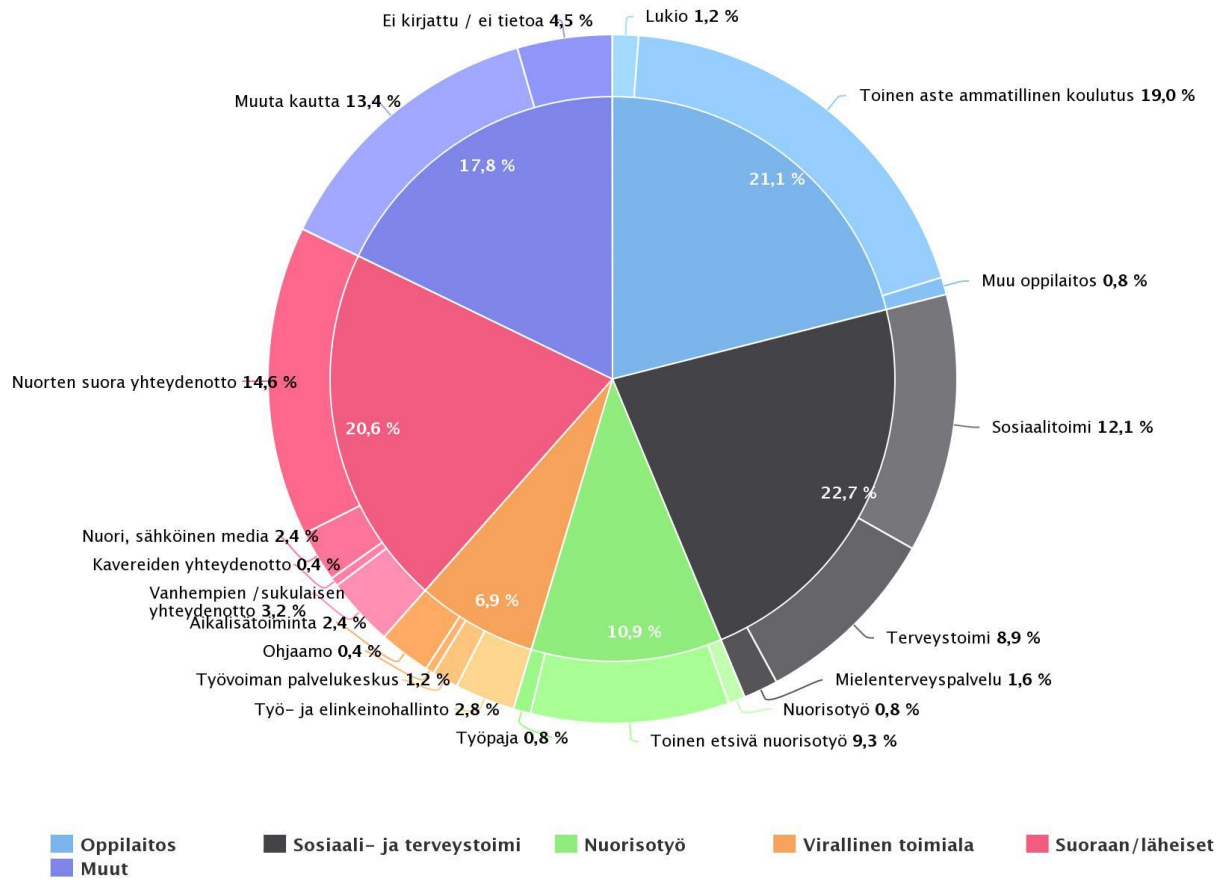
Kuva 37. Etsivän nuorisotyön asiakkaiden ikäjakauma Seinäjoella vuonna 2018. Seinäjoen kaupunki.

Kuva 38. Etsivän nuorisotyön asiakasmäärän ja ikäjakauman kehitys Seinäjoella 2013–2018. Seinäjoen kaupunki.

Mitä kautta tavoitetut nuoret tulivat etsivän nuorisotyön piiriin?

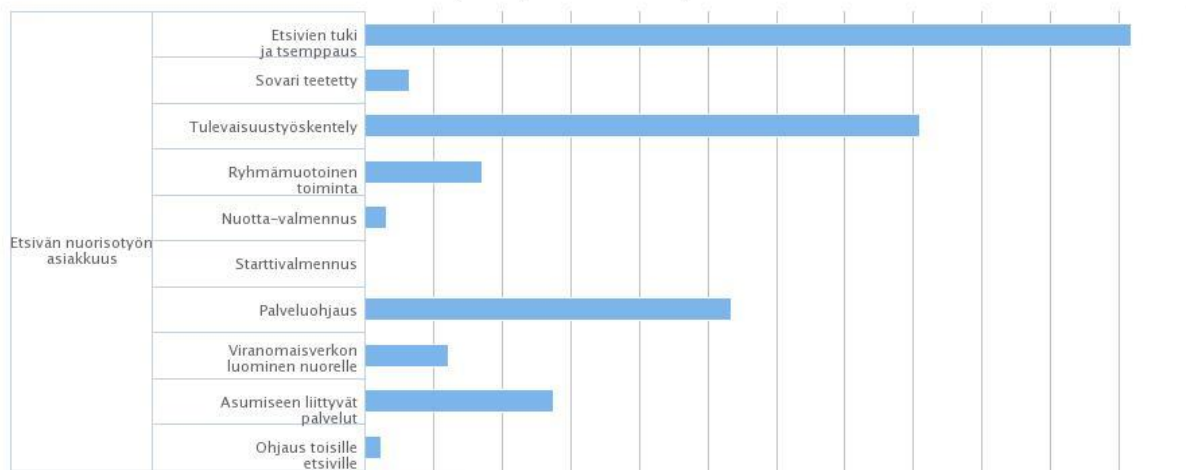
Seinäjoen kaupunki – Etsivä nuorisotyö (n=247)

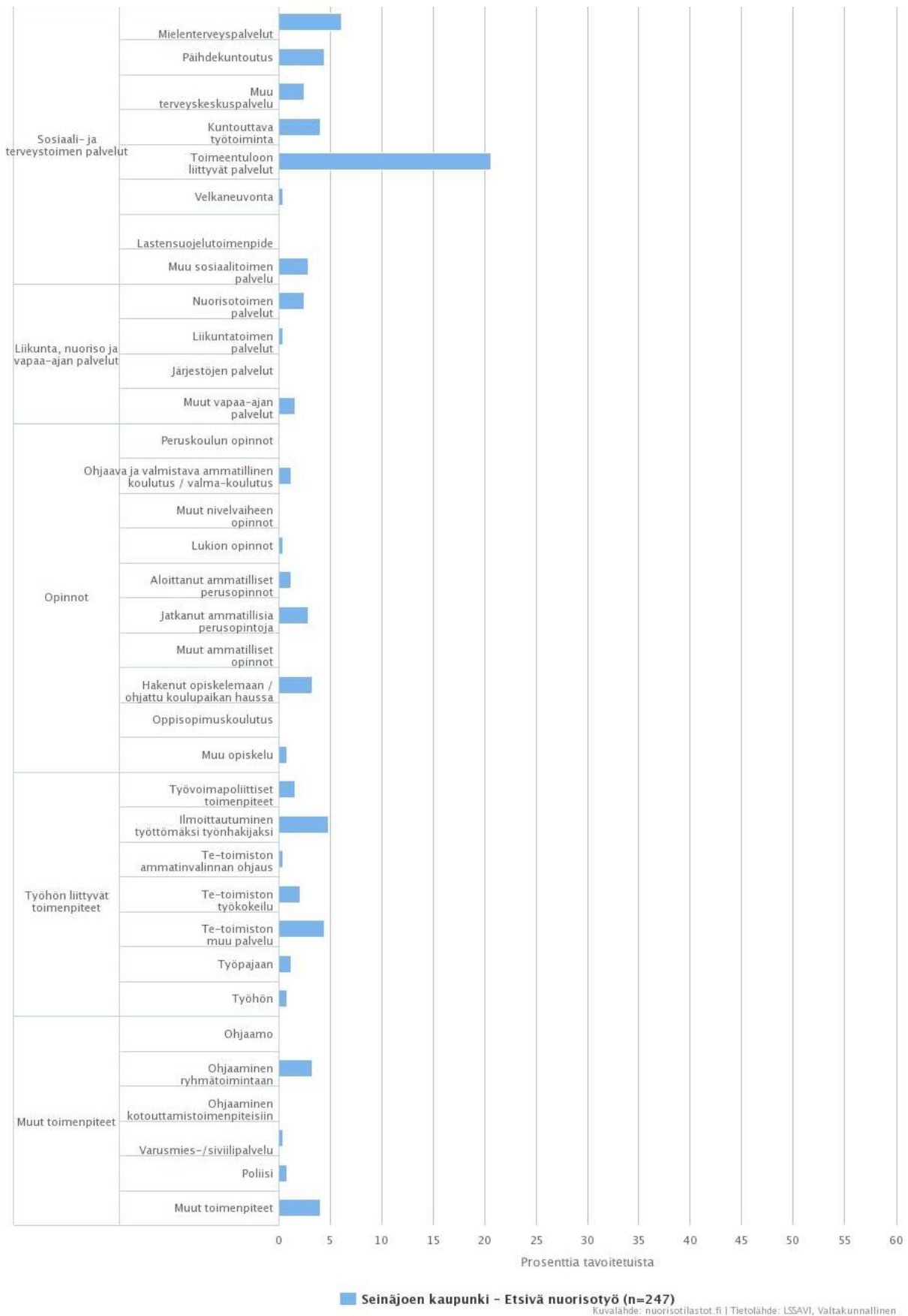

Kuva 39. Etsivän nuorisotyön piiriin tulleet nuoret vuonna 2018 Seinäjoella. Suomen nuorisotyön tilastot.

Mihin erilaisiin palveluihin / toimenpiteisiin nuoria on ohjattu?

Seinäjoen kaupunki – Etsivä nuorisotyö

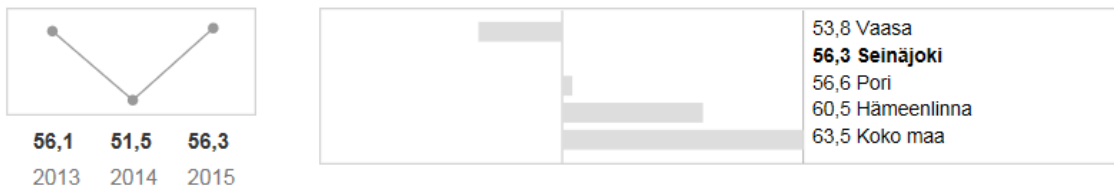

Kuva 40. Nuorten ohjaaminen palveluihin vuonna 2018. Suomen nuorisotyön tilastot.

8. TYÖIKÄISET 25-64-VUOTIAAT

Elämänlaatunsa hyväksi tunti 56,3 % Seinäjoella asuvista 20-64-vuotiaista vuonna 2015. Elämänlaadussa on kyse yksilön arviosta elämästään siinä kulttuuri- ja arvoympäristössä, jossa hän elää, ja suhteessa hänen omiin päämääriinsä, odotuksiinsa, arvoihinsa ja muihin hänelle merkityksellisiin asioihin. Seinäjoella elämänlaatunsa hyväksi tuntevien osuus oli toiseksi alhaisin vertailukunnista ja alhaisempi kuin koko maassa keskimäärin (56,8 %).

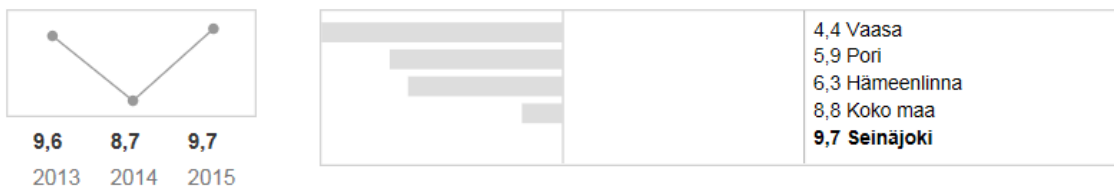

Kuva 41. Elämänlaatunsa hyväksi tuntevien osuus (%), 20-64-vuotiaat. Sähköinen hyvinvointikertomus.

Vuonna 2017 Seinäjoen kaupungissa tehdyssä asukaskyselyssä mielen hyvinvointia ja päihteetöntä elinympäristöä heikensivät eniten koettu yksinäisyys. Sen jälkeen tulivat työttömyys ja toimeentulon ongelmat, opiskelun ongelmat, huono asumisen taso tai asunnottomuus sekä turvallisuuden puute. Turvallisuus merkitsi myös tunnetta, että saa apua sitä tarvitessaan.

Vastaajien mielestä mielen hyvinvointia ja päihteetöntä elinympäristöä kannattelivat läheiset ihmiset, perhe, ystävät ja kuuluminen yhteisöihin. Yksinäisyyden poisto nousi asukkaiden mielestä keskeiseksi tavoitteeksi. Tavoitteena on rakentaa yhdessä kaupunkia, jossa on arvokkaita ja yhdenvertaisia ihmisyhteisöjä, joissa vallitsee välittämisen kulttuuri. Jokaisella asukkaalla tulee olla myös mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa yhteisön elämään ja sitä koskevaan päätöksentekoon. Työllisyyden edistäminen ja kaupunkisuunnittelu hyvän asumisen tavoitteineen kokonaisuutena vaikuttaa ihmisten hyvinvointiin.

Vuonna 2018 tehdyn FinSote-tutkimuksen mukaan noin kymmenesosa Suomen aikuisväestöstä tuntee itsensä yksinäiseksi melko usein tai jatkuvasti. Yksinäisyyteen vaikuttavat useat ulkoiset tekijät, kuten puutteet sosiaalisissa suhteissa sekä oma toimintakyky. Vastaavasti yksinäisyys voi heikentää terveydentilaa ja olla riskitekijänä syrjäytymiselle. Seinäjoella 20-64-vuotiaista 9,7 % koki yksinäisyyttä vuonna 2015. Itsensä yksinäisiksi kokevia ihmisiä oli Seinäjoella enemmän kuin vertailukunnissa ja hieman vähemmän kuin koko maassa keskimäärin (10,2 %).

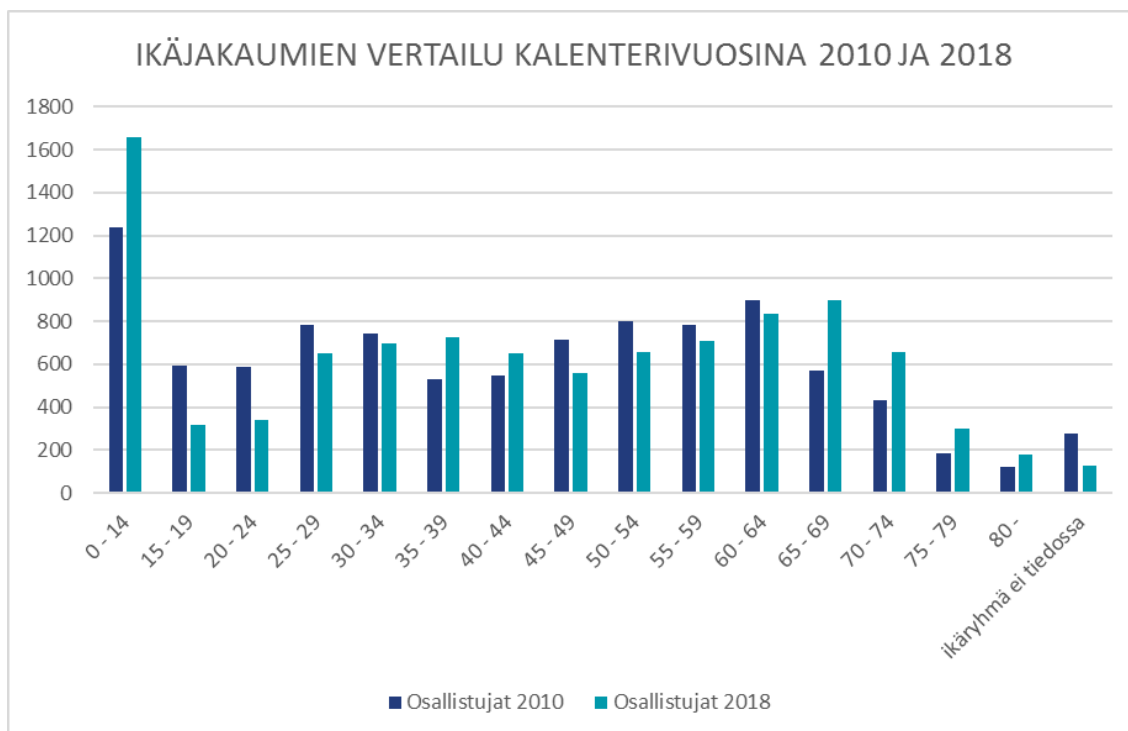

Kuva 42. Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus (%), 20-64-vuotiaat. Sähköinen hyvinvointikertomus.

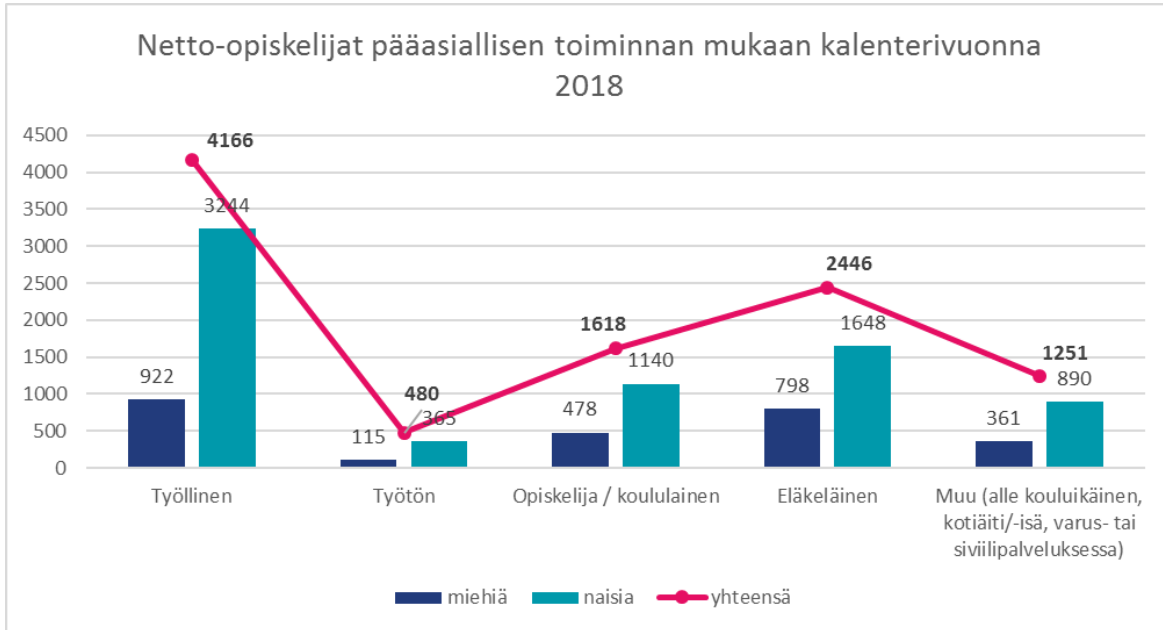
Kulttuurihyvinvointi

Kansalaisopisto tarjoaa palveluja kaikenikäisille ja -kuntoisille kaupunkilaisille. Kansalaisopisto kehittää toimintaansa jatkuvasti yhtenä tavoitteenaan kartoittaa ja poistaa mahdollisia osallistumisen esteitä. Strateginen valinta on keskittää voimavaroja erityisesti niihin ihmisryhmiin, jotka ovat vaikeasti tavoitettavissa, mutta jotka hyötyisivät suhteessa eniten tarjottuun toimintaan osallistumisesta. Näitä kohderyhmiä ovat eri-ikäiset syrjäytymisuhan alla olevat, työttömät, maahanmuuttajat ja yleisesti sosioekonomisesti haastavassa tilanteessa olevat ihmiset. Lisäksi eläkeläisten ja ikäihmisten kasvava joukko tarvitsee hyvinvointia tukevia palveluja. Yksinäisyys ja osattomuus ovat suuria yhteiskunnallisia haasteita, joihin voidaan vastata hakevan ja tukevan toiminnan kautta ja tekemällä yhteistyötä monialaisesti ja perinteiset hallintorajat ylittäen.

Kansalaisopisto tavoittaa kaikenikäiset kuntalaiset. Tutkittaessa opiston osallistujien ikärakennetta vuonna 2018 voidaan todeta Seinäjoen kansalaisopiston tavoittavan poikkeuksellisen tasaisesti eri ikäryhmät. Kansalaisopisto tarjoaa myös erityisryhmille, kuten maahanmuuttajille, edullista ja laadukasta kurssitoimintaa ja kohtaamisen paikkoja.

Kuva 43. Kansalaisopiston palveluja käyttävien ikäjakaumien vertailu. Seinäjoen kansalaisopisto.

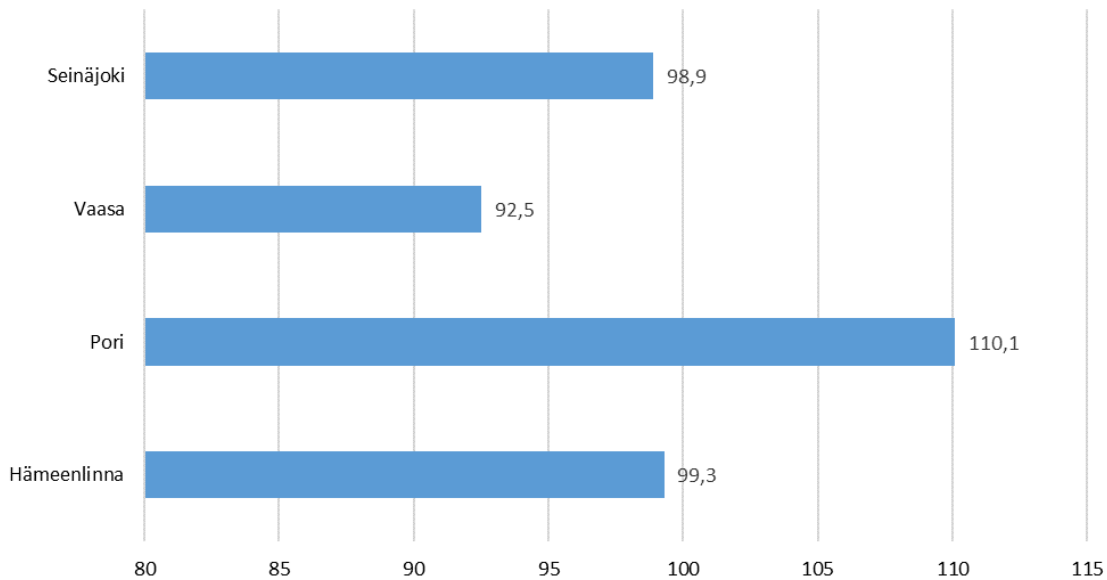
Kuva 44. Kansalaisopiston opiskelijoiden taustat vuonna 2018. Seinäjoen kansalaisopisto.

Taide ja kulttuuri liitetään lukuihin positiivisiin sosiaalisiin vaikutuksiin, kuten sosiaalisen osallistumisen ja osallisuuden lisäämiseen, syrjäytymisen vähentämiseen sekä yksinäisyyden lieventämiseen. Seinäjoen kaupungin kulttuuripalvelujen työote on painottunut voimakkaasti sosiokulttuuriseen työhön. Painopistealueena toiminnassa ovat lapset, nuoret, lapsiperheet ja ikääntyneet. Erityistä huomiota on kiinnitetty tasa-arvoisten palvelujen tuottamiseen ja niiden saavutettavuuteen. Esimerkiksi koulujen kulttuurikasvatussuunnitelma Kulttuurimatka tavoittaa kaikki Seinäjoen perusopetuksen 0-9 vuosiluokkien noin 7 000 oppilasta.

Kulttuuripalvelut on aktiivinen toimija myös erilaisissa kaupunkikehittämisen prosesseissa. Kulttuuripalvelut innostavat ja osallistavat myös yhteisöjä avustusten ja asiantuntija-avun ja -palvelujen avulla. Toimintaa ohjaavat kulttuurihyvinvointisuunnitelma sekä varhaiskasvatuksen ja koulujen kulttuurikasvatussuunnitelmat. Taide- ja kulttuuritoiminnalla vahvistetaan erityisesti laisten ja nuorten itsetuntemusta ja itsetuntoa. Tällaista toimintaa ovat mm. Taituri- taidetoimintamalli, Kulttuurimatka, kouluissa ja vapaa-ajalla tapahtuva kaikille avoin kulttuurikerhotoiminta. Kulttuuripalvelut edistävät asukkaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia ja osallisuutta viemällä kulttuurikosketuksia ihmisten arkeen. Lapsille ja nuorille suunnatut tapahtumat ovat kaikille avoimia ja suurimmaksi osaksi ilmaisia.

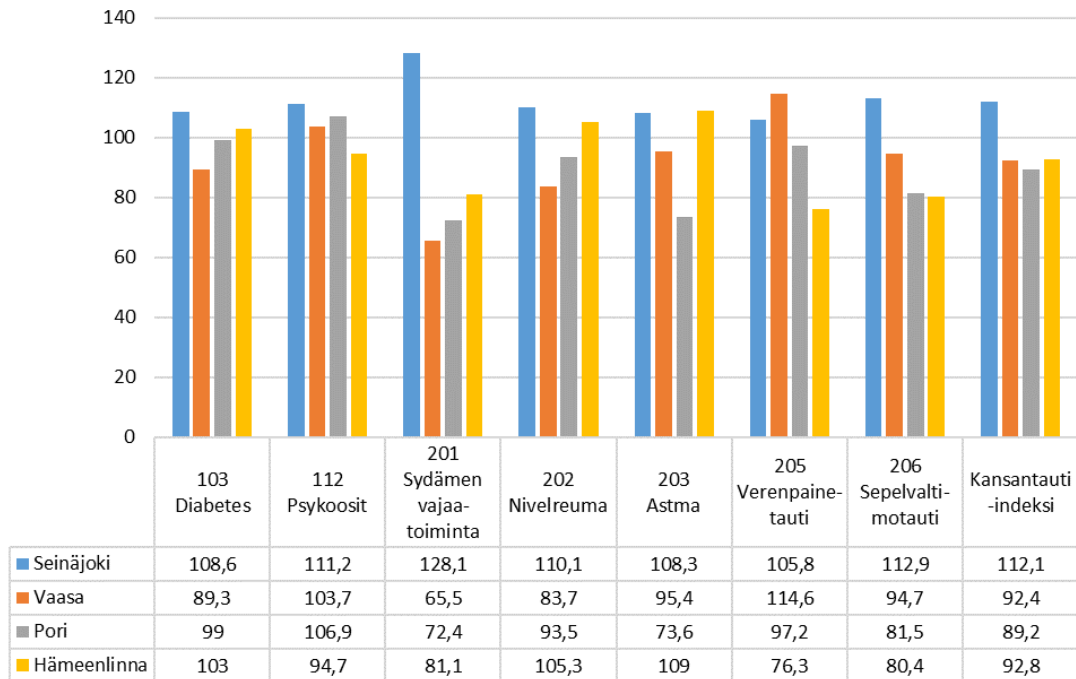
Kaupunginkirjaston monipuoliset palvelut tavoittavat vuosittain noin puolet seinäjokisista. Hyvinvoinnin edistämisessä kirjaston rooli korostuu erityisesti lukutaidon ja -harrastuksen, elinikäisen oppimisen, osallisuuden ja kohtaamisen sekä digitaalisen osaamisen ja osallisuuden tukemisessa. Kirjastopalvelujen yli 500 vuosittaisesta tapahtumasta noin 100 järjestetään yhteistyössä eri tahojen, kuten yhdistysten, kaupungin muiden toimijoiden sekä myös yksityisten kanssa. Kirjaston toiminnassa korostuu hyvinvoinnin tukeminen tasapuolisesti varallisuudesta riippumatta.

Kelan sairastavuusindeksi ilmaisee jokaiselle Suomen kunnalle lasketun indeksin avulla, miten tervettä tai sairasta väestö on suhteessa koko maan väestön keskiarvoon (= 100). Kelan sairastavuusindeksi perustuu kolmeen tilastomuuttujaan: kuolleisuuteen, työkyvyttömyyseläkkeellä olevien osuuteen työikäisistä (16-64-vuotiaat) sekä lääkkeiden ja ravintovalmisteiden korvausoikeuksien haltijoiden osuuteen väestöstä. Seinäjoen sairastavuusindeksi oli 98,9 vuonna 2018.

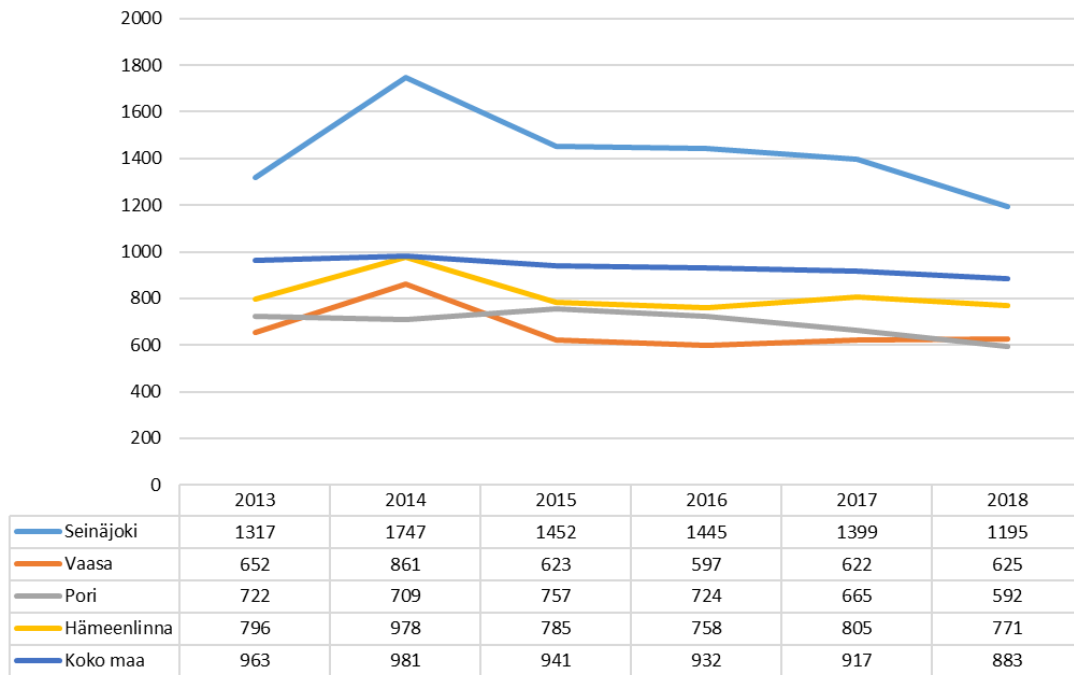
Kuva 45. Kelan sairastavuusindeksi, vuosi 2018. Sähköinen hyvinvointikertomus.

Seinäjoella sairastetaan koko maan väestön keskiarvoon ja myös vertailukuntiin verrattuina enemmän kansantautia. Kansantauti-indeksit kuvaavat kansantautien esiintymistä alueen väestössä suhteessa koko maan väestön keskiarvoon (koko maa = 100). Tarkastelussa on seitsemän suurinta erityiskorvattavaan lääkehoitoon oikeuttavaa sairautta: diabetes, psykoosit, sydämen vajaatoiminta, nivelreuma, astma, verenpainetauti ja sepelvaltimotauti. Seinäjoella kansantauti-indeksi oli 112,1 vuonna 2018.

Kuva 46. Kansantauti-indeksi, vuosi 2018. Sähköinen hyvinvointikertomus.

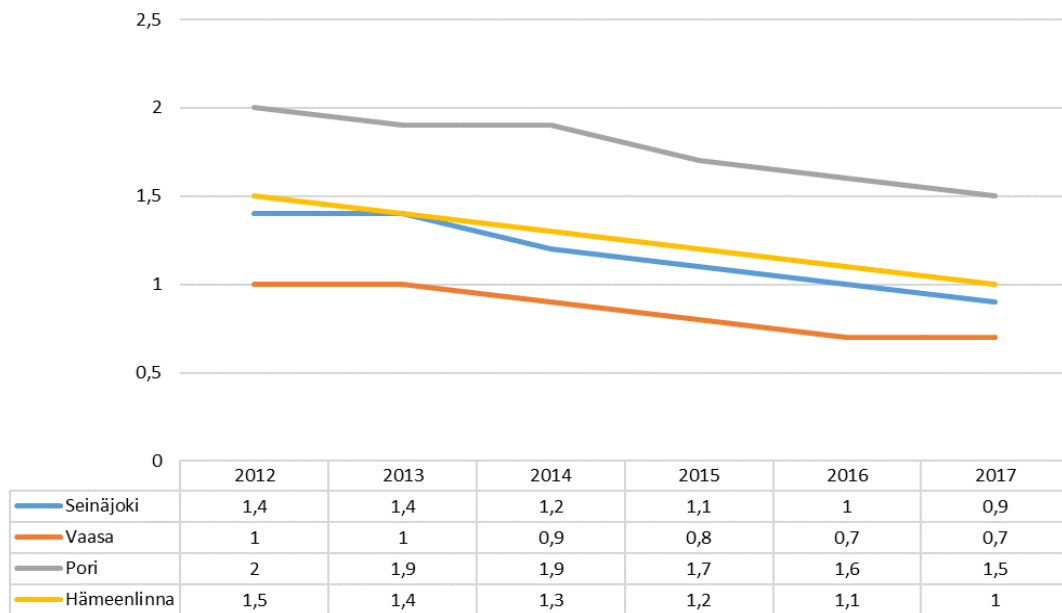
Seinäjoella käytetään vertailukunnista ja muuta maata enemmän perusterveydenhuollon lääkäripalveluja kaikissa ikäryhmissä. Perusterveydenhuollon lääkärikäynnit sisältävät lääkärikäynnit terveyskeskusten äitiysneuvolassa, lastenneuvolassa, perhesuunnitteluneuvolassa, kouluterveydenhuollossa, opiskelijaterveydenhuollossa, työterveyshuollossa sekä kotisairaanhoidon- ja mielenterveyskäynnit ja muut avohoidokäynnit (erilaiset vastaanottokäynnit, terveystarkastus- ja seulontakäynnit sekä käynnit, jotka liittyvät terveydentilan selvittämiseen, esim. lääkärintodistukset). Perusterveydenhuollon avohoidon 15-49-vuotiaiden lääkärikäyntien osuus tuhatta vastaavanikäistä kohti oli 1195, kun koko maan arvo oli 883 vuonna 2018.

Kuva 47. Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 15-49-vuotiailla / 1 000 vastaavanikäistä. Sähköinen hyvinvointikertomus.

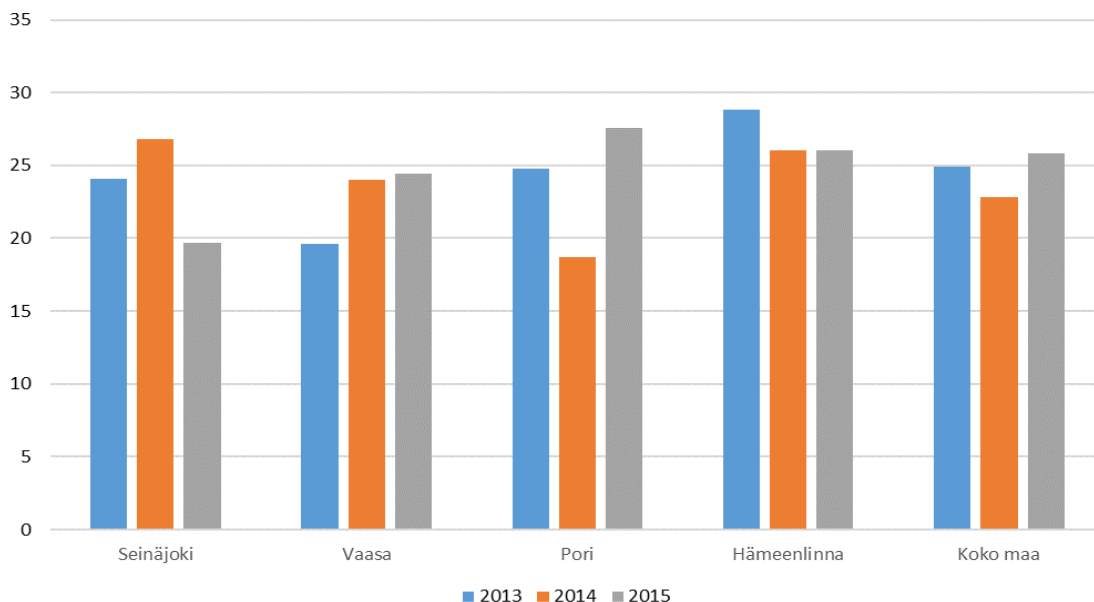
Tuki- ja liikuntaelin- sekä sidekudosten sairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkkeellä olleiden 16-64-

vuotiaiden osuus on Seinäjoella pienentynyt 36 % aikavälillä 2012-2017.

Kuva 48. TULE-sairauksien takia työkyvyttömyyseläkettä saavien osuus 16-64-vuotiaasta väestöstä. Sähköinen hyvinvointikertomus.

Liikunta-aktiivisuudella on selkeä yhteys sairastavuuteen, hyvinvointiin ja kuolleisuuteen. Liikunta-aktiivisuus mm. pienentää riskiä sairastua sydän- ja verisuonitauteihin tai tuki- ja liikuntaelin-sairauksiin, vaikuttaa myönteisesti toimintakykyyn, työkykyyn ja mielialaan sekä auttaa hallitsemaan painoa. Säännöllisesti liikkuvilla henkilöillä on myös vähemmän pitkiä sairauspoissaoloja töistä. Vapaa-ajan liikuntaa harrastavien osuus on lisääntynyt Seinäjoella. Vapaa-ajan liikuntaa harrastamattomien osuus on pudonnut 24,1 prosentista 19,7 prosenttiin aikavälillä 2013-2015.

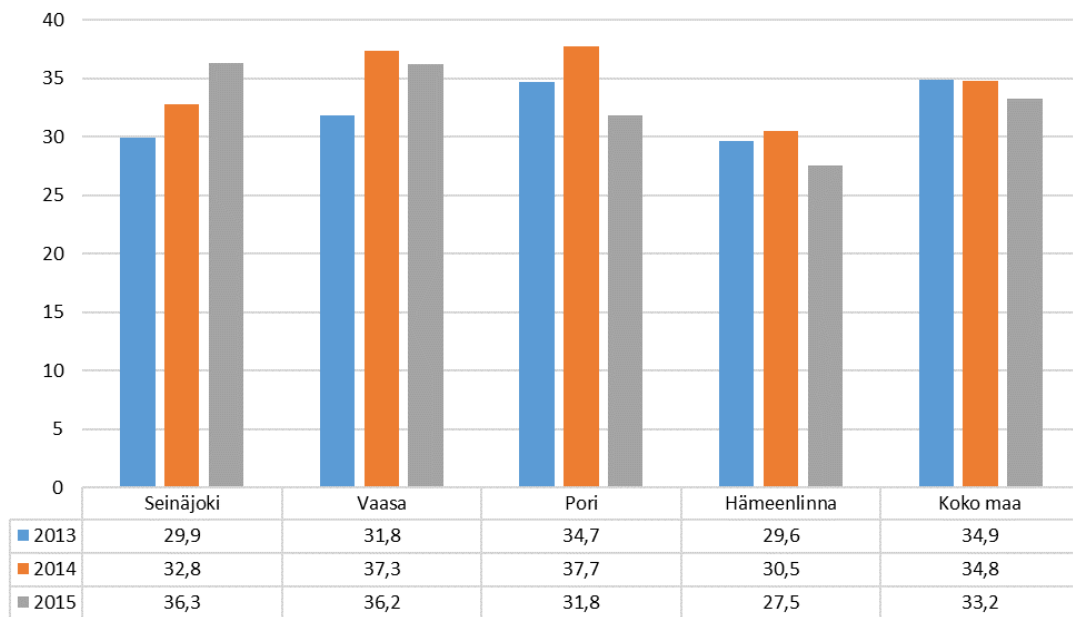
Kuva 49. Vapaa-ajan liikuntaa harrastamattomien osuus (%) 20-64-vuotiaat. Sähköinen hyvinvointikertomus.

Seinäjoen asukkaat ovat osallistuneet kaupungin mielenterveys- ja päihdesuunnitelman valmisteluun vastaamalla päihdekyselyyn vuonna 2017. Kyselyllä kartoitettiin Seinäjoen asukkaiden päih-teisiin ja rahapeleihin liittyviä näkemyksiä ja mielipiteitä päihdehaittojen vähentämisen keinoista. Vastauksia kertyi yhteensä 77 kpl. Kaupunkilaiset olivat huolissaan nuorten päihteiden käytöstä. Yli 70 % kyselyyn vastanneista kertoi havainneensa alaikäisen alkoholinkäyttöä viimeisen vuoden aikana. Yli puolet kyselyyn vastanneista oli sitä mieltä, että yleensä alkoholinkäyt-töön tulisi puuttua nykyistä enemmän.

Lähes 40 % kertoi havainneensa kannabiksen käyttöä Seinäjoella vuoden aikana ja 65 %:n mieles-tä kannabiskokeiluihin ja -käyttöön olisi puututtava kaupungissa nykyistä enemmän. Lähes 30 % vastaajista vahvasti havainneensa alkoholin ja tupakkatuotteiden välittämistä alaikäisille.

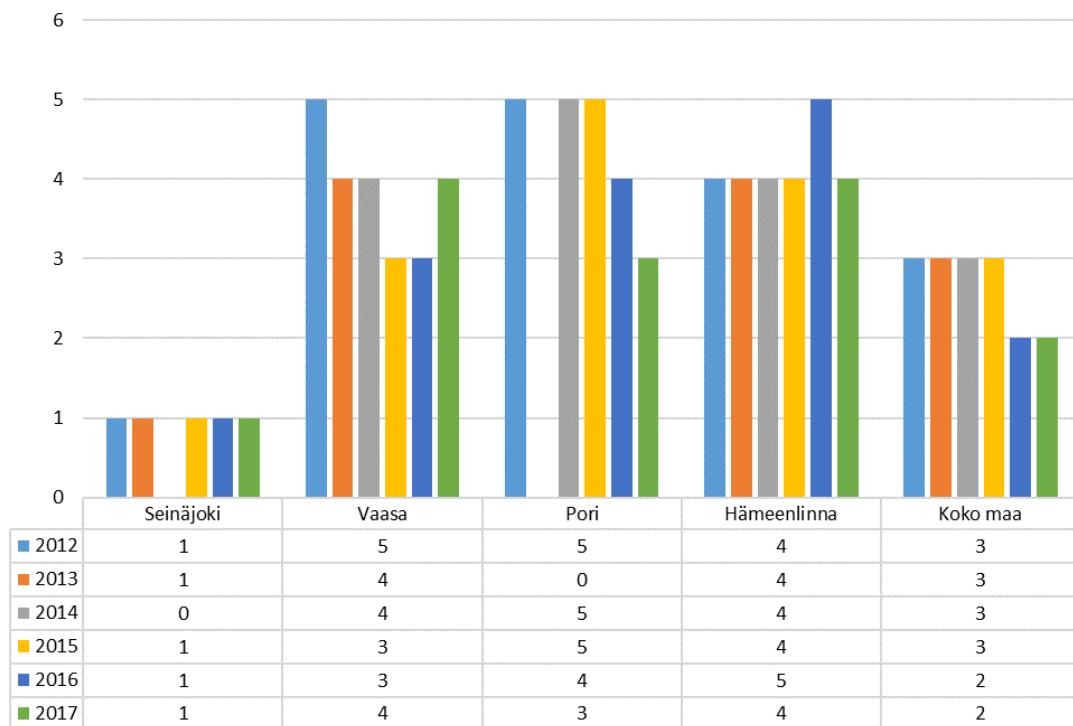
Suurin osa vastaajista oli myös sitä mieltä, että alkoholin myyntiin päihtyneille pitäisi suhtautua kaupoissa ja ravintoloissa tiukemmin. Lähes 60 % kyselyyn vastanneista oli ollut huolissaan lähei-sensä alkoholin käytöstä. Vastanneista 56 % ilmoitti, että terveydenhuoltohenkilöstön vastaan-otolla alkoholin käytöstä on kysytty ja annettu tarvittaessa neuvontaa viimeisen vuoden aikana. Kyselyn mukaan 42 %:n mielestä kaupungissamme saa helposti tukea tupakoinnin lopettamiseen.

Alkoholista liikaa käyttävien osuus (AUDIT-C) on Seinäjoella lisääntynyt eniten vertailukuntiin ja koko maan tilanteeseen verrattuna. Alkoholista liikaa käyttävien osuus on noussut Seinäjoella 29,9 prosentista 36,3 prosenttiin aikavälillä 2013-2015, kun se oli koko maassa 33,2 % vuonna 2015.

Kuva 50. Alkoholia liikaa käyttävien osuus (AUDIT-C) (%), 20-64-vuotiaat. Sähköinen hyvinvointikertomus.

Päihdehuollon laitoksissa hoidossa olleiden määrä suhteutettuna koko väestöön kuvaa osaltaan alkoholin ja huumeiden käytön aiheuttamien ongelmien määrää ja niiden vaikeusastetta. Indikaattori ilmaisee vuoden aikana päihdehuollon katkaisu- ja kuntoutusyksiköissä laitoshoidossa olleiden asiakkaiden osuuden tuhatta asukasta kohden. Kuntien kustantaman laitoshoidon määrä riippuu myös käytettävissä olevista resursseista sekä vallitsevista hoitokäytännöistä. Päihdehuollon vuodeosastoilla hoidossa olleiden 25-64-vuotiaiden määrä on Seinäjoella alhaisin vertailukunnista.

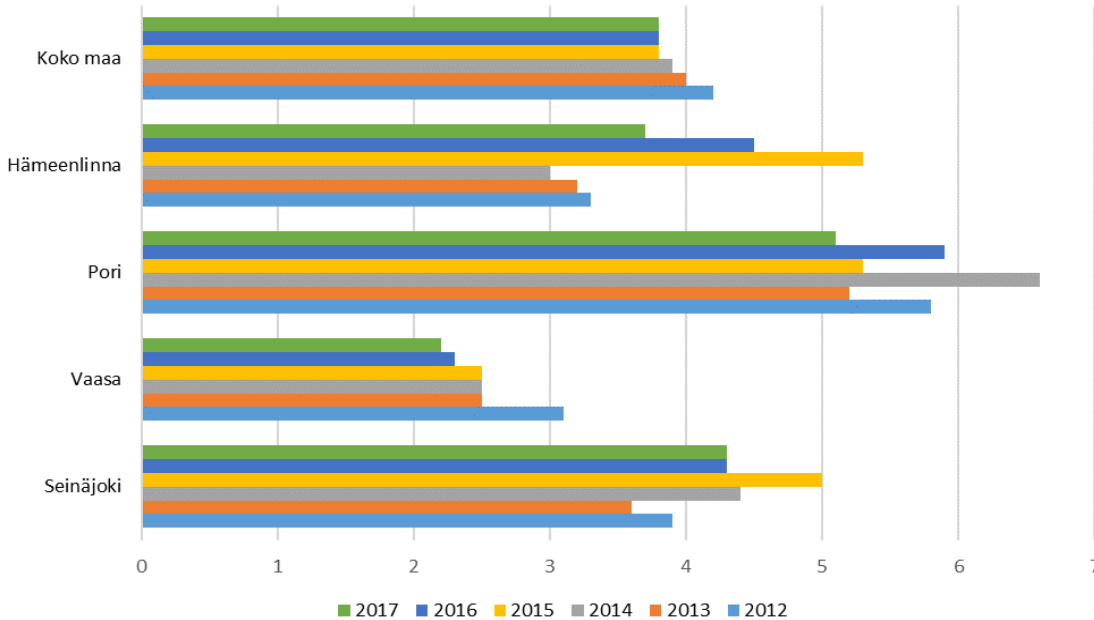

Kuva 51. Päihdehuollon laitoksissa hoidossa olleet 25-64-vuotiaat asiakkaat / 1 000 vastaavanikäistä. Sähköinen hyvinvointikertomus.

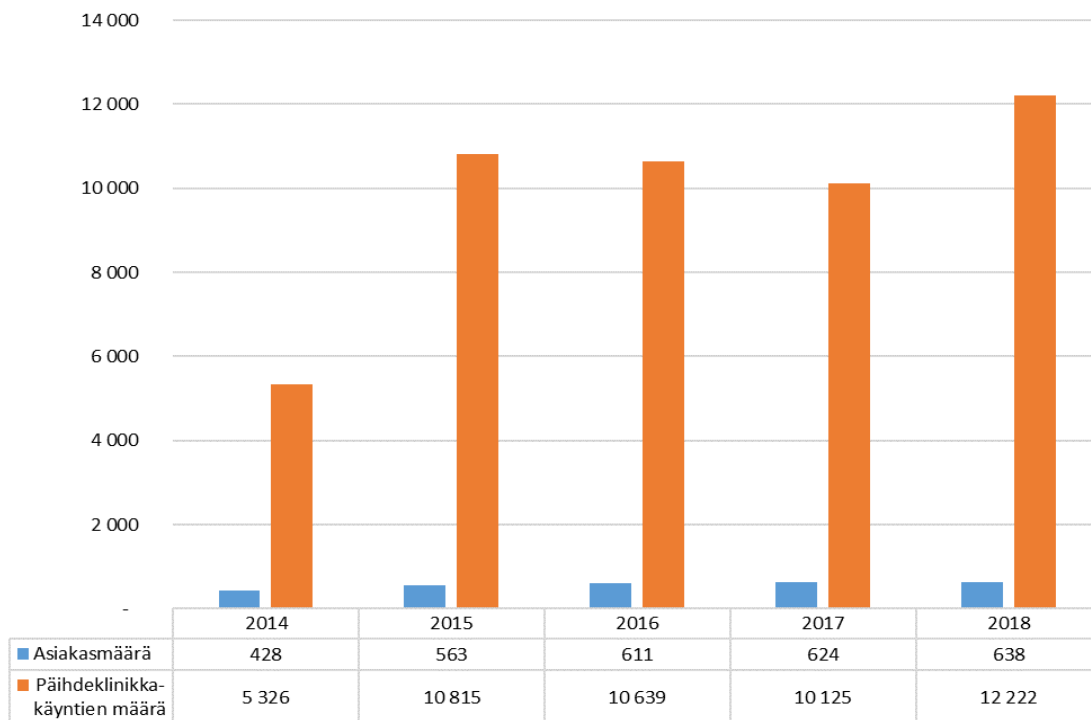
Päihteiden vuoksi sairaalahoitoa tarvitaan myös sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla. Mikäli kunnassa on päihdehuollon erityispalveluja (esim. päihdehuollon laitoksia; katkaisut ja päihdekuntoutus), hoidetaan sairaaloissa ja terveyskeskusten vuodeosastoilla todennäköisesti vähemmän päihteiden vuoksi hoitoa tarvitsevia asiakkaita. Seinäjoella sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla päihteiden käytön vuoksi sairaalahoitoa tarvinneiden potilaiden väestöön suhteutettu määrä on ollut 4,3 / 1 000 vastaavan-ikäistä vuosina 2016 ja 2017.

Seinäjoen päihdekllinikalla palvelua tarjottiin sekä päivystysluonteisesti että ajanvarauksella vuonna 2018. Asiakkaita oli yhteensä 639, joista naisia oli 35 % ja miehiä 65 %. Vuonna 2017 asiakkaita oli suunnilleen yhtä paljon, ja miesten ja naisten suhteellinen osuus oli sama. Päihdekliniikkakäyntien määrä oli 12 222 (10 125 v. 2017). Päihdekliniikka tarjoaa päivystyspalveluja, avokatkaisuhoitoa, keskusteluapua, terapeutista työskentelyä, opiaattiriippuvuudesta kärsiville korvaushoitoa sekä avovieroitusta lääke- ja/tai huumeriippuvuudesta kärsiville. Päihdekliniikka palvelee arkisin. Käynneistä noin 60 % oli oma-aloitteisesti hoitoon hakeutuneiden käyntejä.

Huumeidenkäyttäjien terveysneuvontapiste Häläppärissä oli 245 käyntiä vuonna 2018 (211 käyntiä v. 2017, 232 käyntiä v. 2016, 203 käyntiä v. 2015). Kävijöitä oli yhteensä 91 (81 kävijää v. 2017), joista oli naisia 41 ja miehiä 50 (33 naista ja 48 miestä v. 2017). Häläppäristä annettiin ruiskuja 52 410 kpl (46 225 kpl v. 2017) ja neuloja 53 300 (51 030 kpl v. 2017). Palautettuja ruiskuja oli noin 40 000 kpl ja neuloja noin 45 000 kpl vuonna 2018.

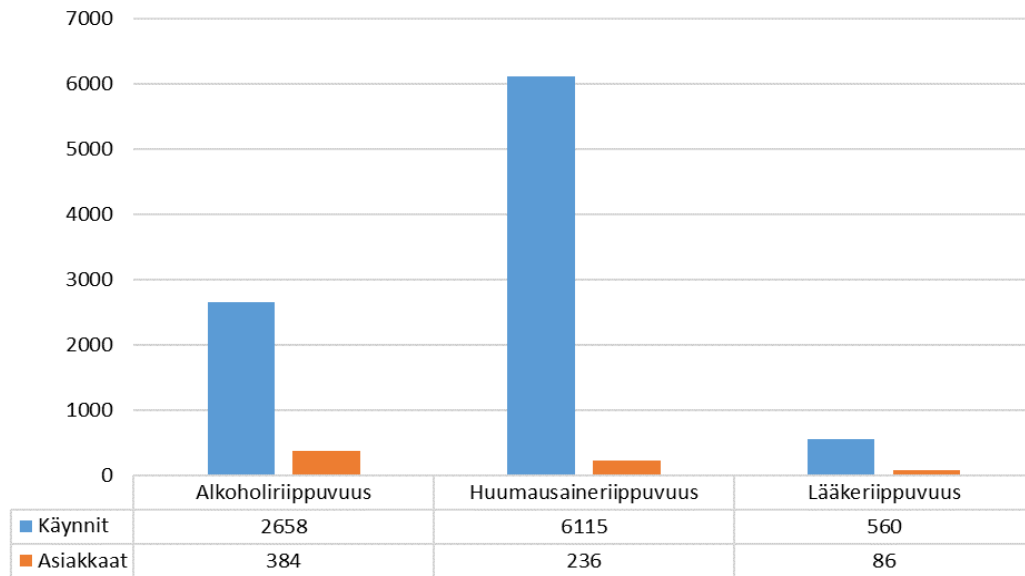

Kuva 52. Päihteiden käytön vuoksi sairaalahoitoa tarvinneiden potilaiden määrä suhteutettuna koko väestöön. Sähköinen hyvinvointikertomus.

Kuva 53. Päihdekliniikan asiakasmäärä ja päihdekliniikkakäyntien määrä vuosina 2014-2018. Seinäjoen kaupunki.

Päihdekliniikan asiakkaista suurimmalla osalla hoitoon hakeutumisen syynä oli alkoholiriippuvuus. Osalla asiakkaista oli myös usean eri aineen tai toiminnan riippuvuuksia. Alkohol-, huumausaine- ja lääkeriippuvuuden lisäksi hoitoon on hakeutunut asiakkaita, joilla on ollut peli- tai nettiriippuvuus.

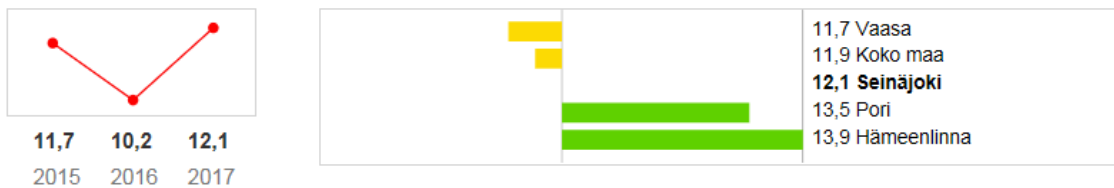
Kuva 54. Päihdekliniikalle hoitoon hakeutumisen pääasiallinen syy (asiakkaat) vuonna 2018. Seinäjoen kaupunki.

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden 25-64-vuotiaiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä on Seinäjoella suurempi kuin vertailukunnissa tai koko maassa.

Kuva 55. Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25-64-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä. Sähköinen hyvinvointikertomus.

Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalahoidossa olleiden 25-64-vuotiaiden osuus on Seinäjoella 12,10 / 1 000 vastaavanikäistä vuonna 2017. Vuoden 2017 luku on suurempi kuin vuosina 2015-2016, mutta toisaalta pienempi kuin vuosina 2008-2014.

Kuva 56. Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 25-64-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä. Sähköinen hyvinvointikertomus.

Sosiaali- ja terveystoimessa seurataan tartuntatautilain (1227/2016) mukaisesti infektioiden esiintymistä ja annetaan tarttuvia tauteja ehkäiseviä rokotteita kansallisen rokotusohjelman mukaisesti. Kausi-influenssan riskiryhmäläisten rokotuskattavuutta seurataan vuosittain. Tartuntatautien torjunnassa tehdään alueellista yhteistyötä julkisten ja yksityisten so-te-hoitolaitosten sekä EPSHP:n infektiokeskityksen kanssa.

Kausi-influenssarokotteen otti 10 701 riskiryhmäläistä vuosina 2018-2019 ja 10 091 riskiryhmäläistä vuosina 2017-2018 (9 900 riskiryhmäläistä vuosina 2016-2017 ja 5 459 riskiryhmäläistä vuosina 2015-2016).

Infektio	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Klamydia	153	147	166	193	183	215
Hepatiitti C	5	14	8	9	9	4
Salmonella	28	21	15	20	14	22
MRSA-kant.	9	7	10	9	7	10
ESBL-kant.	31	32	17	28	34	37
Tuberkuloosi	2	1	2	0	3	0

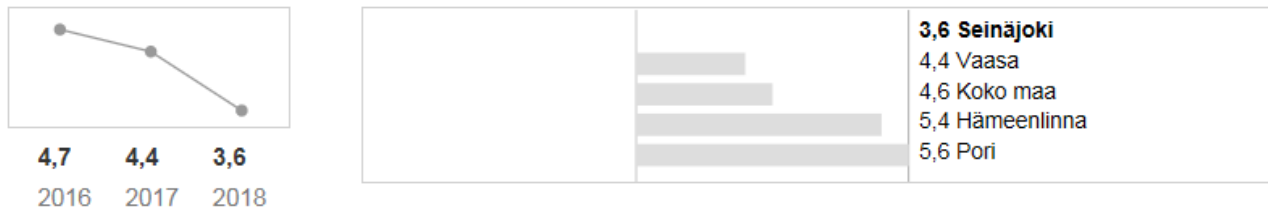
Kuva 57. Infektioseuranta Seinäjoella. Seinäjoen kaupunki.

Seinäjoen kaupungin kustantamia päihdehuollon avopalveluja vuoden aikana käyttävien asiakkaiden määrässä on ollut viime vuosina kasvava trendi, mutta vuonna 2017 asiakkaiden määrä laski. Vertailukunnista päihdehuollon avopalveluja käytti Seinäjokea enemmän Vaasa. Asiakasmäärän viime vuosien kasvuun on vaikuttanut avopalvelujen kehittäminen päihdekllinikalla. Päihdeasiakkaat ovat saavuttaneet vuoden 2015 aikana päihdekliniikan palvelut. Palveluohjaus toimii, palveluihin on matala kynnys ja päihdekliniikka on auki arkisin, viikonloppuisin ja arkipyhinä.

Kuva 58. Päihdehuollon avopalveluissa asiakkaita / 1 000 asukasta. Sähköinen hyvinvointikertomus.

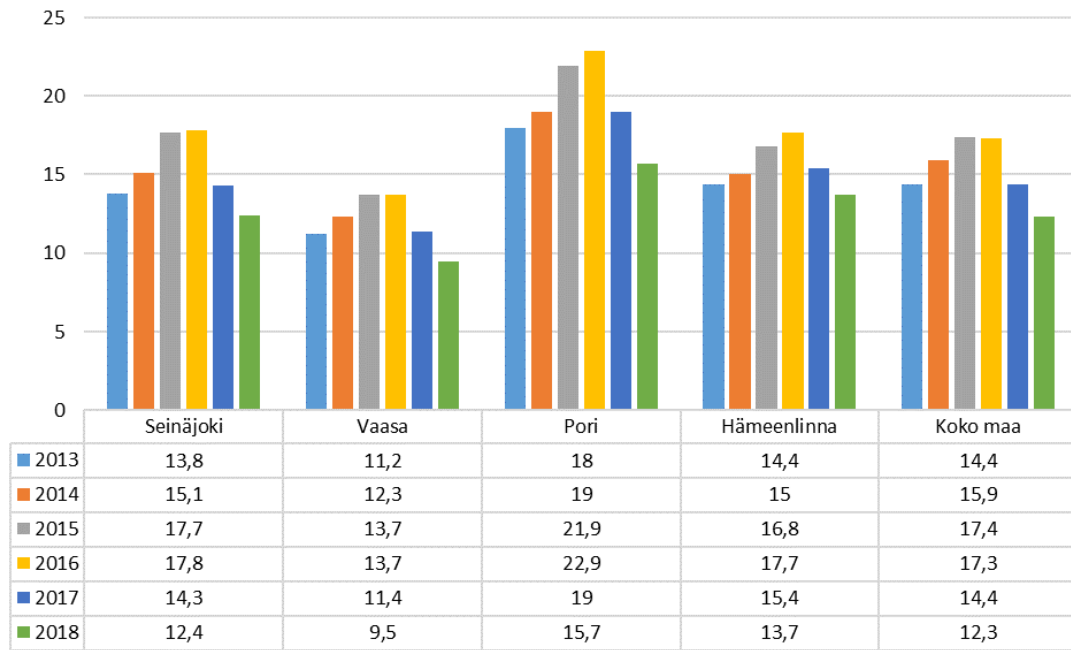
Vaikeasti työllistyvien osuus työikäisistä kuvaa rakenteellista työttömyyttä. Työttömyyttä voidaan pitää rakenteellisena, jos se ei vähene, vaikka samanaikaisesti työllisyysaste on korkea ja joillakin aloilla vallitsee työvoimapula. Vaikeasti työllistyvät ovat työikäisiä, jotka liikkuvat työttömyyden, työvoimapoliittisten palvelujen ja lyhyiden työsuhteiden välillä ja heillä on vaikeuksia työllistyä avoimilla työmarkkinoilla. Vaikeasti työllistyvien määrä (rakennetyöttömyys) on laskussa Seinäjoella kuten myös vertailukunnissa ja koko maassa. Seinäjoella rakennetyöttömyyttä on kuitenkin vielä vähemmän kuin vertailukunnissa ja koko maassa. Myös nuorisotyöttömyys (% 18-24-vuotiaasta työvoimasta) kasvoi vuosina 2011-2016, mutta kääntyi tämän jälkeen laskuun. Nuorisotyöttömyys oli Seinäjoella 12,4 % vuonna 2018 (koko maa 12,3 %).

Kuva 59. Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15-64-vuotiaista. Sähköinen hyvinvointikertomus.

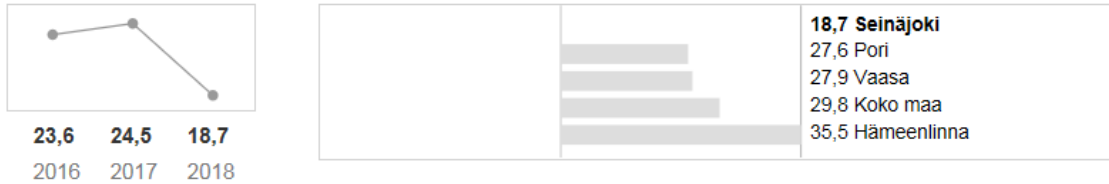

Kuva 60. Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15-64-vuotiaista. Sähköinen hyvinvointikertomus.

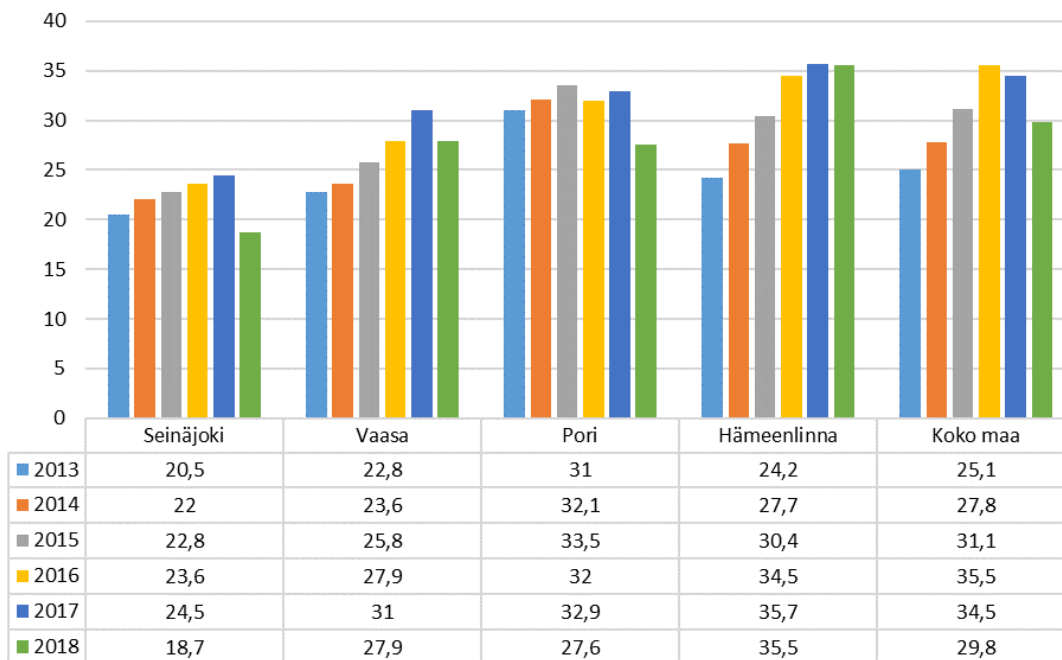

Kuva 61. Nuorisotyöttömät, % 18-24-vuotiaasta työvoimasta. Sähköinen hyvinvointikertomus.

Työttömistä pitkäaikaistyöttömiä oli Seinäjoella 18,7 % vuonna 2018. Pitkäaikaistyöttömien määrä on ollut alle 20 % viimeksi vuonna 2009. Pitkäaikaistyötön on työtön työnhakija, joka on ollut työttömänä vähintään 12 kuukautta. Pitkäaikaistyöttömien osuus prosentteina työttömistä oli Seinäjoella alhaisempi kuin vertailukunnissa ja koko maassa.

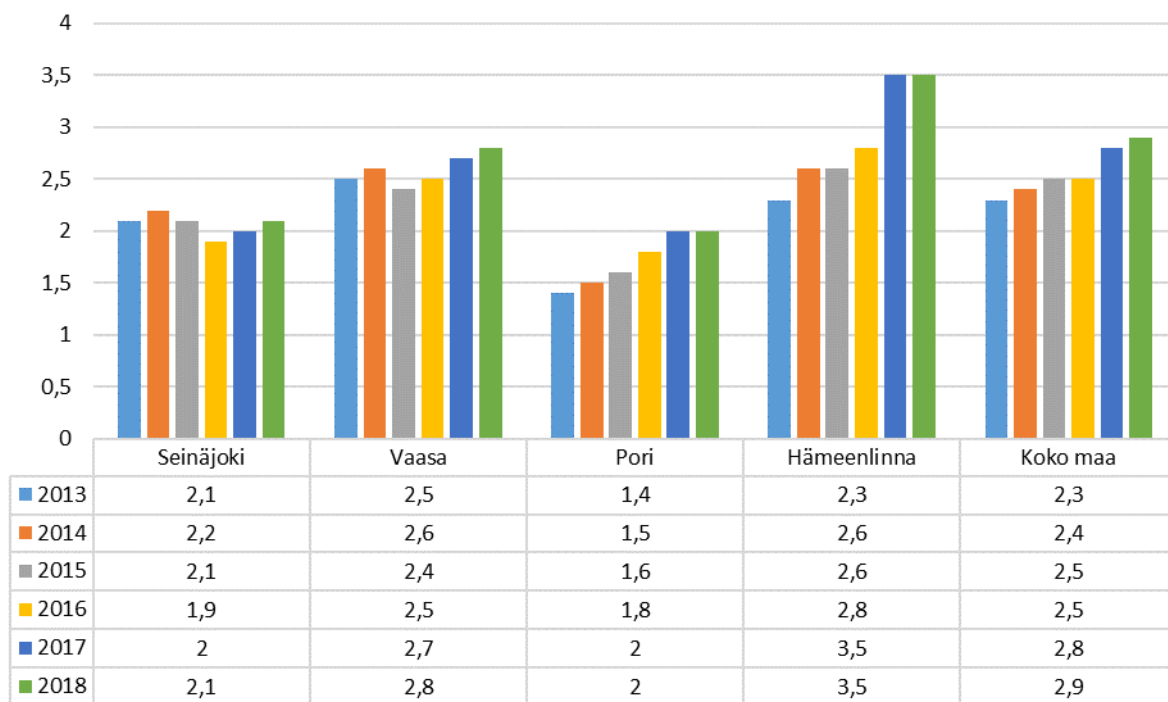

Kuva 62. Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä. Sähköinen hyvinvointikertomus.

Kuva 63. Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä. Sähköinen hyvinvointikertomus.

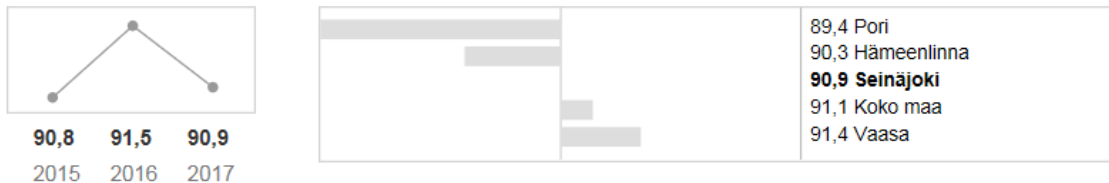
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä on Seinäjoella yhdessä Porin kanssa pienin vertailukaupungeista ja pienempi kuin koko maassa. Indikaattori kertoo, kuinka suuri osuus parhaassa työiässä olevasta väestöstä on toimeentulotuen piirissä pitkäaikaisesti. Toimeentulotuen pitkäaikaisasiakkaina ovat mukana ne asiakkaat, joiden tuen tarve jatkuu vuodesta toiseen. Pitkäaikaisasiakkaiden osuus väestöstä mittaa paremmin todellista köyhyyttä kuin kaikkien toimeentulotukiasiakkaiden osuus väestöstä. Myös kunnan yleinen pienituloisuusaste on Seinäjoella ja Hämeenlinnassa alhaisempi kuin vertailukunnissa tai koko maassa. Pienituloisuusaste kuvaa, kuinka suuri osa alueen väestöstä kuuluu kotitalouksiin, joiden tulot jäävät suhteellisen pienituloisuusrajan alapuolelle (alle 60 % suomalaisten kotitalouksien tulojen mediaanista).

Kuva 64. Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25-64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä. Sähköinen hyvinvointikertomus.

9. IKÄIHMISET

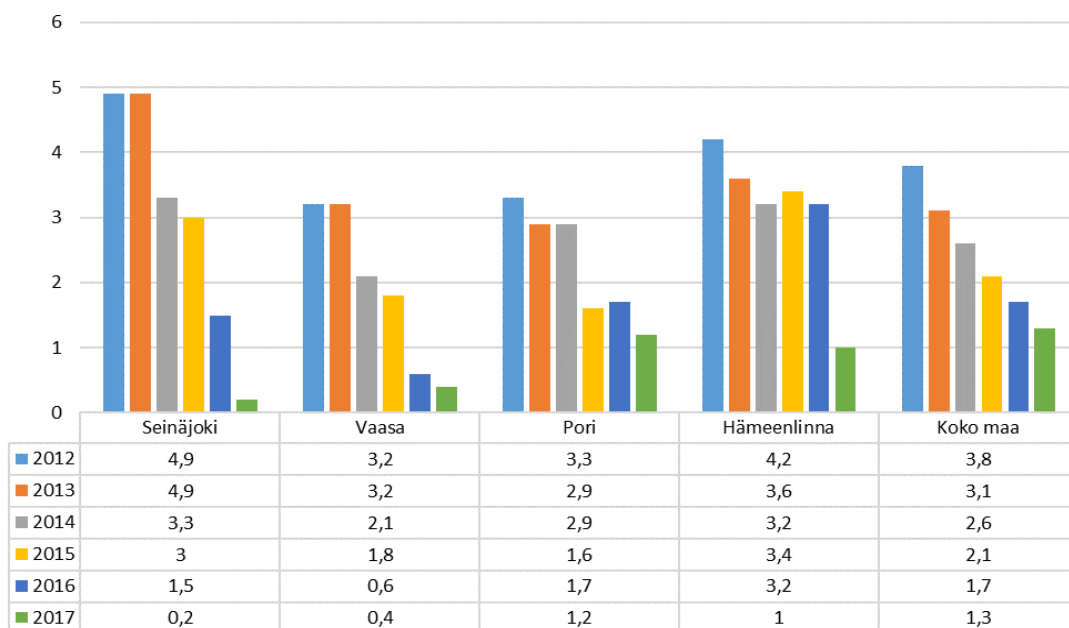
Seinäjoella kotona asuvien 75 vuotta täyttäneiden suhteellinen osuus on toiseksi suurin vertailukunnista, mutta kuitenkin hieman pienempi kuin koko maassa. Seinäjoella 75 vuotta täyttäneistä 90,9 % asuu kotona joko itsenäisesti tai lähiomaisten tai -ympäristön tukemana ja/tai sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämien koti- ja avohuollon palvelujen turvin. Yksinasuvia 75-vuotta täyttäneistä on 46 % (v. 2017).

Kuva 65. Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä. Sähköinen hyvinvointikertomus.

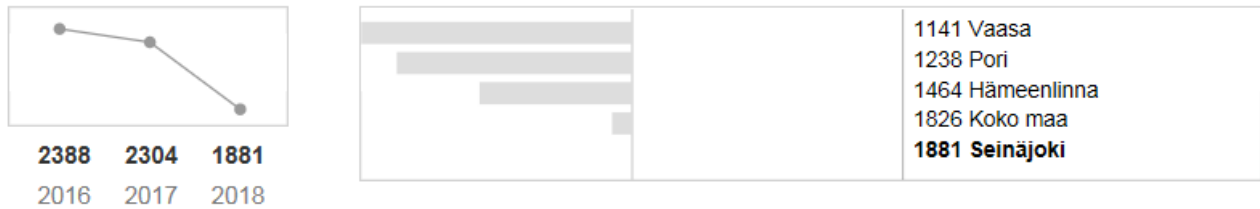
Pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevien 75 vuotta täyttäneiden osuus oli Seinäjoella 0,2 % vastaavanikäisestä väestöstä vuonna 2017. Vanhainkodeissa tai pitkäaikaisessa laitoshoidossa terveyskeskuksissa olevien 75 vuotta täyttäneiden osuus on laskenut Seinäjoella 4,9 %:sta (v. 2012) 0,2 %:iin (v. 2017). Tämä on alhaisempi osuus kuin vertailukunnissa tai koko maassa.

Säännöllisen kotihoidon piirissä 75 vuotta täyttäneitä on Seinäjoella 11 % vastaavanikäisestä väestöstä. Tämän on yhtä paljon kuin Vaasassa tai koko maassa. Muissa vertailukunnissa Porissa ja Hämeenlinnassa säännöllisen kotihoidon piirissä olevia 75 vuotta täyttäneitä on jonkin verran vähemmän.

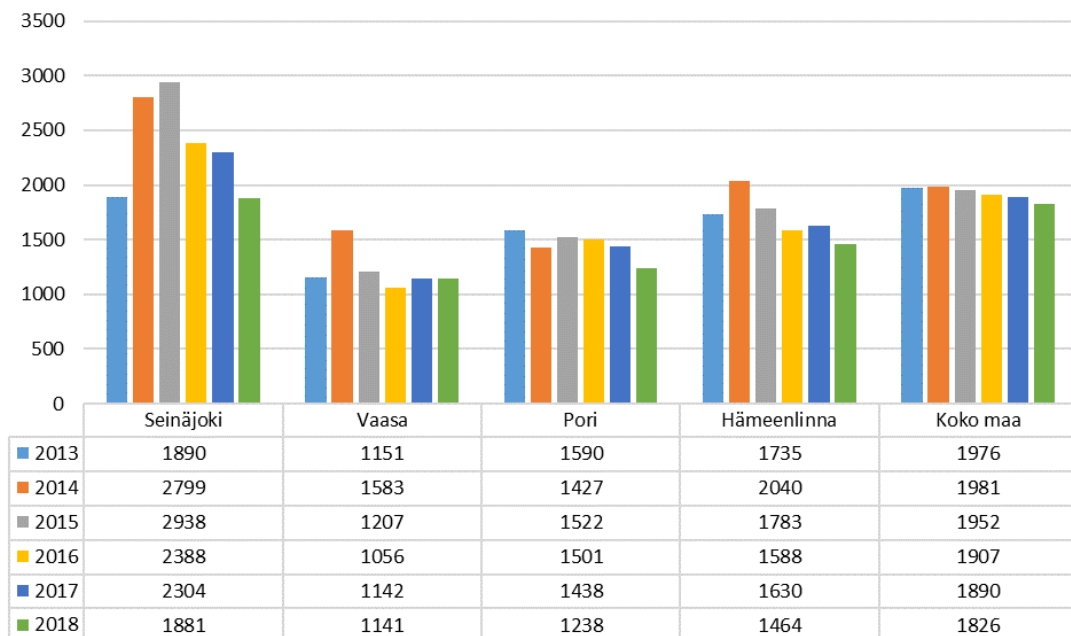

Kuva 66. Vanhainkodeissa tai pitkäaikaisessa laitoshoidossa terveyskeskuksissa olevat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä. Sähköinen hyvinvointikertomus.

Seinäjoella käytetään runsaasti perusterveydenhuollon lääkäripalveluja. Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäyntien osuus 65 vuotta täyttäneillä tuhatta vastaavanikäistä kohti on Seinäjoella muuta maata ja vertailukuntia suurempi.

Kuva 67. Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 65 vuotta täyttäneillä / 1 000 vastaavanikäistä. Sähköinen hyvinvointikertomus.

Kuva 68. Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 65 vuotta täyttäneillä / 1 000 vastaavanikäistä. Sähköinen hyvinvointikertomus.

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavanikäistä ilmaisee vuoden aikana kaatumisen tai putoamisen vuoksi sairaanhoitoa saaneiden 65 vuotta täyttäneiden potilaiden hoitojaksojen lukumäärän kymmentä tuhatta vastaavanikäistä asukasta kohti. Seinäjoella kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot ovat aiemmin olleet yleisempiä kuin vertailukunnissa ja koko maassa. Kuitenkin vuoden 2018 ennakkotietojen perusteella Seinäjoella on ollut kaatumisiin ja putoamisiin liittyviä hoitojaksoja vähemmän kuin koko maassa tai vertailukunnissa Hämeenlinnaa lukuun ottamatta.

Kuva 69. Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavanikäistä (v. 2018 ennakkotieto). Sähköinen hyvinvointikertomus.

10. OSALLISUUS

Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke Sokra määrittelee, että osallisuus kuuluu kokonaisuuteen, jossa pystytään liittymään erilaisiin hyvinvoinnin lähteisiin ja elämän merkityksellisyttä lisääviin vuorovaikutussuhteisiin. Osallisuus on vaikuttamista oman elämänsä kulkuun, mahdollisuuksiin, toimintoihin ja palveluihin. Osallisuus on osallistumisen lisäksi toimintaa ja olemista.¹

Seinäjoen kaupunkistrategia 2018-2025 ottaa osallisuuden omakseen tulevana toimintakautena. Kunnan tehtävässä korostuu kumppanuus ja asukkaiden, yhteisöjen ja yritysten aktiivisuuden merkitys. Kaupunki haluaa kehittää kylien ja kaupunginosien identiteettiä ja luoda paikkoja yhdessäololle, jotka mahdollistavat omalta osaltaan asukkaiden yhteisöllisyyden ja osallisuuden kasvun.

Seinäjoelle luodaan osallisuus- ja vuorovaikutusmalli, jonka periaatteet ohjaavat osallisuuden rakentumista. Osallisuusmallin valmistelu tehdään yhdessä asukkaiden ja yhteisöjen kanssa. Seinäjoki on myös tulevalle strategiakaudella avoin kokeilukulttuurille ja uusille tavoille kehittää kaupunkiympäristöä ja palveluita. Tavoitteena on kokeilla erilaisia talkootyönmalleja, pilotoida osallistuvaa budjetointia ja ottaa käyttöön uusia mobiilipalveluita sekä digitaalisia kanavia asukkaiden kanssa tapahtuvaan vuorovaikutusviestintään.²

Seinäjoen kaupungilla on käytössään osallistamisen monet muodot. Aukkaat voivat vaikuttaa verkossa sosiaalisen median kanavien kautta, RINKI-osallistamissovelluksen kautta sekä vastamalla kyselyihin ja ottamalla osaa kampanjoihin. Aukkailla on mahdollisuuksia osallistua asukasiltoihin, kansalaisraateihin ja kuulemistilaisuuksiin. Lisäksi kuntalaisilla on mahdollisuus äänestää kunnallisvaaleissa ja tehdä kuntalaisaloitteita.

Uuden kuntalain myötä osallisuuden lisääminen ja edistäminen on noussut tärkeäksi asiaksi myös Seinäjoen kaupungissa. Tulevaisuudessa korostuvat vahvempina kunnan rooli kehittäjänä, kumppanina, osallisuuden edistäjänä ja yhteisökehittäjänä. Seinäjoelle on palkattu määräaikainen vuorovaikutussuunnittelija elinvoima ja kilpailukyky -toimialaan edistämään asukasosallisuusprosessien kehittämistä.

Osallisuusmallin rakentaminen

Elinvoima ja kilpailukyky -toimiala valmistelee ja toteuttaa Seinäjoen kaupungin osallisuusmallin rakentamista. Osallisuusmallin rakentamista koordinoi vuorovaikutussuunnittelija. Seinäjoen osallisuusmalli valmistellaan yhteistyössä asukkaiden, luottamushenkilöiden, kaupungin eri toimialojen ja eri sidosryhmien kanssa.

Osallisuusmalli linjaa Seinäjoen kaupungin osallistumisen mallin, kattaen asukkaiden, järjestöjen, elinkeinoelämän ja muiden sidosryhmien laajamittaisen osallistumisen ja vuorovaikutuksen kaupungin suunnittelun ja päätöksenteon eri vaiheissa.

¹ Isola, Anna-Maria et al. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Työpaperi 33/2017.

² Seinäjoen kaupunkistrategia 2018–2025

Osallisuusmallin rakentamiseen käynnistyy puolen vuoden kampanja toukokuussa 2019. Lopputuloksena syntyy Seinäjoen kaupungin visualisoitu ja kiteytetty osallisuusmalli, joka sisältää määrittökset millaisin periaattein ja tavoin Seinäjoella toteutetaan osallisuutta, vision osallisuuden tavoitetilasta sekä strategian ja toimintasuunnitelman tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi.

11. TURVALLISUUS

Liikenneturvallisuus

Liikenneonnettomuuksien kokonaismäärä on vähentynyt viime vuosina selkeästi. Myös jalankulkuonnettomuuksien määrä on ollut aleneva. Kaikista liikenneonnettomuuksista loukkaantumiseen johti lähes puolet. Vuonna 2018 tapahtui yksi kuolemaan johtanut onnettomuus, jossa oli kysymys moottoriajoneuvo-onnettomuudesta. Onnettomuudessa kuoli yksi henkilö.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Jalankulkija-onnettomuudet	11	11	13	7	7	5

Kuva 70. Jalankulkijaonnettomuudet Seinäjoella vuosina 2013-2018. Seinäjoen kaupunki.

Yksittäisten onnettomuuksien taustalla vaikuttavat useat eri tekijät. Yleisin onnettomuuksien syy on piittaamattomuus tai varomattomuus: väistämisvelvollisuutta ei ole noudatettu, kun ei ole havaittu toista onnettomuuden osapuolta. Toiseksi yleisimpänä onnettomuuksien syynä on ollut ajoneuvon hallitsemattomuus esim. soran, liukkauden tai tien epätasaisuuden vuoksi. Kolmanneksi yleisin syy on ollut alkoholi tai alkoholin ja huumeiden/lääkkeiden yhteiskäyttö.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Onnettomuuksia yhteensä	357	260	272	192	152	150
Loukkaantumiseen johtaneet onnettomuudet	120	114	131	92	76	73
Loukkaantumiseen johtaneiden onnettomuuksien osuus	34 %	44 %	48 %	48 %	50 %	49 %
Kuolemaan johtaneet	4	1	3	2	2	1

Kuva 71. Vertailua henkilövahinkoihin ja kuolemaan johtaneista liikenneonnettomuuksista Seinäjoella. Seinäjoen kaupunki.

Poliisin tietoon tullut rikollisuus

Poliisin tietoon tulleen rikollisuuden määrä kasvoi jonkin verran vuonna 2018 valtakunnallisesti, ja sama kehitys oli havaittavissa Seinäjoella. Poliisin tietoon tuli 10 365 rikosta vuonna 2018, kun vastaava luku oli vuotta aiemmin 9 639 rikosta. Poliisin tietoon tulleet rikokset kertovat ilmi-rikollisuudesta, ja osa rikoksista jää piiloon tulematta poliisin tietoon. Väkivaltarikoksia ja pahoinpitelyrikoksia tehtiin vuonna 2018 hieman enemmän kuin edellisellä vuonna.

Väkivaltarikoksia tuli ilmi vuonna 2018 Seinäjoella 566 kappaletta (v. 2017: 465 kpl) ja pahoinpitelyrikoksia 536 kpl (v. 2017: 442 kpl), joista 26 kpl oli törkeitä pahoinpitelyjä.

Poliisin tietoon tuli 18 raiskausrikosta ja 16 lapsen seksuaalista hyväksikäyttörikosta vuonna 2018. Lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä tilastoitiin 19 tapausta vuonna 2017 ja 5 tapausta

vuonna 2016. Huumausainerikoksia tuli poliisin tietoon 667 kpl vuonna 2018 (v. 2017: 508 kpl). Vuonna 2018 tehtiin 999 kotihälytystä (v. 2017: 933 kpl).

Ankkuri-toiminta

Ankkuri-toiminnan tavoitteena on puuttua nopeasti ja moniammatillisesti lasten ja nuorten rikolliseen käyttäytymiseen sekä ehkäistä mahdollisen rikoskierteen syntymistä. Seinäjoen kaupungin Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman 2016-2020 tavoitteeksi kirjattiin vuonna 2015 käynnistyneen Ankkuri-toiminnan vakiinnuttaminen. Mittareina toimivat rikosilmoitusten määrä ja rikosten uusiutumisten määrä.

Ankkuri-työskentely on osoittanut lyhyessä ajassa, että ensikertalaisten tavoittaminen ja työskentely heidän kanssaan on ollut hyödyllistä ja tehokasta. Nuoren rikoskierteen käynnistymistä on pystytty katkaisemaan. Ankkuri-toiminta on tavoittanut alle 15-vuotiaat nuoret, joiden tekemisiin tai vähäisiin rikoksiin ennen ei puututtu poliisin tai muiden viranomaisen toimesta. Toiminnan kehittäminen ja arviointi jatkuvat.

Ankkuri kohtasi vuoden 2017 aikana 198 nuorta. Vuonna 2018 Ankkuri-toiminnassa oli mukana 223 nuorta. Kaikkien nuorten taustalla ei ole rikos- tai lastensuojeluilmoitusta. Kyseessä on voinut olla esimerkiksi häiriökäyttäytyminen tai jonkin asian selvittely, joka ei ole ylittänyt ilmoituskynnystä kummassakaan viranomaisessa. Ankkuri-toiminnassa oli mukana 8-17-vuotiaita lapsia ja nuoria, joiden keski-ikä oli 14 vuotta. Vuonna 2017 tyttöjä oli 68 ja poikia 130. Vuonna 2018 tyttöjä oli 70 ja poikia 153.

Yleisimmät tulokset Ankkuri-tapaamiselle vuonna 2017 olivat alkoholi (44 kpl), näpistys (44 kpl), lievä vahingonteko (15 kpl) ja vahingonteko (15 kpl). Vuonna 2018 yleisimmät tulokset olivat alkoholi (62 kpl), näpistys (44 kpl) ja laiton uhkaus (11 kpl).

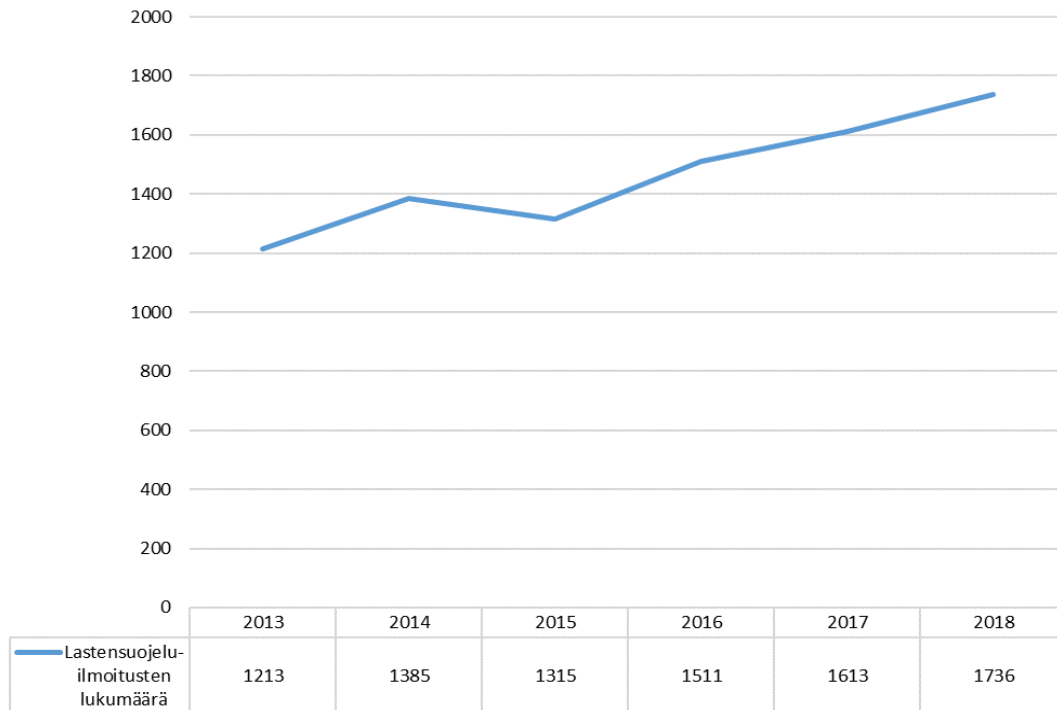
Ankkurin kohtaamista nuorista osa oli jo lastensuojelun tai lapsiperheiden sosiaalipalvelujen asiakkaana ja osalle oli aloitettu palvelutarpeen arviointi. Aiempia lastensuojeluilmoituksia tai suljettu asiakkuus v. 2018 oli 29 %:lla nuorista (31 %:lla v. 2017). Aktiivinen asiakkuus lastensuojelussa tai lapsiperheiden sosiaalipalveluissa oli 20 %:lla nuorista (18 %:lla v. 2017). Muutamalle nuorelle oli lisäksi aloitettu palvelutarpeen arviointi molempina vuosina. Poliisilla oli vuonna 2018 merkintöjä aiemmista rikkeistä 17 %:lla (20 %:lla v.2017) kaikista Ankkurin kohtamista nuorista.

Sosiaali- ja kriisipäivystys

Seinäjoella sosiaalipäivystykseen ohjautui tapauksia yhteensä 967 kpl eli 42 % (647 kpl eli 43 % v. 2017) kaikista Etelä-Pohjanmaan sosiaalipäivystykseen tulleista yhteydenotosta vuonna 2018. Sosiaalipäivystyksen asiakasmäärä kasvoi edellisvuoteen verrattuna 532 asiakkaalla. Yhteydenottojen syynä oli noin 36 %:ssa (42 %:ssa v. 2017) tapauksista lastensuojeluun liittyvät asiat. Muut sosiaalipäivystykseen tulevat yhteydenotot liittyvät hyvin erilaisiin sosiaalisiin hätätilanteisiin. Ikäihmisten asiakastapaukset sekä perheväkivaltaan liittyvät asiat ovat lisääntymässä. Perheväkivaltaa esiintyi noin joka viidennessä tapauksessa. Sosiaalipäivystys on 1.2.2015 alkaen vastaanottanut myös virka-aikaisiin sosiaalipäivystystarpeisiin.

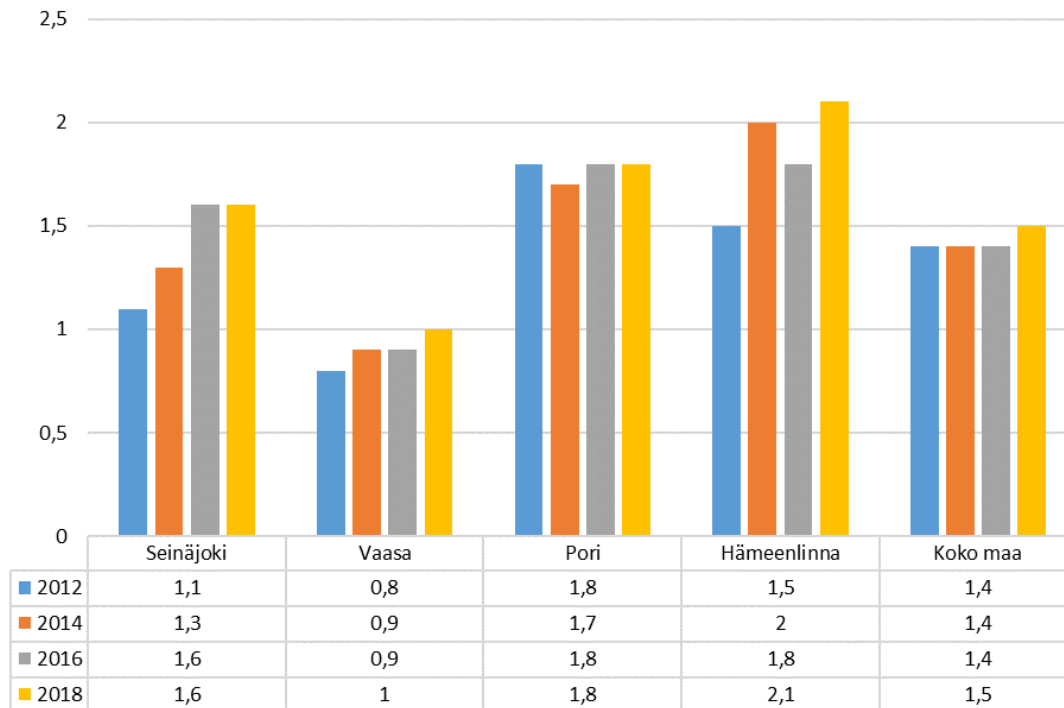
Lastensuojelu

Lastensuojeluilmoituksia tehtiin vuonna 2018 Seinäjoella 1736 kappaletta. Lastensuojeluilmoitusten määrä on ollut viime vuosina vuosittain kasvava.

Kuva 72. Lastensuojeluilmoitukset Seinäjoella. Seinäjoen kaupunki.

Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17-vuotiaat -taulukko sisältää kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten suhteelliset määrät. Mukana luvuissa on myös avohuollon tukitoimina sijoitetut ja jälkihuoltona sijoitetut lapset. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten suhteellinen määrä on lisääntynyt aikavälillä 2012-2018 45 %.

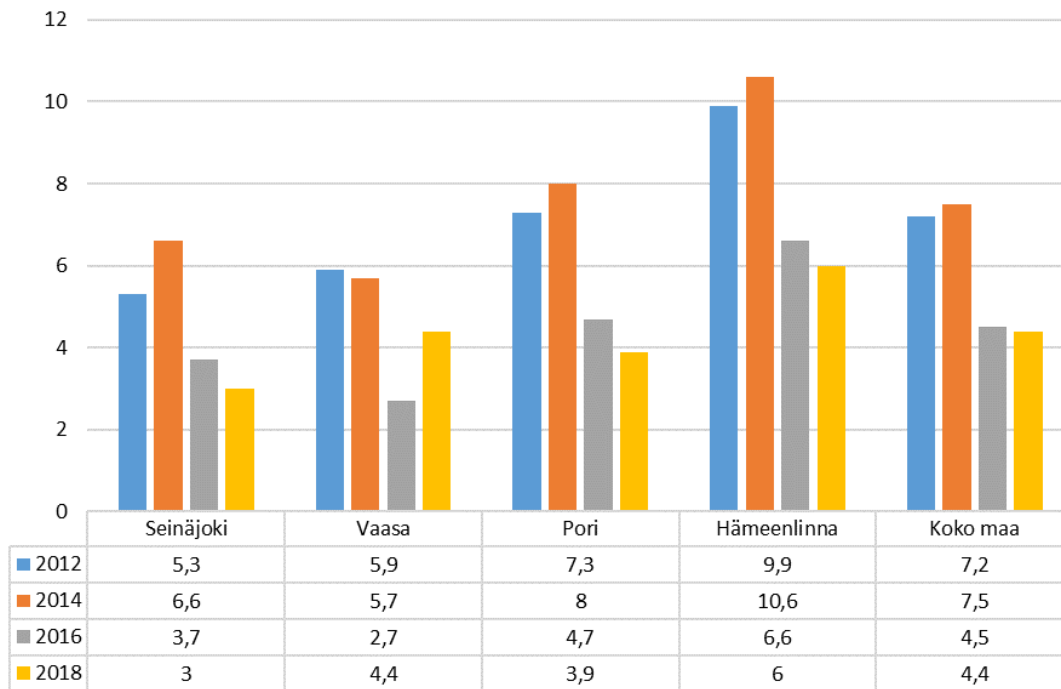

Kuva 73. Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä. Sähköinen hyvinvointikertomus.

Kokonaiskuvan saamiseksi kodin ulkopuolelle sijoitettujen rinnalla voi tarkastella lastensuojelun avohuollon piirissä olevien lasten ja nuorten määriä ja osuuksia. Lastensuojelun avohuollon asiakkaat -indikaattori ilmaisee vuoden aikana lastensuojelun avohuollon asiakkaina olleiden 0-17-vuotiaiden lasten osuuden prosentteina vastaavanikäisestä väestöstä. Indikaattori reagoi muutoksiin asiakkuuden alkamisen määrittelyissä.

Sosiaalihuoltolain muutoksen yhteydessä vuonna 2015 asiakkuuden alkaminen määriteltiin alkamaan vasta, mikäli selvityksen jälkeen todetaan lastensuojelutarve. Lakimuutoksen ennakoitiin vähentävän lastensuojelun avohuollon asiakkaiden määrää. Lastensuojeluasiakkuus alkaa, kun sosiaalityöntekijä toteaa palvelutarpeen arvioinnin perusteella, että lapsi tarvitsee lastensuojelun mukaisia palveluja ja tukitoimia. Lastensuojelun asiakkuus alkaa myös silloin, kun ryhdytään kiireellisiin toimiin lapsen terveyden ja kehityksen turvaamiseksi tai kun lapselle tai hänen perheelleen annetaan tässä laissa tarkoitettuja palveluja tai muuta tukea ennen palvelutarpeen arvioinnin valmistumista.

Avohuollon asiakasmäärät ovat vähentyneet Seinäjoella tilastollisesti merkittävästi. Merkittävin syy on sosiaalihuoltolain kokonaisuudistuksen toteuttaminen. Uudistuksen tarkoituksena oli siirtää lapsiperheen avun tarvetta nopeammin saatavaksi ennen lastensuojelua. Seinäjoki on sekä määrällisesti että laadullisesti vahventanut sosiaalihuoltolain mukaista perheen palvelua. Tätä on toteutettu perhetyön uudelleen suuntaamisella varhaisempaan vaiheeseen, sosiaaliohjauksen ja sosiaalityön vahventamisella sekä lisäviroilla lapsiperheen sosiaalityöhön monialaisella otteella. Lastensuojelun avohuollossa on edelleen vaativimmat ja moniammatillista tukea ja ohjausta sekä suojelua tarvitsevat perheet, joiden kohdalla myös sijaishuollon tarve arvioidaan.

Kuva 74. Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 0-17-vuotiaita vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä. Sähköinen hyvinvointikertomus.

12. HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMISEN TAVOITTEET 2017-2020

Kaupunki tukee asukkaiden terveyttä ja hyvinvointia hyvinvointikertomuksen mukaan seuraavilla tavoilla.

12.1. Osallisuuden, yhteisöllisyyden ja kulttuurihyvinvoinnin edistäminen

Seinäjoen kaupungin asukkaiden ongelmat liittyvät yksinäisyyteen, mielenterveyteen, kansansairauksiin (kuten lihavuuteen liittyviin sairauksiin) ja päihteiden käyttöön. Seinäjoen kaupungin ehkäisevän mielenterveys- ja päihdesuunnitelman 2018-2022 valmistelutyössä kootut asukkaiden terveyttä ja hyvinvointia eniten heikentävät tekijät olivat koettu yksinäisyys, työn ja toimeentulon ongelmat, asumisen ongelmat sekä tuki- ja hoitopalvelujen 24/7 saatavuuden ongelmat. Yksinäisyys on merkittävin hyvinvointia heikentävä tekijä, joka saattaa olla mielenterveysongelmien ja päihteiden käytön taustalla. Yksinäisyyttä koettiin kaikissa ikäryhmissä.

Kaupungissa vallitseva kulttuuri- ja arvoympäristö vaikuttaa asukkaiden elämänlaatuun positiivisesti ja lisää hyvinvointia. Osallisuus ja yhteisöön kuuluminen edistää myös mielen hyvinvointia. Asukkaiden mielestä kaupunkiin tulisi rakentaa ihmisen kokoisia yhteisöjä, joissa ihmisarvo, osallisuus ja yhteisöllisyys toteutuvat. Kaupungin asukkaat osallistuvat oman asuinalueensa ja koko kaupungin kehittämistoimintaan. Asukkaiden osallisuus päätöksentekoon ja hyvinvointisuunnitteluun varmistetaan. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen tulee olla mukana kaikessa päätöksenteossa ja strateginen valinta. Kaupungin tulee kehittää hyvinvointijohtamista ja -osaamista. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen on suunnattava voimavaroja ja toteutettava päätösten hyvinvointivaikutusten arviointia.

Aktiivisuutta ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan yhteistyössä kylä- ja kaupunginosayhdistysten ja kansalaisjärjestöjen kanssa sekä kansalaisopiston ja kulttuuripalvelujen avulla. Ikäihmisille omaisuuden ja sosiaalisten verkostojen ylläpitämisellä sekä kulttuuripalveluilla on merkittävä terveyttä ja hyvinvointia lisäävä vaikutus.

Hyvinvointikertomukseen liittyy kaupungin kulttuurihyvinvointisuunnitelma ja osallisuusmalli. Kulttuurihyvinvointisuunnitelma varmistaa kulttuuristen oikeuksien toteutumisen kaikille väestöryhmille. Osallisuus- ja vuorovaikutusmallin periaatteet ohjaavat osallisuuden rakentamista. Osallisuusmallin valmistelu tehdään yhdessä asukkaiden ja yhteisöjen kanssa. Myös osallisuuden arvioinnin mittaristoa kehitetään kaudella 2017-2020 osaksi hyvinvointisuunnittelua.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä tulee ottaa huomioon sellaisen ilmapiirin rakentaminen kaupunkiin, joka mahdollistaa aidosti kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin. Haluamme yhteisesti sovitujen toimenpiteiden avulla luoda ”Koko kylä välittää” -mentaliteetin, joka korostaa yhteisöllisyyttä, huomaavaisuutta, suvaitsevaisuutta, inhimillisyyttä ja yhdenvertaisuutta. Kaupungissa huomioidaan aidosti erityisryhmät ja erilaisissa elämäntilanteissa erityistä tukea tarvitsevat.

12.2. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen

Valtaosa lapsista ja perheistä voi hyvin, mutta osalla väestöryhmien väliset terveyserot ja hyvinvoinnin ongelmat alkavat kehittyä jo lapsuudessa. Perheiden sosioekonomisten erojen kasvu ja perheiden rikkonaisuus yhdistettynä mielenterveyden ongelmiin, päihteisiin ja toimeentulon ongelmiin luo armottoman haasteen lasten ja nuorten palveluille ja ongelmien ennaltaehkäisylle.

Seinäjoen kaupunki on mukana lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmassa (LAPE), jonka tavoitteena ovat nykyistä lapsi- ja perhelähtöisemmät, vaikuttavammat, kustannustehokkaammat ja paremmin yhteen sovitettut palvelut sekä toimintakulttuurin uudistaminen. Seinäjoen kaupungista tulee myös Lapsiystävällinen kunta. Lapsiystävällinen kunta -mallin avulla edistetään lapsen oikeuksien toteutumista. Lasten ja nuorten elinympäristöä ja hyvinvointia kehitetään määrätietoisesti, ja kunnan päätöksenteossa hyödynnetään lasten ja nuorten tietämystä omasta arjestaan ja arvioidaan päätösten lapsivaikutuksia. Sote-palvelujen ja kaupungin lapsiperhepalvelujen välinen suunnitelmallinen yhteistyö lapsiperheiden hyväksi turvataan.

Etsitään toimintatapoja, jotka painottuvat entistä enemmän yhteistyön sijasta yhdessä tekemiseen:

Perhekeskustoimintamalli sisältää lapsille ja perheille suunnatut hyvinvointia ja terveyttä sekä kasvua ja kehitystä edistävät palvelut sekä varhaisen tuen ja hoidon palvelut. Perhekeskus palvelee kaikkia lapsia ja perheitä. Tavoitteena on verkostoida ja yhteensovittaa lasten ja perheiden julkiset sosiaali-, terveys- ja kasvatustalouden palvelut, järjestöjen ja seurakuntien palvelut sekä vapaaehtoistoimijat.

Tarjolla tulisi olla matalan kynnyksen arkipäivän apua lapsiperheille, joissa tilanne on syystä tai toisesta kuormittunut. Apu voi olla varhaista tukea ja puuttumista perheiden tilanteisiin, läsnäoloa perheiden arjessa, perhetyötä ja lapsiperhesosiaalityötä, lastensuojelutarpeeseen varautumista ja lastensuojeluosaamisen kehittämistä sekä lastensuojelua varhaiskasvatuksessa ja koulussa.

- A. Vanhemmuuden tukeminen ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen, varhainen ongelmien tunnistaminen ja tuki perheille, vanhempain- ja perhekoulut
- B. Perhekeskuksen käynnistäminen
- C. Lastensuojeluosaamisen kehittäminen
- D. Nuorten mielenterveyden edistäminen ja häiriöiden ehkäisy
 - a. Perheiden kasvatustyön tukeminen sekä yhteisöllisen ja turvallisen elinympäristön kehittäminen
 - b. Kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan ehkäisy ja niihin puuttuminen
 - c. Seksuaaliterveyden edistäminen sekä lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisy
- E. Positiivisen itsetunnon kasvattaminen kulttuurin keinoin
- F. Nuorten tukeminen päihteettömyyteen ja varhainen puuttuminen alkavaan päihteen käyttöön ja liikapelaamiseen; tupakan, nuuskan, alkoholin ja huumeiden käytön vähentäminen; ehkäisevä päihdetyö, päihdekasvatus, Pakka-toimintamalli (sovellus ehkäisevälle päihdetyölle); yhteisövaikuttaminen ja ikärajavaltvonta; nuorten pelaamiseen puuttuminen ja tiedottaminen
- G. Nuorten opiskelun ja työelämään johtavien väylien mahdollistaminen sekä työtä vailla olevien henkilöiden työelämäosallisuuden tukeminen

Lasten ja nuorten lihavuuden ehkäisy sekä lihavuuteen liittyvien sairauksien ehkäisy

Lasten ja nuorten lihavuuden ehkäisy on ollut Seinäjoen kaupungin hyvinvointitavoite vuodesta 2013. Seinäjoen kaupungin Lihavuus laskuun -ohjelman tavoitteena on vähentää lasten ja nuorten ylipainoa ja lihavuutta sekä niihin liittyviä sairauksia. Tavoitteena on myös vähentää lihavuuteen liittyvien kansansairauksien esiintymistä aikuisväestössä. Seinäjoella sairastetaan enemmän kansantauteja kuin koko maassa tai vertailukunnissa (Vaasa, Pori, Hämeenlinna). Lihavuus laskuun -ohjelman seurantaindikaattoreiden ja kouluterveyskyselyn 2017 mukaan lasten ja nuorten lihavuus on lisääntynyt Seinäjoella verrattuna vuoteen 2015. Tavoitteena on jatkaa Lihavuus laskuun -ohjelmaa hyvinvointikaudella 2017-2020.

Tavoitteena on, että entistä harvemmasta lapsesta ja nuoresta kasvaa lihava aikuinen, ja että lihavuuteen liittyvät sairaudet saataisiin vähenemään myöhemmällä iällä. Lihavuus laskuun -ohjelma vaikuttaa koko kaupungissa. Lihavuutta ja ylipainoa ehkäistään systemaattisen elintapaneuvonnan, terveellisen ravinnon, liikunnan ja terveyttä tukevan elinympäristön avulla.

- A. Laadukas elintapaneuvonta, ajantasainen tieto lihavuuden vaikutuksista terveyteen ja lihavuuden ehkäisystä, elintapaneuvonnan osaamisen kehittäminen ja ajantasaiset työkalut
- B. Liikunta-aktiivisuus lisääntyy: liikkuva varhaiskasvatus, koulu ja ammattioppilaitos, vapaa-ajan liikunta, kolmas sektori ja urheiluseurat
- C. Kasvisten, hedelmien ja marjojen käyttö lisääntyy, joukkoruokailun kehittäminen ja ravitsemuskasvatus; oppilaitosyhteistyö ruokateollisuudessa ja -tutkimuksessa tehtävän kehitystyön ja koulutuksen kanssa (nutrition development); yhteistyö kolmannen sektorin, yritysten ja yhteisöjen kanssa
- D. Hyvinvointia edistävä elinympäristö ja yritykset: Healthy Kids of Seinäjoki -tuoteperhe ja -kehitysalusta
- E. Seinäjoen kaupungin Healthy Kids of Seinäjoki (HKS) toimii kehitys- ja oppimisolustana lasten, nuorten ja heidän perheidensä kokonaisvaltaisessa terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä kansallisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä. HKS-malli kattaa lasten ja nuorten syrjäytymisen ja kiusaamisen ehkäisyn sekä sosiaalisen hyvinvoinnin ja mielenterveyden tukemisen, jotka ovat myös olennaisia ylipainoon ja lihavuuteen liittyviä hyvinvoinnin osatekijöitä.
- F. Hyvinvointia edistävät oppilaitokset Seinäjoella sekä Lihavuus laskuun -ohjelman ja Liikkuva oppilaitos -ohjelman toteuttaminen ammattioppilaitoksissa

Lihavuus laskuun -ohjelmasta on jalostettu vuonna 2017 Healthy Kids of Seinäjoki (HKS)-malli ja -kehitysalusta, jonka tavoitteena on:

- lisätä organisaatioissa/kunnissa tietoa ylipainon ja lihavuuden vaikutuksista hyvinvointiin, yhteisöön ja kuntatalouteen
- edistää kunnissa hyvinvointisuunnittelua ja -johtamista sekä terveyden edistämisen osaamista (lasten ja nuorten) ylipainon ja lihavuuden vähentämiseksi
- edistää hyvinvointia ja terveyttä edistävän elinympäristön suunnittelua kunnissa
- varmistaa osaaminen ja ajantasaiset työkalut palveluissa
- lisätä yritysten ja yhteisöjen osaamista ja vastuullisuutta terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä.

12.3. Työn ja toimeentulon varmistaminen

Kaupunkilaisten mielestä toiseksi eniten hyvinvointia ja terveyttä heikensivät yksinäisyyden jälkeen työn ja toimeentulon ongelmat. Siitä seurauksena on myös huono asumisen taso. Kaupunki hakee aktiivisesti omissa palveluissaan uusia malleja edistää työllistymistä ja näyttää mallia muualta tulleiden työllistämiseksi kaupungin töihin; maahanmuuttajat, opiskelun ja työn perässä tulleet. Työllisyysluvut ovat parantuneet Seinäjoella vuositasolla. Pitkäaikaistyöttömyys ja nuorisotyöttömyys ovat olleet useita vuosia kasvussa, mutta nyt määrät ovat lähteneet laskuun. Työnteon tavat myös muuttuvat ja työtä vailla olevien henkilöiden osaamisen ja työn vaatimusten tulisi kohdata toisensa.

- A. Nuorisotyöllisyyden hoito: nuorten vastavalmistuneiden ja työtä vailla olevien henkilöiden työelämäosallisuuden tukeminen ja monimuotoisia työelämään johtavien väylien mahdollistaminen
- B. Vaikeasti työllistyvien tavoittaminen ja monimuotoisien työelämään johtavien väylien mahdollistaminen
- C. Työn muutos: erilaiset työntekotavat, työnhakijoiden ja avoimien työpaikkojen kohtaamispaikkojen ja keinojen lisääminen, yritykset ja yhteisöt
- D. Maahanmuuttajien Welcome Centerin rakentaminen ja yhteistyön tiivistäminen eri toimijoiden kanssa
- E. Työllisyyspalvelujen markkinoiminen sekä yhteistyö yritysten ja yhteisöjen kanssa

12.4. Ikäihmisten hyvinvoinnin edistäminen

Väestö vanhenee Seinäjoella ja ikääntyvien väestönosa on merkittävä kaupungin palvelujen käyttäjä. Ikäihmiset ovat aktiivinen väestöryhmä, joka osallistuu seurakuntien, kolmannen sektorin ja eläkeläisjärjestöjen sekä myös oman asuinympäristön toimintaan. Tavoitteena on, että kotona asutaan mahdollisimman pitkään. Asuntotuotantoa, keskustan kehittämistä ja julkista liikennettä tulee kehittää myös ikäihmisten tarpeiden mukaan. Seinäjoen kaupunki tarjoaa kaikille asukkailleen - myös ikäihmisille - matalan kynnyksen kulttuuri- ja liikuntapalveluja sekä harrastemahdollisuuksia. Kaupunki pyrkii löytämään aktiivisesti yksinäisiä ja erityisen tuen tarpeessa olevia kaupunkilaisia.

Pitkäaikaista laitoshoidtoa on purettu Seinäjoella ja laitoshoidossa olevien (vanhainkodeissa ja terveyskeskuksen vuodeosastolla hoidettavien) 75 vuotta täyttäneiden osuus on laskenut 4,9 %:sta (v. 2012) 0,2 %:iin (v. 2017). Säännöllisen kotihoidon piirissä 75 vuotta täyttäneitä on Seinäjoella 11 % vastaavanikäisestä väestöstä. Tämä on yhtä paljon kuin Vaasassa tai koko maassa. Muissa vertailukunnissa Porissa ja Hämeenlinnassa säännöllisen kotihoidon piirissä olevia 75 vuotta täyttäneitä on jonkin verran vähemmän. Seinäjoella 65 vuotta täyttäneet käyttävät runsaasti perusterveydenhuollon lääkäripalveluja verrattuna koko maahan. Seinäjoella 65 vuotta täyttäneiden kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajakset ovat olleet yleisempiä kuin vertailukunnissa (Vaasa, Pori ja Hämeenlinna) tai koko maassa. Kuitenkin vuoden 2018 ennakkotietojen perusteella Seinäjoella on ollut kaatumisiin ja putoamisiin liittyviä hoitajaksoja vähemmän kuin koko maassa tai vertailukunnissa Hämeenlinnaa lukuun ottamatta. Lonkkamurtuma johtaa tyypillisesti elämänlaadun menetyksiin ja ylimääräisiin kustannuksiin, ja lonkkamurtuman hoitaminen vaatii pitkää sosiaali- ja terveydenhuollon rajat ylittävää hoitoa.

Seinäjoen on tarjottava asukkailleen monia erilaisia asumisvaihtoehtoja niin keskusta-alueella eri kaupunginosissa kerros- ja pientaloissa kuin kylämiljöössäkin. Tarjolla tulee olla asumismuotoja kaikkiin elämäntilanteisiin.

Kaupungin joukkoliikennettä ja paikallisliikennettä tulee edelleen kehittää niin, että palvelujen saatavuus on tasapainossa asukkaiden tarpeiden kanssa, ja uusia asukaslähtöisiä liikennepalveluja haetaan. Edelleen on järkevä edistää toimenpiteitä, joilla voitaisiin tukea joukkoliikenteen käyttömahdollisuuksia työ-, koulu- ja vapaa-ajan matkustamisessa.

- A. Kotona asumisen tukeminen ja aktiivisen arjen tukeminen
- B. Mielen hyvinvoinnin edistäminen
- C. Ylisukupolvisen huono-osaisuuteen vaikuttaminen: yksinäisyys, toimeentulon ongelmat, kaltoinkohtelu ja päihteiden käyttö
- D. Erityistä tukea tarvitsevien palvelumallit ja kotihoito; ikäihmisten palveluissa painopisteenä kotihoidon ja omaishoidon vahvistaminen; tavoitteena, että ikääntyvillä mahdollisuus säännölliseen liikuntaan, lihaskunnon ja tasapainon ylläpitämiseen ja kehittämiseen sekä terveelliseen ruokavalioon
- E. Kaatumistapaturmien ehkäisy ja kaatumisvaaran arviointi
- F. Osallisuuden edistäminen ja kansalaistoiminta, kulttuuripalvelut, kansalaisopisto, kirjastopalvelut, yritykset, järjestöt ja yhteisöt
- G. Ikäihmisten hyvinvoinnin arviointimenetelmiä ja seuranta kehitetään ja siihen suunnataan myös resursseja (hyvinvointikäynnit)

12.5. Hyvinvointia tukeva kaupunkiympäristö ja -kulttuuri

Hyvinvointia tukeva kaupunkiympäristö merkitsee hyvää asukaslähtöistä kaupunkisuunnittelua ja yhteisöllisen kaupunkikulttuurin luomista, jossa otetaan huomioon erilaiset väestöosat. Kaavoituksessa ja kaupunkisuunnittelussa kaupungin edut yhdistetään yhteisöllisyyteen ja viihtyvyyteen. Elinympäristön esteettisyyttä ja esteettömyyttä tulee parantaa muun muassa taiteen avulla. Tuodaan luonto lähelle kansalaisten arkea. Polut ja muut luonnossa liikkumisen käyttömahdollisuudet tehdään mahdollisiksi kaikille eri vuodenaikoina. Puistoja ja viheralueita lisätään kaupunkiin, ja myös huolehditaan niiden kunnosta.

Esteettömyys: Lisätään luontoreittejä. Huolehditaan kevyen liikenteen reittien suunnittelusta ja kunnossapidosta niin, että jokaisen on mahdollista liikkua turvallisesti. Kehitetään julkista liikennettä eri-ikäisten ja eri tavoin toimintakyvyltään olevien ihmisten käyttöön.

Rakennetaan erilaisia toimintapaikkoja esimerkiksi leikkipuistojen, koulujen, ikäihmisten palvelutalojen ym. julkisten rakennusten läheisyyteen. Lisätään ja parannellaan torin ja muiden julkisten kokoontumispaikkojen käyttömahdollisuuksia kaupungin keskustassa sekä kaupungin eri osissa (kaupungin olohuoneet ja kohtaamispaikat).

Lisätään kansalaisten osallisuutta, esimerkiksi kansalais- tai asukasraatien, kaupunginosatoimikuntien tai kyläyhdistysten avulla. Motivoidaan kansalaisia mukaan suunnitteluun oman alueensa hyväksi. Seinäjokea kehitetään vastuullisena tapahtumakaupunkina, joka vaalii tapahtumakävijöiden ja asukkaiden viihtymistä ja kohtuullista juhlimista, ehkäisee ilkivaltaa, alaikäisten päihteiden käyttöä sekä edistää turvallisuutta ja viihtyisää kaupunkikulttuuria. Festaripakka-toimintamallin avulla edistetään nuorten ja vanhempien vastuullista juhlimista yhdessä nuorten,

tapahtumajärjestäjien, vähittäismyynnin, viranomaisten ja ehkäisevän päihdetyön toimijoiden kanssa.

Kansainvälisyyden hyödyntäminen: Seinäjoen kaupungille ja sen asukkaille kansainvälisyys on tärkeä arvo ja voimavara. Haluamme hyödyntää kaupungissa aktiivisesti hyvinvointia lisääviä hyviä käytäntöjä muualta maailmalta ja viedä myös omaa osaamistamme maailmalle. Kaupunkiin luodaan kansainvälisyysohjelma, joka ottaa huomioon taustaltaan ja tilanteeltaan erilaiset henkilöt, maahanmuuttajat, opiskelijat ja työperäiset muuttajat sekä edesauttaa heidän kotoutumistaan kaupunkiin. Maahanmuuttajien Welcome Center tukee kotoutumista, opiskelua ja työllistymistä.

Syrjäytymisen, eriarvoisuuden ja yksinäisyyden ehkäiseminen sekä ihmisten turvallisuus: Tehdään naapurusto tutuksi erilaisilla tempauksilla ja tuetaan kyläyhdistysten toimintaa. Lisätään ja tuetaan kaupunginosien tai kyläyhdistysten toimintaa. Tärkeää turvallisuuden näkökulmasta on hyvä yhdyskuntasuunnittelu, jonka avulla tuotetaan yleistä turvallisuutta ja viihtyisyyttä sekä ehkäistään syrjäytymistä. Huolehditaan katujen ja teiden valaistuksesta.

Parannetaan liikenneturvallisuutta ja edistetään kestävästä liikkumisesta: Kävelyllä ja pyöräilyllä on kaupungissa keskeinen rooli, jota joustava joukkoliikenne täydentää. Suunnittelussa pyritään saamaan kevyenliikenteen ja ajoneuvoliikenteen kohtaamispaikat turvallisiksi niin, että saadaan kääntymistilanteissa kuljettajan havainnointi paremmin kohdistumaan risteävän kevyen liikenteen kulkijoihin. Vilkkaimpiin kohtaamispaikkoihin on rakennettava alituksia tai ylityksiä. Tavoitteena on autoton keskusta. Pyöräilykypärän käyttöä edistetään sekä huolehditaan katujen ja teiden valaistuksesta.

LÄHTEET

Tärkeimmät lähteet, jotka ovat saatavilla Internetin kautta.

Kuntaliitto. Sähköinen hyvinvointikertomus. Saatavilla www-muodossa: <https://www.hyvinvointikertomus.fi> (luettu 12.9.2019).

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto. Suomen nuorisotyön tilastot. Saatavilla www-muodossa: <https://www.nuorisotilastot.fi> (luettu 9.9.2019).

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL). Kouluterveyskysely 2017. Saatavilla www-muodossa: <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tutkimustuloksia/kaikki-tulokset#taustatekijat> (luettu 30.8.2019).

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. TEAvisari. Terveystiedon edistämisen aktiivisuus: Seinäjoki 2018. Saatavilla www-muodossa: <https://teaviisari.fi/teaviisari/fi/tulokset?r=KUNTA743> (luettu 2.9.2019).

Tavoite**1. Osallisuuden, yhteisöllisyyden ja kulttuurihyvinvoinnin edistäminen****Toimenpiteet 2019****Vastuutaho****Mittarit****Kaupungin asukkaat osallistuvat oman asuinalueensa ja koko kaupungin toimintaan ja kehittämiseen**

Aktiivisuutta ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan toimimalla yhteistyössä kylä- ja kaupunginosayhdistysten, erilaisten yhteisöjen, kansalaisjärjestöjen, yritysten sekä kaupungin palveluiden kanssa sekä innostamalla näitä toimijoita aktiiviseen kaupunkitoimintaan lähialueillaan

Kulttuuri-, nuoriso-, kirjasto-, museo- ja liikuntapalvelut, kansalaisopisto

Kaupunginosatapahtumien lkm, tapahtumiin osallistuneiden lkm.
Asukaskyselyt

Elinvoimalautakunnan kylien ja kaupunginosien kehittämisavustukset 2019

Elinvoimalautakunta

Avustuksia myönnetään n. 30 000 euron edestä. Kehittämisprojekteja on 20 kpl. Toteumat raportoidaan kirjallisesti ja kuvin/videoin.

Kylä- ja kaupunginosayhdistysten/toimijoiden sparraamiset työpajojen ja asukasilojen muodossa

Elinvoima ja kilpailukyky

1–3 toimenpidettä vuoden aikana

Asiakasraatitoiminnan lisääminen

Terveystenhuolto

Päiväkotien piha-alueet asukkaiden käytössä toiminta-aikojen ulkopuolella

Varhaiskasvatus

Päiväkotien vanhempainryhmät

Varhaiskasvatus

Perheen omaehtoisen liikkumisen vahvistaminen (esim. perhelii-kuntaryhmä, Tanelinrannan päiväkotit)

Varhaiskasvatus

Varmistetaan kulttuuristen oikeuksien toteutuminen ja kulttuuripalvelujen saavutettavuus kaikille väestöryhmille ja ikäryhmille	Lasten ja nuorten kulttuurisuunnitelma edistää lasten ja nuorten kulttuuripalveluiden laadukasta saatavuutta	Kulttuuri-, nuoriso-, kirjasto-, museo- ja liikuntapalvelut, kansalaisopisto	Rakenteissa tehtyjen toimenpiteiden lkm.
	Tehdään aktiivisesti työtä rakenteissa (esim. päiväkodit, koulut, asumisyksiköt), joissa pystytään vaikuttamaan tasavertaisesti kulttuuripalveluiden saavutettavuuteen		Tavoitettujen hlöjen lkm.
	Taituri-malli on vakiintunut	Varhaiskasvatus	
	Kansalaisopiston hankkeet ovat tuottaneet erilaisia tapahtumia/keskustelufoorumia kaupunkilaisille. Lisäksi on jaettu 10 x 10 h maksuttomia kursseja.	Kansalaisopisto	
	Museon peruspalvelut kaikille avoinna (näyttelyt, tapahtumat, opastukset, työpajat, oheisohjelmat)	Museopalvelut	Uusien toimintamallien kokeilu, tavoitettujen ihmisten lukumäärä, yhteistyöverkoston vakiintuminen
Uudet osallisuuden ja kulttuurin kehitysalustat, joissa ovat mukana asukkaat, yhteisöt ja yritykset kaupungin palvelujen lisäksi	Seinäjoen Alvar Aalto -koulujen kehittäminen (Marttilan koulu ja Seinäjoen lyseo)	Perusopetus	
	Tulevan taide- ja kulttuurikeskus Kalevan Navetan sisältöä ja rakenteita on suunniteltu yhdessä monialaisen toimijajoukon voimin. Itikan alueen asukkaita on myös kuultu	Kulttuuripalvelut ja muut toimijat (mm. Kansalaisopisto)	Osallistavien toimenpiteiden lkm.
	Kulttuuripäiväkoti Saima (osallisuutta ja kulttuuria lisäävä projekti)	Varhaiskasvatus, kulttuuripalvelut	
	Lasten (ja vanhempien) osallistaminen uusien päiväkotien suunnitteluun	Varhaiskasvatus	
	Terveystietokeskus Friski (omahoitoa ja vertaistukea edistävä toiminto)	Elinvoima ja kilpailukyky, HYTE-yksikkö; terveyskeskus	Järjestöyhteistyö ja tapahtumat

Osallisuus- ja vuorovaikutusmallin periaatteet ohjaavat osallisuuden rakentamista	Seinäjoen osallisuusmalli valmistellaan yhteistyössä asukkaiden, luottamushenkilöiden, kaupungin eri toimialojen ja eri sidosryhmien kanssa. Myös osallisuuden arvioinnin mittaristoa kehitetään kaudella 2017–2020 osaksi hyvinvointisuunnittelua.	Elinvoima ja kilpailukyky, asukkaat, sidosryhmät ja muut toimialat.	Osallisuusmalli valmistuu vuonna 2019
--	---	---	---------------------------------------

2. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen	Toimenpiteet 2019	Vastuutaho	Mittarit
	A. Vanhemmuuden tukeminen ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen, varhainen ongelmien tunnistaminen ja tuki perheille, vanhempain- ja perhekoulut		
Nykyistä lapsi- ja perhelähtöisemmät, vaikuttavammat ja paremmin yhteensovitetut palvelut	Maksuton ensisynnyttäjien ryhmä	Kansalaisopisto	
	Kuraattoreiden kanssa oleva yhteistyö harrastussetelien jakamisessa niille lapsille, joilla ei ole harrastusta	Kansalaisopisto	
	Tarjotaan lapsille mahdollisuus harrastamiseen kerran viikossa ja perheille matalan kynnyksen yhdessä tekemistä perhekurssien muodossa	Kansalaisopisto	
	Syty-kortti, toiminnan käynnistäminen sekä laajentaminen/juurruttaminen	Kansalaisopisto	
	Koulujen yhteiset vanhempainillat: syksyllä 2019 koulujen yhteinen vanhempainilta lasten ja nuorten nettipelaamisesta, yhteistyö MLL	Perusopetus	
	Perhettä tukevista palveluista tiedottaminen	Perusopetus	

Seinäjoen kaupungista tulee lapsiystävällinen kunta, ja Seinäjoki edistää lapsen oikeuksien toteutumista	Tuen tarjoaminen eroa harkitseville pareille; Koulutettu työntekijä, joka on tavannut vanhempia	Lapsiperheiden sosiaalipalvelut, perhetyö, perheoikeudelliset palvelut	
	Työpanosta vanhempien tapaamisajanvarauksiin on lisätty määrällisesti	Lapsiperheiden sosiaalipalvelut	
	Tehostettu perhetyötä varhaisen vaiheen palvelutarpeen arviointiin ja lastensuojelutarpeen selvitykseen (työotteen muutos ja koulutus, koskee 10 perhetyöntekijää)	Lapsiperheiden sosiaalipalvelut	
	Perustason mielenterveyspalvelujen kynnyksen madaltaminen	Terveydenhuolto	
	Ryhmätoimintojen kehittäminen		
	Asiakkaiden huomioiminen palveluiden saatavuudessa – Kansalaisten ajanvarausten kehittäminen	Terveydenhuolto	
	Sähköinen terveystarkastus- ja valmennus	Terveydenhuolto	
	Synnytysvalmennuksen uudistaminen	Terveydenhuolto	
	Kiirevastaanottotoiminnan uudistaminen ja tavoitettavuuden parantaminen	Terveydenhuolto	
	Fysioterapeuttien suoravastaanoton laajentaminen	Terveydenhuolto	
	Kehitetään yhteistyössä lastensuojelun kanssa toimintaa, jossa käytetään sosiokulttuurisia menetelmiä haasteellisessa tilanteessa oleville lapsille, nuorille ja lapsiperheille	Lastensuojelu, lapsiperhesosiaalityö, kulttuuripalvelut	Palautekysely sekä asiakkaille että lastensuojelu/lapsiperhesosiaalityön ammattilaisille
B. Perhekeskuksen käynnistäminen			
	Perhekeskustoimintamallin käyttöönotto; Perhekeskuksen	Perhekeskuksen ohjausryhmä ja eri toimialat	

toiminta-ajatusta, toimintatapoja ja ohjausjärjestelmä on muodostettu. Myös tilojen suhteen on suunnittelu aloitettu. Johtoryhmän lisäksi on perustettu lähiesimiesvetoinen perhekeskus-esimiesryhmä, joka järjestää lokakuussa henkilöstölle suunnatun Seinäjoen perhekeskus -koulutuspäivän.

C. Lastensuojeluosaamisen kehittäminen

Osaamisen kehittäminen on jatkunut laitospalvelujen määrällisellä ja laadullisella kehittämisellä (7 uutta laitospaikkaa avattu)

Lapsiperheiden sosiaalipalvelut

Sijaishuollon koulutus

Lapsiperheiden sosiaalipalvelut, sosiaalityö

Systeemisen lastensuojelun osaamisen vahvistaminen

Lastensuojelun sosiaalipalvelut, EPSHP

D. Nuorten mielenterveyden edistäminen ja häiriöiden ehkäisy:

a. Perheiden kasvatustyön tukeminen sekä yhteisöllisen ja turvallisen elinympäristön kehittäminen

Kodin ja koulun yhteistyö

Perusopetus

Aktiivinen Helmi-tiedottaminen

Perusopetus

Positiivisen pedagogiikan aktiivinen edistäminen

Perusopetus

b. Kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan ehkäisy ja niihin puuttuminen

"Meidän hyvä fiilis" -malli

Varhaiskasvatus

Yhdessä yhteistyöllä -toimintamalli

Perusopetus

Positiivisen pedagogiikan aktiivinen edistäminen (teema opettajien yhteisen veso-koulutuksen keskeisenä sisältönä syyskuussa 2019)

Perusopetus

Osallistutaan ”Tehdään hyvä fiilis” -kampanjaan innostamalla lapsia ja nuoria tuomaan esille omia ajatuksia ja keinoja, miten heidän yhteisöissään edistetään hyvän fiilisen syntymistä, mm. valokuvat, videot

Kulttuuripalvelut, perusopetus

c. Seksuaaliterveyden edistäminen sekä lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisy

d. Positiivisen itsetunnon kasvattaminen kulttuurin keinoin

Positiivisen itsetunnon kasvattaminen kulttuurin keinoin (esim. Taituri-malli).

Varhaiskasvatus

Positiivisen koulukulttuurin vahvistaminen (positiivinen pedagogiikka)

Perusopetus

Positiivisen itsetunnon kasvattaminen kulttuurin keinoin. Kulttuurikasvatussuunnitelma varhaiskasvatuksesta perusopetuksen loppuun saakka. Helposti saavutettavan taide- ja kulttuurikerhotoiminnan mahdollistaminen mm. Omakerho-toiminta.

Kulttuuripalvelut, varhaiskasvatus, perusopetus

Asiakaskohtaamiset

F. Nuorten tukeminen päihteettömyyteen ja varhainen puuttuminen alkavaan päihteiden käyttöön ja liikapelaamiseen; tupakan, nuuskan, alkoholin ja huumeiden käytön vähentäminen. Ehkäisevä päihdetyö, päihdekasvatus, Pakka-toimintamalli; yhteisövaikuttaminen ja ikärajavaltvonta, nuorten pelaamiseen puuttuminen ja tiedottaminen.

Pelaamiseen teemaan liittyen tulossa koulujen yhteinen vanhempainilta, yhteistyö MLL

Perusopetus

BCP-hanke koulu-opiskeluterveydenhuollossa (tupakointimattomuuden edistäminen)

Terveydenhuolto, SeAMK

Festaripakka -toimintamalli

Elinvoima ja kilpailukyky, HYTE-yksikkö; nuorisopalvelut

G. Nuorten opiskelun ja työelämään johtavien väylien mahdollistaminen ja työtä vailla olevien henkilöiden työelämäosuuden tukeminen

Yhteistyö alueen oppilaitosten kanssa, mm. osallistuminen harjoittelupaikkojen tarjoamiseen (n. 100 harjoittelijaa/vuosi) ja opetussuunnitelmien sisällön suunnittelu

Varhaiskasvatus

Maisteriopintojen harjoittelusopimus Tampereen yliopiston kanssa

Varhaiskasvatus

”Pikku-Norssi” -toiminta

Varhaiskasvatus

H. Lasten ja nuorten lihavuuden ehkäisy ja lihavuuteen liittyvien sairauksien ehkäisy

a. Laadukas elintapaneuvonta, ajantasainen tieto lihavuuden vaikutuksista terveyteen ja lihavuuden ehkäisystä, elintapaneuvonnan osaamisen kehittämisen ja ajantasaisten työkalut

Murkina-poppoo (ruokailun kehittäminen)

Varhaiskasvatus

Lihavuus laskuun -ohjelma

Varhaiskasvatus

b. Liikunta-aktiivisuuden lisääntyminen: liikkuva varhais-

kasvatus, koulu ja ammattioppilaitos, vapaa-ajan liikunta, kolmas sektori ja urheiluseurat

Liikkuminen mahdollistetaan uusissa yksiköissä entistä vahvemmin sekä ulkona että sisällä

Varhaiskasvatus

Uimakoulu eskareille

Varhaiskasvatus

Liikkuva koulu -toiminta vakiintunut; liikuntakoordinaattori koordinoi, teemaan liittyvää kouluttamista yhteistyössä Pohjanmaan Liikunnan ja Urheilun kanssa, Liikkuva koulu -lähettien koulutus aloitettu, liikkuvan koulun toimintatapa myös opetussuunnitelman toiminta-ajatuksessa kirjattuna.

Perusopetus

c. Kasvisten, hedelmien ja marjojen käyttö lisääntyy, joukkoruokailun kehittäminen ja ravitsemuskasvatus

Murkina-poppoo kehittää jatkuvasti varhaiskasvatusikäisten ruokailua Seinäjoella

Varhaiskasvatus

Lihavuus laskuun-ohjelma

Varhaiskasvatus

Kasvisten ja hedelmien käyttö lisääntynyt

Ruokapalvelut

d. Hyvinvointia edistävä elinympäristö ja yritykset (Healthy Kids of Seinäjoki -tuoteperhe ja -kehitysalusta)

HKS-kehitysalustahanke (2019–2021)

Elinvoima ja kilpailukyvyyn toimiala; HYTE-yksikkö, Into Seinäjoki, SeAMK

Hankkeen arviointimittari

- e. Seinäjoen kaupungin Healthy Kids of Seinäjoki (HKS) toimii kehitys- ja oppimisalustana lasten, nuorten ja heidän perheidensä kokonaisvaltaisessa terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä kansallisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä. HKS-malli kattaa lasten ja nuorten syrjäytymisen ja kiusaamisen ehkäisyn, sosiaalisen hyvinvoinnin ja mielenterveyden tukemisen, jotka ovat myös olennaisia ylipainoon ja lihavuuteen liittyviä hyvinvoinnin osatekijöitä.

Seinäjoen perusopetus keskittynyt henkisen hyvinvoinnin näkökulman vahvistamiseen osana kokonaisvaltaista hyvinvointia, Yhdessä yhteistyöllä mutta Liikkuvan koulun hengessä

Perusopetus

HKS-kehitysalusta hanke (2019–2021)

Elinvoima ja kilpailukyvyyn toimiala; HYTE-yksikkö, Into Seinäjoki, SeAMK

Hankkeen arviointimittaristo

- f. Hyvinvointia edistävät oppilaitokset Seinäjoella, Lihavuus laskuun -ohjelman ja Liikkuva oppilaitos -ohjelman toteuttaminen ammattioppilaitoksissa

3. Työn ja toimeentulon varmistaminen	Toimenpiteet 2019	Vastuutaho	Mittarit
Etsitään aktiivisesti uusia malleja edistää työllistymistä	Opinnollistaminen oppisopimuksen kautta tuonut mahdollisuuksia suorittaa osatutkintoja eri aloilta (toiminta mahdollistettu Kaks'kättä työpajalle ja Toimintojen jalkautumalla)	Elinvoima ja kilpailukyvyyn toimiala; Työllisyyspalvelut	Työllisten ja työttömien määrä. Nuorten ja pitkäaikaistyöttömien määrän kehitys.

	Kyläkeskusten toiminnan kehittäminen -pilotti: Tavoitteena kylien ja kyläkeskusten elinvoiman ja aktiivisuuden tukeminen sekä liisääminen. Välineenä toiminnassa käytetään työllisyyden edistämisen keinoja ja työttömien henkilöiden työelämäjaksoja.	Kaupungin työllisyyspalvelut sekä elinvoima ja kilpailukyky	Kokeilupilotin testaus (Ylistaro) ja toimintamallin vakiinnuttua sen laajennus (Nurmo ja Peräseinäjoki). Saada työllistettyä työttömiä ja tuoda hyvinvointia alueille.
Työnhakijoiden ja avoimien työpaikkojen kohtaamispaikkojen ja keinojen lisääminen	Työllisyyspalvelujen markkinoiminen (toiminta, mahdollisuudet ja tarpeet) ja yhteistyö yritysten ja yhteisöjen sekä kaupunkikonsernien kanssa	Elinvoima ja kilpailukyvyyn toimiala; Työllisyyspalvelut	
Nuorten vastavalmistuneiden ja työtä vailla olevien henkilöiden työelämäosallisuuden tukeminen ja monimuotoisia työelämään johtavien väylien mahdollistaminen	Lisätty yhdistisyhteistyötä, kylien toimintaa kehitetään yhteistyössä; remonttitoiminnan aloittaminen ja suunnitelmassa kotiaputoiminta kehittäminen ja toteuttaminen (sis. tukityöllistämiskuvioita: palkkatukityö, työkokeilu, kuntouttava työtoiminta) Maahanmuuttajille suunnatun Welcome Center -tyyppisen hankkeen hakeminen ja yhteistyön tiivistäminen eri toimijoiden kanssa.	Elinvoima ja kilpailukyvyyn toimiala; Työllisyyspalvelut Elinvoima ja kilpailukyvyyn toimiala; Työllisyyspalvelut	
Vaikkeasti työllistyvien tavoittaminen ja monimuotoisten työelämään johtavien väylien mahdollistaminen	Palveluallianssi (työnimi AIMO) aloittaa 1.9.19. Eri toimijoiden yhteistyön tiivistämisellä pyritään parantamaan asiakkaan oikean palvelun saaminen nopealla ja kohdennetulla tavalla. Panostetaan jatkopolkujen löytymiseen työelämää kohti. Työttömien terveyspalveluiden parantaminen ja osallistuvien tahojen yhteistyön lisääminen (esim. Aimo) Kuntoutuspalvelut / Aktiivisen ajan tukeminen	Toimijat: Seinäjoen kaupunki, Kela, E-P:n TE-palvelut, Sedu ja E-P:n ELY-keskus Terveystenhuolto Terveystenhuolto	Aimossa tullaan luomaan oma mittaristo

4. Ikäihmisten hyvinvoinnin edistäminen	Toimenpiteet 2019	Vastuutaho	Mittarit
Kotona asumisen tukeminen ja aktiivisen arjen tukeminen	Erityistä tukea tarvitsevien palvelumallit ja kotihoito. Ikäihmisten palveluissa painopisteenä on kotihoidon ja omaishoidon vahvistaminen.	Ikäihmisten palvelut	Kotihoidon asiakasmäärät ja tehdyt työtunnit omaishoidon asiakasmäärät Kerhojen lkm, asiakkaiden lkm.
	Kulttuuripalvelut tuottavat hyvinvointia edistäviä kulttuuripalveluja palvelukeskuksissa asuville ja vapaata kulttuurikerhotoimintaa kotona asuville. Kotihoidon kanssa yhteistyössä tuotetaan kotihoidon piirissä oleville kulttuuripalveluita räätälöidysti.	Kulttuuripalvelut, ikääntyneiden palvelut	
	Kulttuurihyvinvointi-infoa ja tietoa kulttuuripalveluista jaetaan 75-vuotiaiden hyvinvointia edistävissä tapaamisissa	Kulttuuri- ja ikääntyneiden palvelut, kirjasto, Ikäkeskus	75-tapaamiset, kävijämäärät
	Tarjontaa laajasti ikäihmisille hyvinvoinnin ja kotona asumisen tukemiseen (mm. kuntosalikurssit, muisti-seniorijoogat, tuolijumput ym.), oman kuntosalin suunnittelu käynnissä	Kansalaisopisto	
	Tavoitteena on, että ikääntyvillä on mahdollisuus säännölliseen liikuntaan, lihaskunnon ja tasapainon ylläpitämiseen ja kehittämiseen sekä terveelliseen ruokavalioon	Ikäihmistenpalvelut Liikuntatoimi Järjestöt	
	Jaetaan tietoa kaatumistapaturmista liikunta- ym. kansalaisopiston ryhmissä	Kulttuuripalvelut, kansalaisopisto, kirjastopalvelut, yritykset, järjestöt ja yhteisöt	
Ikäihmisten mielen hyvinvoinnin edistäminen	Ikäihmisten hyvinvoinnin arviointimenetelmiä ja seurantaan kehitetään ja siihen suunnataan myös resursseja (hyvinvointikäynnit), ehkäisevän päihdetyön malleja kehitetään	Ikäihmisten asiakasohjaus Päihdepalvelut	Ikäkeskuksen hyvinvointia edistävät ryhmät

Ylisukupolvisen huono-osaisuuteen vaikuttaminen; yksinäisyys, toimeentulon ongelmat, kaltoinkohtelu ja päihteiden käyttö	Ikääntyneiden kulttuuritoiminnan koordinaattori pitää säännöllisesti yhteyttä perusterveydenhuollon ikäihmisten mielenterveyspalveluista vastaaviin tahoihin ja viestii olemassa olevista palveluista (kerhot, Kulttuurikaveri) erityisesti tälle kohderyhmälle	Kulttuuri- ja ikääntyneiden palvelut, terveyskeskus, Ikäkeskus	
	Koordinaattori pitää kulttuurihyvinvointi-infon kohderyhmälle 2 krt vuodessa. Valmius myös räätälöityihin palveluihin, jos tarvetta ilmenee.	Kulttuuri- ja ikääntyneiden palvelut, terveyskeskus, Ikäkeskus	Kulttuurihyvinvointi-infojen lkm
	Muistiasiakkaiden hoitopolku laadittu	Terveystieteiden tutkimuskeskus	
	Tarjotaan monia erilaisia asumisvaihtoehtoja eri kaupunginosissa: kerros- ja pientaloissa sekä kylämiljöissä	Tekniikkakeskus	Senioriasumisen lisääminen
	Digitaitojen opetus / vertaisohjaajatoiminnan käynnistyminen	Kansalaisopisto	

5. Hyvinvointia tukeva kaupunkiympäristö ja -kulttuuri	Toimenpiteet 2019	Vastuutaho	Mittarit
Asukaslähtöinen kaupunkisuunnittelu, jossa otetaan huomioon erilaiset väestönosat	Sahanlammen virkistysalueen suunnittelu käyttäjälähtöisesti. Alueen toiminnallisuuksien kehittämiseksi järjestettiin kaikille avoin karttapohjainen kyselytutkimus. Nuorten toiveita kartoitettiin työpajoilla.	Elinvoima ja kilpailukyky, liikuntapalvelut, kulttuuri-palvelut, nuorisopalvelut, kaupunkiympäristötoimi	Käyttäjälähtöinen alkukartoitus toimii jatkosuunnittelun lähtökohtana.
	Jouppilanvuoren virkistysalueen suunnittelu käyttäjälähtöisesti. Alueen suunnitteluun on järjestetty aktiiviseuroille ja muille toimijoille työpaja.	Elinvoima ja kilpailukyky, liikuntapalvelut	Käyttäjälähtöinen kartoitus toimii jatkosuunnittelun lähtökohtana.

	Ravikeskuksen ja ravialueen suunnittelu käyttäjälähtöisesti. Työpajassa on kartoitettu alueen toimintoja eri teemojen kautta.	Elinvoima ja kilpailukyky, Ravikeskus, kaupunkiympäristötoimi	Käyttäjälähtöinen kartointus toimii jatkosuunnittelun lähtökohtana.
Tarjotaan monia erilaisia asumisvaihtoehtoja eri elämäntilanteisiin	Seinäjokelaisten kaupunkihistoria -hanke Kulttuuriympäristökasvatuksen työpajat, tapahtumat ja muut osallistamisvaihtoehdot	Museopalvelut	Toteutettujen tapahtumien ja tavoitettujen henkilöiden määrä
Liikenneturvallisuuden parantaminen			
Kävely- ja pyöräilyreittien parantaminen, jota joustava joukkoliikenne täydentää			
Hiilipäästöjen vähentäminen	Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen osana kaupunkikeskustan kehittämistä vuorovaikutteisesti Seinäjoella – kestävän liikkumisen toimenpidesuunnitelma	Kaupunkiympäristötoimi, elinvoima ja kilpailukyky	Toimenpidesuunnitelman toimenpiteiden toteuttaminen

